ARBETSMILJÖ VERKET

Säkerhetskultur och säkerhetsbeteenden i rättsväsendet

Rapport 2026:7

Säkerhetskultur och säkerhetsbeteenden i rättsväsendet

Rapport 2026:7

ISBN: 978-91-8042-047-1

Publicerad år 2026

Arbetsmiljöverket
Telefon: 010-730 90 00, e-post: arbetsmiljoverket@av.se
www.av.se

Innehåll

Förord 4

Författare 5

Sammanfattning 6

English Summary 10

1. Inledning 14
Syfte och frågeställningar 15
Domstolar som arbetsplats och studieobjekt 15
Definition av nyckelbegrepp 17

2. Metod 19
Kunskapssammanställning 19
Intervjuer 25

3. Resultat 29
Resultat av kunskapssammanställningen 29
Resultat intervjuer 38
Grå litteratur 60

4. Resultatdiskussion 65

5. Slutsatser 72

6. Kunskapsluckor 74

7. Referenser 76

8. Bilagor 80

Förord

En god säkerhet vid Sveriges domstolar är viktig på olika nivåer. För individen är säkerhet en del av arbetsmiljön. På samhällsnivå är en god säkerhet vid Sveriges domstolar central, eftersom den bidrar till att upprätthålla rättssäkerheten som samhället vilar på. Utifrån att hot, våld och trakasserier ökat för vissa yrkesgrupper samt att säkerhet inom rättsväsendet är av stor vikt, initierade Myndigheten för arbetsmiljökunskap denna rapport. Myndigheten är numera är nerlagd varvid Arbetsmiljöverket övertog arbetet med att framställa, publicera och sprida rapporten den 1 januari 2026.

Syftet med rapporten är att undersöka och identifiera möjliga faktorer, arbetssätt och metoder som kan främja en god säkerhetskultur och goda säkerhetsbeteenden i förhållande till hot, våld, trakasserier och otillåten påverkan på domstolar i Sverige.

Rapporten bygger på en kunskapssammanställning och en intervjustudie med anställda inom Sveriges domstolar. I stort sett all litteratur som sammanställs i resultatet bygger på forskning från USA, då inga studier i en svensk eller nordisk kontext identifierades. Tidigare forskning och resultaten från intervjuerna visar att anställda inom Sveriges domstolar upplever sin arbetsplats som säker. Ingen som intervjuas menar att de har ändrat sitt beteende utifrån hot, våld, trakasserier och otillåten påverkan. I USA ser bilden lite annorlunda ut, här beskrivs att hot är en del av arbetsmiljön och att anställda har förändrat sina beteenden till följd av detta. Skillnader och likheter mellan Sverige och USA framkommer i resultatet, och för den intresserade och insatte ges möjlighet att bedöma, både utifrån kunskapssammanställningen och intervjuerna, hur olika sätt att hantera säkerhet på kan bidra till att ytterligare stärka säkerheten i Sveriges domstolar.

Författare till kunskapssammanställningen är Fanny Holm och Karin Åström, båda jur.dr. vid juridiska institutionen, Umeå universitet. Rapporten har kvalitetsgranskats på uppdrag av Myndigheten för arbetsmiljökunskap av Lennart Johansson lagman och Linda Magnusson Hansson, docent. Ansvarig processledande analytiker har varit Monica Kaltenbrunner, med.dr., och Julia Engström var kommunikationspartner.

Författarna till rapporten har själva valt sina teoretiska och metodologiska utgångspunkter och är ansvariga för resultaten och slutsatserna som presenteras i denna rapport.

Jag riktar ett stort tack till de externa forskarna, kvalitetsgranskarna och medarbetare på myndigheten som bidragit till att ta fram denna rapport.

Solna, september 2026

Lars Lööw, generaldirektör

Författare

Fanny Holm, jur.dr., juridiska institutionen, *Umeå universitet*

Karin Åström, jur.dr., juridiska institutionen, *Umeå universitet*

Sammanfattning

Denna rapport presenterar en studie utförd på uppdrag av Myndigheten för arbetsmiljökunskap. När myndigheten lades ner 31 december 2025 tog Arbetsmiljöverket över uppdraget. Resultatet är baserat på en kunskapssammanställning och en intervjustudie av möjliga faktorer, arbetssätt och metoder som kan främja en god arbetsmiljö genom att stärka säkerhetskulturen och främja goda säkerhetsbeteenden i förhållande till hot, våld, trakasserier och otillåten påverkan på domstolar i Sverige.

Bakgrund, syfte och metod

Utsattheten för hot, trakasserier och våld inom det svenska rättsväsendet har tidigare uppmärksammats, inte minst av regeringen som år 2023 gav Domstolsverket i uppdrag att undersöka hur säkerheten vid Sveriges domstolar kan förstärkas. Domstolsverkets slutsatser är i linje med tidigare forskning, som visar att domare och åklagare rapporterar att deras utsatthet för hot, våld och trakasserier är låg. Trots det föreslår Domstolsverket att arbetet för säkerheten på Sveriges domstolar bör förstärkas, genom bland annat utbildningsinsatser, kameraövervakning och säkerhetskontroller. Många domstolar har genomfört en rad insatser för att stärka säkerheten men det saknas ändå kunskap om vilka arbetssätt eller metoder som faktiskt kan främja en god säkerheten på domstolarna.

Säkerhet är en del av arbetsmiljön och är särskilt viktig att belysa inom rättsväsendet. En god säkerhet bidrar inte bara till att anställda och besökare på domstolar ska ha en god arbetsmiljö och känna sig trygga, den bidrar även till att värna och upprätthålla en stark rättssäkerhet. Av dessa skäl initierades studien.

Syftet med studien är att undersöka och identifiera möjliga faktorer, arbetssätt och metoder som kan främja en god säkerhetskultur och goda säkerhetsbeteenden i förhållande till hot, våld, trakasserier och otillåten påverkan på domstolar i Sverige. Säkerhetskultur kan ses som de attityder, uppfattningar och värderingar som chefer och anställda har om säkerhet och arbetsmiljö. En god säkerhetskultur utgår från hur arbetet är organiserat och hur man leder det. Ett sätt att stärka säkerheten är att bland annat skapa en god säkerhetskultur i organisationen eftersom det i sin tur påverkar medarbetarnas säkerhetsbeteende.

I studien har flera metoder använts. En kunskapssammanställning har genomförts på expertgranskad, engelsk- svensk- och tyskspråkig forskning från hela världen och nordisk grå litteratur publicerad under perioden 2000 till 2025. Grå litteratur kan exempelvis vara myndighetsrapporter, utredningar och rapporter från civilsamhället. Vidare har intervjuer genomförts med anställda inom Sveriges domstolar. I intervjudelen har urvalet av domstolar gjorts utifrån

1. typ av domstol (förvaltningsdomstolar, specialiserade domstolar och allmänna domstolar),
2. geografisk placering samt
3. storlek.

För att ge en bred bild av domstolarnas arbete och de faktorer och metoder som främjar säkerheten har flera personalkategorier intervjuats, nämligen domare, notarier, handläggare, säkerhetsansvariga och ordningsvakter.

Resultat och slutsats

Den övergripande slutsatsen av kunskapssammanställningen är att det finns sparsamt med forskning om säkerhetskultur och säkerhetsbeteende inom domstolarna och att den forskning som finns till allra största delen rör studier av amerikanska domstolar och förhållanden. Av de 14 artiklar som har bedömts relevanta utifrån studiens syfte handlade 13 om USA:s rättsväsende och en om Brasiliens. Dessa är inte i alla delar relevanta för svenska förhållanden. Endast i fem av de inkluderade studierna har egen datainsamling i form av enkäter och intervjuer utgjort underlag för slutsatser. De flesta av de övriga artiklarna består av analyser baserade på författarnas egna erfarenheter. Några artiklar är baserade på tidigare forskning. Det innebär att det finns svagheter i underlaget, och att det begränsar hur långtgående slutsatser som kan dras om vad som faktiskt främjar säkerheten vid domstolar. Artiklarna kan dock användas för att ge en indikation på möjliga faktorer, arbetssätt och metoder som främjar säkerheten. Den grå litteratur som rör svenska förhållanden har använts för att komplettera och relatera de amerikanska studierna till Sverige.

På individnivå visar flera studier hur domare i främst USA har anpassar sitt beteende utifrån hot och våld, och behovet av ökad kunskap diskuteras. Flera studier diskuterar incidentrapportering av hot och våld på domstolar, men ingen studerar faktisk rapportering och dess betydelse empiriskt. På gruppnivå visar flera studier att olika kategorier av anställda på domstolarna omfattas såväl av utsattheten som av de vidtagna åtgärderna. I litteraturen föreslås att det är viktigt för säkerheten att samtliga grupper inkluderas i säkerhetsarbetet, men inga empiriska studier har undersökt vilken betydelse sådana faktorer har på den övergripande säkerheten på domstolar. På organisationsnivå visar studier hur faktorer som domstolsslag och måltyp påverkar säkerheten, men vilka slutsatser som kan dras begränsas av studiernas snäva fokus. En stor del av litteraturen fokuserar på fysiskt skydd

och behandlar betydelsen av faktabaserade hot- och riskbedömningar av personer som besöker domstolarna, och av att göra anpassade åtgärder utifrån dessa bedömningar. Vidare är litteraturen i stor utsträckning fokuserad på forskarnas egna uppfattningar och erfarenheter av betydelsen av domstolsbyggnaders utformning och åtgärder kopplade till byggnaderna, såsom säkerhetskontroller, kameraövervakning och larm. Det finns dock inga studier som har mätt i vilken utsträckning dessa faktorer, arbetssätt och metoder har påverkat säkerheten, med undantag för att flera studier visar hur säkerhetskontroller utförs oftare efter incidenter.

Intervjuer genomfördes med 21 personer, anställda vid 9 domstolar i Sverige. Ett övergripande tema som identifierades på individnivå var att intervjupersonerna upplever sin arbetsplats som säker, utifrån en låg utsatthet för incidenter men även utifrån det säkerhetsarbete som bedrivs och den kultur som finns på arbetsplatserna. Flera av de som intervjuats menar att den enskilda individen har ett stort ansvar för att skapa en god säkerhet. Dessutom uppfattas medvetenhet, kunskap och utbildning som främjande för säkerheten. Annat som anses främjande är lyhördhet för medarbetares individuella behov, medan stress och tidsbrist ses som en hindrande faktor för säkerheten. Slutligen beskriver intervjupersonerna att incidentrapportering är viktigt, men att det förekommer i varierande grad vid de olika domstolarna och av olika personer. Att det skiljer sig åt beror bland annat på hur länge man arbetat inom yrket och att man bedömer allvaret av incidenter på olika sätt.

På gruppnivå framkommer det att intervjupersonerna ser anpassade åtgärder utifrån yrkesroll som ett sätt att stärka säkerheten, liksom god kommunikation och trygghet i arbetsgrupper.

De flesta teman som framkommer i intervjuerna handlar om faktorer, arbetssätt och metoder som ses som främjande på organisationsnivå. En sådan är synen på riskmedvetenhet som en främjande faktor. När det gäller risker upplever de anställda att risken för fysiska angrepp är låg, samtidigt som säkerhetsarbetet i stor utsträckning fokuserar på dessa typer av hot. Digitala risker uppfattas som vanliga, men även i förhållande till dessa beskrivs att åtgärder vidtas i förebyggande syfte. Den största och allvarligaste risken som intervjupersonerna upplever är otillåten påverkan kopplad till organiserad brottslighet. Andra teman som framkommer är att anpassning utifrån måltyp främjar säkerheten, liksom att domstolarnas typ, storlek och geografiska läge påverkar förutsättningarna för säkerhetsarbetet och behöver beaktas som säkerhetsfaktorer.

Ett tema som intervjuerna visar är att domstolsbyggnaders utformning är en faktor som har betydelse. Åtgärder som stärker intervjupersonernas upplevelse av att domstolen är en säker arbetsplats är att domstolarna har byggts om invändigt för att separera personalens utrymmen från allmänna utrymmen, och att personal ofta har egna ingångar till byggnaden. Många har också lyft betydelsen av att ha rutiner, policyer och checklistor på plats. Det handlar om såväl proaktivt arbete, till exempel att beakta säkerhetsfrågor inför förhandlingar eller ha checklistor att använda vid telefonhot, som reaktivt

arbete, till exempel att skriva incidentrapporter. En god beredskap ses också som en främjande faktor, liksom tydligt ansvar och tydliga kontaktvägar. Ett tema som framkommer är att ett gott samarbete internt samt samverkan med andra aktörer främjar säkerheten. Det kan handla om kommunikationen i arbetsgrupperna, mellan ledning och enskilda medarbetare, såväl som med andra aktörer som exempelvis polis, psykiatri och kriminalvård.

Vakter och säkerhetskontroller lyfts av de flesta intervjupersoner fram som viktiga åtgärder för att främja säkerheten. Att incidenter följs upp och tas på allvar upplevs också främja säkerheten, och kan leda till förebyggande insatser såsom åtgärder på byggnader. Slutligen visar intervjuerna att kostnader och hur verksamheten styrs och organiseras kopplade till säkerhet uppfattas som faktorer som både kan hindra och främja säkerheten.

Studien har även undersökt i vilken utsträckning besökare omfattas av säkerhetskulturen och säkerhetsbeteenden vid domstolarna. Resultaten visar att besökare omfattas av säkerhetsarbetet, bland annat genom hur lokalerna är utformade, säkerhetskontroller och av ordningsvakter som cirkulerar i allmänhetens utrymmen. Samtidigt visar intervjuerna att utvecklingen med att hålla allmänheten separerad från anställda på domstolarna kan innebära en otrygghet för vissa besökare, eftersom de är tvungna att dela utrymme med endast andra besökare.

I såväl litteraturstudien som intervjuerna framkommer även farhågan att omfattande säkerhetsåtgärder kan leda till en ökad otrygghetskänsla, och att säkerhetsåtgärder bör balanseras mot andra intressen, som öppenhet, tillgänglighet och ekonomi. Domstolarna behöver vara säkra för att kunna leva upp till sitt uppdrag att skipa rättvisa genom tillgängliga, rättssäkra processer, men säkerheten får inte drivas så långt att den påverkar öppenhet och tillgänglighet.

English Summary

This report presents a study carried out on behalf of the former Swedish Agency for Work Environment Knowledge. After the agency's closure on 31 December 2025, responsibility for the assignment was transferred to the Swedish Work Environment Authority. The findings are based on a literature review and an interview study examining possible factors, practices and methods that can promote a strong safety culture and positive safety behaviours in relation to threats, violence, harassment and unlawful influence in Sweden's courts.

Background, purpose and method

Exposure to threats, harassment and violence within the Swedish justice system has previously been highlighted, not least by the government, which in 2023 commissioned the Swedish National Courts Administration to investigate how security at Sweden's courts could be strengthened. Its conclusions are consistent with previous research showing that judges and prosecutors report relatively low levels of exposure to threats, violence and harassment. Nevertheless, the Swedish National Courts Administration recommended strengthening security at Sweden's courts through measures including training initiatives, CCTV surveillance and security screening. Although many courts have now implemented a range of measures to enhance security, there is still limited knowledge of which practices or methods are actually effective in improving security at the courts.

The purpose of the study is to investigate and identify possible factors, practices and methods that can promote a strong safety culture and positive safety behaviours in relation to threats, violence, harassment and unlawful influence in Sweden's courts. Safety culture can be understood as the attitudes, perceptions and values that managers and employees have regarding safety and the workplace environment. A strong safety culture depends on the way work is organised and managed. One way to strengthen safety and security is by fostering a strong organisational safety culture, as this in turn affects safety behaviours.

The study employed several methods. A literature review was carried out covering peer-reviewed research from around the world published in Swedish, English and German, together with Nordic grey literature published between 2000 and 2025. Furthermore, interviews were conducted with employees of Sweden's courts. The courts included in the study were selected on the basis of the following:

1. Type of court (administrative courts, specialised courts and ordinary courts)
2. Geographical location
3. Size.

To capture a broad picture of the courts' work and the factors and methods that promote security, interviews were conducted with several categories of staff, namely judges, judicial clerks, case administrators, security managers and security guards.

Results and conclusion

The overall conclusion that can be drawn from the literature review is that there is relatively limited research on safety culture and safety behaviour in courts, and the research that does exist relates almost exclusively to studies of courts and judicial settings in the United States. Of the 14 articles deemed relevant to the purpose of the study, 13 concerned the US justice system and one article was from Brazil. Therefore, they are not fully applicable to Swedish conditions. Only five of the included studies were based on original empirical data collected through questionnaires and interviews. Most of the remaining articles consisted of analyses based on the authors' own experiences, in some cases supplemented by previous research. These limitations in the evidence base restrict the conclusions that can be drawn about what actually promotes security in courts, although the studies can provide an indication of possible factors, practices and methods. Swedish grey literature has been used to complement the international evidence and to relate the findings from the US studies to the Swedish context.

At the individual level, several studies show how judges, primarily in the United States, adapt their behaviour in response to threats and violence, and highlight the need for greater knowledge in this area. Several studies discuss the reporting of incidents involving threats and violence in courts, but none empirically examines actual reporting practices or their significance. At the group level, several studies show that different categories of court staff are both exposed to threats and violence and included in the measures taken to address them. The literature suggests that involving all staff groups in security efforts is important, but empirical studies have examined the impact of such factors on overall security in the courts. At the organisational level, studies show that factors such as court type and case type affect security, although the narrow focus of the studies limits the conclusions that can be drawn. Much of the literature focuses on physical protection, emphasising the importance of

evidence-based threat and risk assessments of court visitors and the implementation of measures tailored to those assessments. Furthermore, the literature places considerable emphasis on the authors' own views and experiences regarding the importance of court building design and building-related measures such as security screening, CCTV surveillance and alarm systems. However, no studies have measured the extent to which these factors, practices and methods have improved security, with the exception of several studies showing that security screening is carried out more frequently after incidents occur.

Interviews were conducted with 21 employees from nine courts across Sweden. An overarching theme identified at the individual level was that the interviewees perceived their workplace to be safe, both because they experienced relatively few incidents and because of the security measures in place and the organisational culture at their workplaces. Several interviewees believed that individual employees have a significant responsibility for maintaining security. Awareness, knowledge and training were also viewed as important factors in promoting security. Other factors considered beneficial included responsiveness to employees' individual needs, while stress and time pressures were seen as obstacles to security. Finally, incident reporting was regarded as important, although reporting practices varied between courts and between individuals. These differences were attributed in part to length of professional experience and to differing assessments of the seriousness of incidents.

At the group level, interviewees identified measures tailored to different professional roles as a way of strengthening security, as well as good communication and a sense of trust within work teams.

Most of the themes that emerge from the interviews concerned factors, practices and methods viewed as security-promoting at the organisational level. One such theme was the importance of risk awareness. Employees perceived the risk of physical attacks to be low, even though much of the security work focused on this type of threat. Digital risks were perceived as common, and interviewees described preventive measures being taken to address them. The greatest and most serious risk identified by the interviewees was unlawful influence linked to organised crime. Other themes included the importance of adapting security measures to different case types, and the need to take account of the type, size and geographical location of individual courts when planning security measures.

The interviews also highlighted the design of court buildings as an important factor. Measures that contributed to interviewees' perception of the court as a secure workplace included internal alterations separating staff-only areas from public areas, and providing staff with separate entrances to the building. Many also emphasised the importance of having procedures, policies and checklists in place, both proactively – for example, by considering security issues before trials or using checklists for responding to telephone threats – and reactively, for example by completing incident reports. Good preparedness was also seen

as a factor promoting security, together with clearly defined responsibilities and clear lines of communication. Another recurring theme was the importance of internal cooperation and collaboration with external actors. This included communication within the work teams, between management and individual employees, and with other actors such as the police, mental health services and Swedish Prison and Probation Services.

The presence of security guards and security screening was highlighted by most interviewees as an important security measure that promotes a safe workplace environment. Ensuring that incidents are followed up and taken seriously was also considered important, as this can lead to preventive measures such as improvements to court buildings. Finally, the interviews showed that cost considerations as well as the way security efforts are governed and organised were perceived as factors that could either promote or hinder security.

The study also examined the extent to which visitors are included in the courts' safety culture and safety behaviours. The findings indicate that visitors are included in the courts' safety and security efforts, for example through the design of the premises, security screening and the presence of security guards patrolling public areas. At the same time, the interviews suggest that the increasing separation of members of the public from court staff may create a sense of insecurity for some visitors, as they are required to remain in areas shared only with other visitors.

Both the literature review and the interviews also reveal concerns that extensive security measures may increase feelings of insecurity, and that such measures should be balanced against other considerations, such as openness, accessibility and cost. The courts must be sufficiently secure in order to fulfil their role of administering justice through accessible, legally secure processes, but security measures should not be taken so far that they undermine openness and accessibility.

1. Inledning

De senaste åren har utsattheten för hot, våld och trakasserier inom det svenska rättsväsendet fått ökad uppmärksamhet. Det gäller inte minst fall där domstolarnas egen personal har utgjort säkerhetsrisker genom att läcka uppgifter till så kallade gängkriminella (1, 2), men också situationer där medialt uppmärksammade domstolsbeslut lett till efterföljande hot och politiska uttalanden (3). Den svenska regeringen ha gjort bedömningen att domstolarna står inför nya säkerhetsrelaterade utmaningar kopplade till fenomen som organiserad brottslighet och otillåten påverkan, och att det finns en risk att utsattheten ökar för de som arbetar i eller besöker domstolarna. För att undvika en sådan utveckling gav regeringen 2023 Domstolsverket i uppdrag att undersöka hur säkerheten vid Sveriges domstolar kan förstärkas (4), och året därpå fick Statskontoret och Brottsförebyggande rådet i uppdrag att stödja arbetet mot otillåten påverkan i den offentliga förvaltningen (5). Nyligen har även lagändringar föreslagits som syftar till ökat straffrättsligt skydd och sekretesskydd av offentliganställdas, däribland domstolsanställdas, personliga uppgifter (6).

Domstolsverkets slutrapport till regeringen publicerades 2024 och har titeln *Förstärkt säkerhetsarbete inom Sveriges Domstolar* (4). Fokus i rapporten var på förekomsten av utsatthet för hot, våld och trakasserier samt säkerhetshöjande åtgärder för medarbetare och externa besökare vid domstolar. För datainsamling användes bland annat enkäter, som besvarades av medarbetare vid domstolarna och myndigheter med koppling till domstolar som brottsofferjouren, Nämndemännens Riksförbund och Advokatsamfundet. Svarsfrekvensen från Sveriges Domstolar var 85 procent. Därtill intervjuades säkerhetsansvariga vid domstolarna. Domstolsverkets slutsatser (4) är i linje med tidigare forskning med data från 2004–2025 (7, 8, 9), som visar att domare och åklagare rapporterar utsatthet för hot, våld och trakasserier i låg utsträckning. Samtidigt föreslår Domstolsverket att arbetet för säkerheten på Sveriges domstolar bör förstärkas. De förslag på kortsiktiga säkerhetshöjande åtgärder som lyftes fram i rapporten handlade bland annat om organisatoriskt stöd och utbildningssatsningar, samt om de långsiktiga åtgärderna att bygga bort brister i säkerheten genom om-, till- och nybyggnationer av domstolsbyggnader. Bland de efterlysta åtgärderna kan förutom utbildning nämnas kameraövervakning, röntgenutrustning, belysning, parkeringar, rekrytering av fler ordningsvakter och fler rum för frihetsberövade (4, 10).

Det som saknas i Domstolsverkets rapport är dock kunskap om vilka arbetssätt eller metoder som kan främja säkerheten på domstolarna, och som har vetenskapligt stöd. Domstolarna har till uppgift att svara för rättsskipningen, och för att fullgöra denna uppgift på ett sätt som garanterar rättssäkerheten är det viktigt att de som besöker domstolarna kan känna sig säkra, men också att domare och andra anställda på domstol kan arbeta utan rädsla för sin egen säkerhet. Detta är viktigt inte minst för domstolarnas oberoende och självständigheten i beslutsfattandet (11, 12).

Ett sätt att stärka säkerheten i en verksamhet är bland annat genom att skapa en god säkerhetskultur, eftersom det i sin tur påverkar säkerhetsbeteenden. Den här rapporten handlar därför om att, utifrån de säkerhetsrelaterade utmaningar som regeringen och Domstolsverket uppmärksammat att rättsväsendet står inför, i förhållande till hot, våld, trakasserier och otillåten påverkan, undersöka svenska domstolars säkerhetskultur och säkerhetsbeteenden. Trots att utsattheten för den enskilde inom rättsväsendet är låg, behöver säkerheten fortsätta att belysas utifrån att verksamheternas arbete ska kunna fortgå rättssäkert. Utifrån detta initierade Myndigheten för arbetsmiljökunskap arbetet med denna rapport. När Myndigheten för arbetsmiljökunskap lades ner i december 2025 flyttades ansvaret för rapporten över till Arbetsmiljöverket. Rapporten bygger på en sammanställning av aktuell forskning på området, samt på intervjuer med anställda på domstolarna.

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka och identifiera möjliga faktorer, arbetssätt och metoder som kan främja en god säkerhetskultur och goda säkerhetsbeteenden i förhållande till hot, våld, trakasserier och otillåten påverkan på domstolar i Sverige.

Frågeställningar

1. Vilka faktorer, arbetssätt eller metoder i arbetsmiljön på individ-, grupp-, och organisationsnivå kan främja en god säkerhetskultur eller säkerhetsbeteende för anställda vid domstolarna?
2. På vilka sätt kan säkerhetskulturen och säkerhetsbeteenden vid domstolarna omfatta även besökare?

Domstolar som arbetsplats och studieobjekt

I Sveriges Domstolar ingår över 80 domstolar, nämnder och myndigheter. De flesta mål avgörs av allmänna domstolar och allmänna förvaltningsdomstolar. I de allmänna domstolarna ingår, förutom tingsrätter, hovrätter och Högsta domstolen, även patent- och marknadsdomstolarna samt mark- och miljödomstolarna. I förvaltningsdomstolarna ingår, förutom förvaltningsrätter, kammarrätter och Högsta förvaltningsdomstolen, även migrationsdomstolarna. De allmänna domstolarna handlägger bland annat brottmål och tvistemål, medan förvaltningsdomstolarna handlägger tvister mellan enskilda personer och myndigheter och tvister mellan företag och myndigheter. Domstolarna finns i hela landet och deras storlek varierar, från ett tiotal anställda till flera hundra. Varje domstol är en självständig myndighet och leds vid tingsrätter och förvaltningsrätter av en lagman.

Domstolsverket är central förvaltningsmyndighet med ansvar för övergripande samordning och gemensamma frågor inom Sveriges Domstolar[1], men utan rätt att bestämma över domstolarnas dömande verksamhet eller deras domar (13). Domstolsverket ansvarar dock för lokalerna (14), och den enskilda domstolen har bara nyttjanderätt till byggnaden. Domstolsverket är hyresgäst och fastighetsägaren (privat eller statlig eller annan) är hyresvärd. Det är alltid Domstolsverket som har kostnaden för lokalen och den belastar inte den enskilda domstolen. Följaktligen bestämmer Domstolsverket säkerhetsnivån, medan domstolen endast kan framföra önskemål gällande byggnadens utformning.

Domstolarna har utifrån storlek och domstolsslag olika förutsättningar att hantera säkerhetsfrågor. I rapporten *Förstärkt säkerhetsarbete inom Sveriges Domstolar* (4) beskriver Domstolsverket också att

> […] de ger stöd och bedriver ett omfattande säkerhetsarbete i samverkan med domstolarna. I takt med samhällsutvecklingen har behovet av säkerhetshöjande åtgärder succesivt ökat. Att beakta är att domstolar också har olika behov gällande säkerhet.

Rapporten beskriver att arbetet bedrivs i två spår, dels lokalrelaterad säkerhet, dels andra åtgärder, som avser bland annat säkerhetsansvariga, säkerhetskontroller, ordningsvakter och utbildning.

Rättsväsendet är ett brett begrepp och inkluderar förutom de som arbetar vid domstolarna även andra intressenter och yrkesgrupper. De som är anställda och arbetar vid domstolarna är vanligtvis domare, jurister, notarier, sekreterare, handläggare och vaktmästare. Andra som vistas på domstolarna kan göra det genom uppdrag de har hos domstolarna och kan vara åklagare, advokater och nämndemän, men de kan även vara andra besökare, såsom parter, vittnen och åhörare. Inga av dessa är dock anställda av domstolarna. Domstolarnas säkerhetsarbete omfattar såväl de egna anställda som besökare, men lagstiftningen ser lite olika ut i förhållande till olika grupper. Särskilt bör här nämnas att de skyldigheter som följer av Arbetsmiljölagen (1977:1160 (15)) framför allt gäller för anställda. Arbetsmiljölagen lyfter vikten av säkerhet, och av 3 kap 2 § framgår att arbetsgivaren ansvarar för att förebygga att arbetstagaren utsätts för ohälsa eller olycksfall. I 3 § framkommer att arbetsgivaren ansvarar för att arbetstagaren blir insatt i vad arbetet innebär och dess risker, samt att arbetsgivaren ska förvissa sig om att arbetstagaren har rätt utbildning och får veta hur risker kan undvikas. Arbetsgivare har även en särskild skyldighet att, inom ramen för det systematiska arbetsmiljöarbetet, dokumentera och utreda hot och våld (5 kap 8 § AFS 2023:2 (16)). För att leva upp till dessa krav lämnar domstolarna bland annat incidentrapportering till Domstolsverket (statistik, se 17).

Det finns även specialreglering som styr säkerhetsarbetet för domstolarna med relevans för hot och våld, till exempel reglering om säkerhetskontroller (lag

1 I prop. 2024/25:165 föreslås att Domstolsverket från den 1 april 2027 blir mer oberoende i relation till regeringen och byter namn till Domstolsstyrelsen.

(1981:1064) om säkerhetskontroll) (18) och om belastningsregisterkontroller av nyanställda (förordningen (1999:1134) om belastningsregister) (19). Utöver dessa finns generella regler som har bäring på frågor om säkerhet, hot och våld, såsom regler kring datahantering (till exempel sekretesslagstiftning) och ordningsregler för domstolarnas förhandlingar. Bland de senare kan särskilt nämnas rättegångsbalkens 5 kap 10 § om möjlighet till förhandling via videolänk, som gäller exempelvis vid rädsla och när det föreligger säkerhetsskäl, 36 kap 18 §, som ger möjlighet till så kallade medhörning och 5 kap 9 a § om utvisning ur rättssalen eller avvisning från domstolens lokaler (20). Dessa regelverk utgör tillsammans ramen inom vilket domstolarnas säkerhetsarbete kopplat till hot och våld bedrivs.

Definition av nyckelbegrepp

Med **säkerhetskultur** avses i denna rapport de attityder, uppfattningar och värderingar som chefer och medarbetare har kring säkerhet och arbetsmiljö (21). Betydelsen av säkerhetskultur och säkerhetsbeteenden kan variera beroende på branschens karaktär. En säker och hälsosam arbetsmiljö skapas inte enbart genom fysiska förbättringar, utan också genom att ta hänsyn till mänskliga beteenden (22). Exempelvis är säkerhetsarbetet inom bygg- och anläggningsbranschen ofta inriktat på att förebygga fysiska skador relaterade till utrustning, verktyg och maskiner. Inom rättsväsendet ligger fokus däremot i större utsträckning på att skydda medarbetare och besökare från hot, våld, påtryckningar och trakasserier. I denna rapport menas med besökare åklagare, advokater och nämndemän, men även andra besökare, såsom parter, vittnen och åhörare. Professionella besökare är advokater, åklagare och nämndemän. Besökare är inkluderade i denna rapport genom att studier som handlar om besökare samt data utifrån de intervjuer som hölls, har inkluderats i resultatet.

Arbetsmiljöverket framhåller att en god säkerhetskultur utgår från hur arbetet är organiserat och hur det leds (16). Det är viktigt att främja en stark säkerhetskultur eftersom det kan bidra till att stärka säkerhetsbeteenden samt minska olyckor och andra incidenter (23). En god säkerhetskultur inkluderar att organisationens högsta ledning aktivt engagerar sig och tydligt visar att säkerhet är en prioritet (24, 25). Dessutom kan chefer genom att föregå med gott exempel och sprida en positiv inställning till säkerhet påverka medarbetarnas attityder och följsamhet till säkerhetsföreskrifter (26).

Säkerhetskultur kan utgöras av både synliga och explicita företeelser, till exempel skriftliga dokument, men kan också vara mer implicita och osynliga, till exempel outtalade tankar, vanor eller handlingsmönster. Den uttalade delen av säkerhetskultur informerar människor i organisationen och uttrycks, reproduceras och kommuniceras på olika sätt, både reellt och symboliskt (16, 22, 23, 25, 27–41).

Med **säkerhetsbeteende** menas de handlingar och beteenden som individer utför för att främja och upprätthålla en säker arbetsmiljö, och omfattar medvetna och regelmässiga handlingar som minskar risken för olyckor och skador (41). Det kan handla om att följa säkerhetsprocedurer, rapportera

risker, använda skyddsutrustning och agera ansvarsfullt i riskfyllda situationer. Det finns enligt Griffin och Neal (23, 40) två huvudsakliga kategorier av säkerhetsbeteenden, dels det de kallar föreskrivna säkerhetsbeteenden – handlingar som följer specificerade riktlinjer och procedurer, att utföra riskbedömningar eller följa arbetsmiljöföreskrifter, dels proaktiva säkerhetsbeteenden, med vilket avses frivilliga handlingar som överträffar de grundläggande kraven, såsom att informera kollegor om potentiella faror, hjälpa till att förbättra säkerhetsåtgärder eller delta aktivt i säkerhetsutbildningar (41).

Domstolarna använder i olika utsträckning säkerhetskontroller, som innebär att besökare kontrolleras via metalldetektorbåge och väskröntgen, liknande den som görs i en flygplatskontroll. I den fortsatta texten förekommer begreppet **fast säkerhetskontroll** vilket är något missvisande, eftersom beslut om säkerhetskontroll i domstol är tidsbegränsade (se 2 § lagen (1981:1064) om säkerhetskontroll i domstol) (17). Sådana beslut ersätts dock regelmässigt direkt när de har löpt ut med nya beslut, varför de i många fall i praktiken är fasta kontroller (42).

Säkerhetsarbetet vid domstolar behöver förstås brett och inkludera både proaktiva och reaktiva insatser. Det inkluderar riskbedömningar inför förhandlingar, användning av larm eller andra hjälpmedel samt rutiner för incidentrapportering och uppföljning som stöd när allvarliga händelser inträffar. Samtalsklimatet är viktigt, liksom arbetet med den organisatoriska och sociala arbetsmiljön för att bemöta den stress, oro och långvariga belastning som hotfulla situationer kan skapa (16). Säkerhetsarbetet inkluderar även krishantering, som stöd till drabbade medarbetare och organisatoriska åtgärder, exempelvis kompetensutveckling, handledning och bemanning. Sammantaget visar detta att säkerhet inom domstolarna rymmer många dimensioner – från konkreta rutiner och tekniska hjälpmedel till organisatoriskt stöd, dialog och lärande efter incidenter.

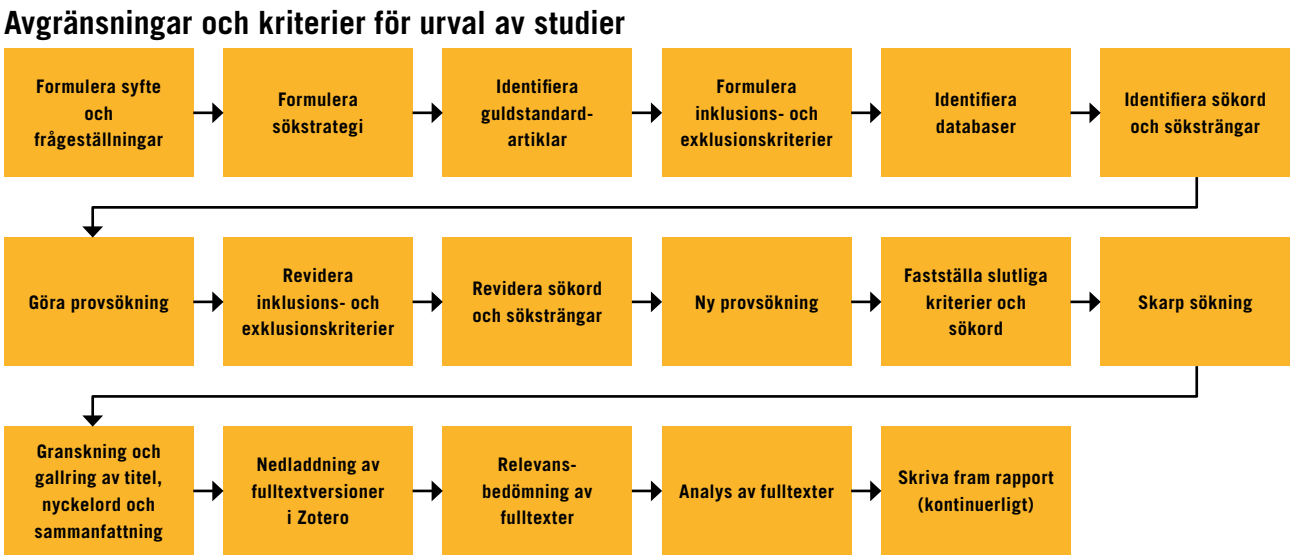
2. Metod

För att uppfylla syftet och besvara frågeställningarna har en kunskapssammanställning och en intervjustudie genomförts. De båda metoderna har tillsammans bidragit till att besvara studiens två frågeställningar.

Kunskapssammanställning

När det gäller kunskapssammanställningen har en metod använts som huvudsakligen baserats på de processer och metoder som beskrivs i Booth med flera (43). Genom att följa vissa särskilda principer i Booths metod, lever datainsamlingen upp till krav på relevant innehåll och noggrannhet samt minskar risken för subjektivitet. Beskrivningen är kronologiskt utformad så att de centrala momenten och analysstegen ska bli enkla att följa. En grafisk översikt över de olika processtegen i arbetet finns i bild 1.

Bild 1. Processbeskrivning för arbetet med kunskapssammanställningen.



Kunskapssammanställningen fokuserar på säkerhet vid svenska domstolar. Inledningsvis gjordes en översiktlig sökning i databaser varpå det kunde konstateras att det saknas relevant forskning om Sverige och Norden. Studier genomförda i hela världen inkluderades därför, eftersom det bedömdes som att arbetsmiljön i rättsväsendet har likheter i ett globalt perspektiv. Studier i andra länder kan därför ha relevans ur ett svenskt perspektiv.

Kunskapssammanställningen inkluderar vetenskapliga artiklar publicerade i erkända internationella akademiska tidskrifter med systematiskt granskningsförfarande (eng. peer review). Artiklar baserade på kvalitativ som kvantitativ metod har inkluderats. I inledningen, resultatdelen samt resultatdiskussionen har kunskapssammanställningen kompletterats med ”grå litteratur”. Med det avses forskning eller information som inte är kommersiellt publicerad eller formellt utgiven via traditionella akademiska kanaler (till exempel vetenskapliga tidskrifter med peer review). Exempel på grå litteratur är offentliga utredningar, policydokument, myndighetsrapporter och fackliga enkäter. I resultatdelen redovisas dessa separat. Ett annat övergripande val var att sökningarna avgränsades till åren 2000–2025 och till litteratur på svenska, engelska och tyska.

Litteratursökning och databaser

Sökning i databaser och identifiering av litteratur utfördes med stöd av universitetsbiblioteket vid Mittuniversitetet. Det första steget omfattade identifiering av ”guldstandardsartiklar” (44, 45, 46), som tjänade som utgångspunkter när kriterierna för inkludering och exkludering togs fram. Dessa kriterier samt sökord och söksträngar justerades i en iterativ process med provsökningar för att förbättra sökprecisionen. I sökprocessen användes PEO-modellen (se exempelvis Khan med flera (47)) för att definiera kriterier för inkludering och exkludering, samt för att strukturera och avgränsa forskningsfrågan.

PEO står för Population, Exposure och Outcome. Population definierades i denna studie som anställda och besökare vid domstolar. Exposure avser i denna studie de faktorer, arbetssätt och metoder som anställda vid domstolar exponeras för och som kan påverka deras säkerhetskultur och säkerhetsbeteenden. Outcome avser i denna studie effekten av säkerhetskultur och säkerhetsbeteenden på hot, våld, trakasserier och otillåten påverkan vid domstolar.

Genom detta tillvägagångssätt identifieras artiklar som beskriver faktorer, metoder och arbetssätt som kan främja en god säkerhetskultur vid domstolar, samt hur en förbättrad säkerhetskultur och förändrade beteenden kan leda till färre incidenter. Studier som mäter faktiska säkerhetsutfall, såsom förändrat antal hot med mera, är centrala för att utvärdera effektiviteten av arbetssätt och metoder. Redan här kan konstateras att inga sådana studier hittades genom de genomförda sökningarna.

Artiklar gallrades utifrån PEO-modellen och de upprättade kriterierna i olika steg. Sökningar genomfördes i tre breda, väl etablerade databaser för att i stor utsträckning täcka relevant litteratur: Scopus, Web of Science och Criminology

Collection. Sökströngarna presenteras i tabellform i bilaga 3–5. Först bedömdes relevansen på de funna studiernas titlar, och därefter granskades sammanfattningarna för de studier som ansågs relevanta. Efter denna systematiska sökning laddades fulltextversioner ner, och en relevansbedömning av fulltexterna utifrån inklusionskriterierna gjordes. För en fullständig redovisning av ingående studier, se bilaga 1. Antal exkluderade artiklar redovisas i bilaga 2.

Tabell 1. Gallringskriterier enligt PEO för sökning av studier.

PEO	Inkludering	Exkludering
Population	Studier som fokuserar på anställda och besökare på domstol.	Rättsliga aktörer utanför domstol.
Exposure	Aspekter av säkerhetskultur och säkerhetsbeteende på individ-, grupp- och organisationsnivå. Det kan exempelvis omfatta: • Faktorer i arbetsmiljön som kan påverka säkerhetskultur eller säkerhetsbeteende. • Metoder eller arbetssätt som implementerats för att främja säkerhet i situationen eller för att i efterhand hantera upplevelser av hot eller våld.	Studier om rättstillämpning vid domstolarna. Studier om domstolarnas och domares oberoende.
Outcome	Outcome, eller effekten av exponeringen, fångas av studier om säkerhet respektive frånvaro av säkerhet relaterat till hot, våld, trakasserier och otillåten påverkan som anställda och besökare utsätts för på domstol, samt otillåten påverkan i övrigt som riktas mot domstolar. Detta kan omfatta: • Beskrivning eller mätning av förändringar i säkerhetskultur eller säkerhetsbeteenden (exempelvis ökad rapportering av incidenter, minskat hot och våld, ökad användning av säkerhetsrutiner). • Kvalitativa fynd som belyser hur anställda på domstol uppfattar och hanterar säkerhetsfrågor, samt vilka upplevda effekter det får på dem själva, besökarna och organisationen. • Indikatorer på organisatorisk förbättring (exempelvis implementering av nya styrdokument, rutiner, ledarskapsinsatser).	Studier om brott som prövas i domstol generellt.

Gallringsprocessen

Granskningsprocessen genomfördes av båda författarna i olika steg. Inledningsvis granskades titlar, nyckelord och sammanfattningar på de 274 artiklar som initialt identifierades för översyn. Flödesschemat i söknings- och granskningsprocessen illustreras i bild 2. Individuellt och dolt för varandra markerades varje artikel utifrån kategorierna ”inkludera”, ”exkludera” eller ”eventuellt”. Kvar efter den individuella och dolda granskningen fanns 34 artiklar som de båda forskarna samstämmigt markerat med kategorin ”inkludera”, eller där minst en av forskarna markerat antingen ”inkludera” eller ”eventuellt”. De artiklar som samstämmigt markerats med ”exkludera” plockades bort.

I det andra steget granskade och diskuterade de båda forskarna tillsammans (utifrån titel, sammanfattning och nyckelord) de artiklar som inte samstämmigt bedömts med kategorin ”inkludera”. Där enades forskarna om att exkludera ytterligare 16 artiklar på grund av bristande relevans utifrån PEO-kriterier och frågeställningar, vilket innebar att 18 artiklar kvarstod.

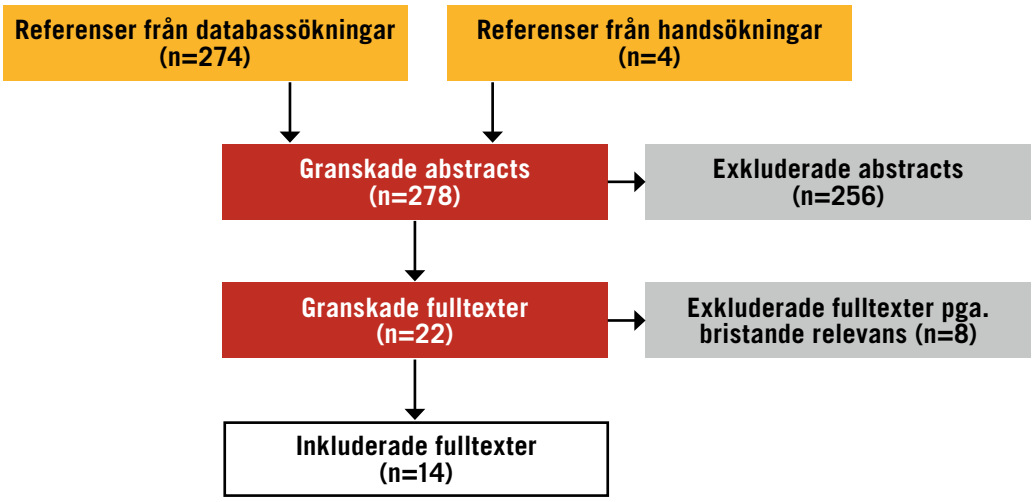
I det tredje steget bedömdes, oberoende och dolt för varandra, artiklarna i sin helhet via individuell fulltextläsning. Där exkluderades ytterligare 4 artiklar samstämmigt och 14 artiklar kvarstod. Av dessa var det 6 artiklar där minst en av forskarna hade markerat ”eventuellt”. I det sista steget lästes dessa 14 artiklar i fulltext ytterligare en gång och därefter fördes en diskussion mellan forskarna. I detta steg exkluderades ytterligare 4 artiklar från den fortsatta processen på grund av att PEO-kriterierna inte uppfylldes, varpå 10 återstod.

Det systematiska sökningsförfarandet kompletterades med handsökning, där författarna granskade referenslistor i relevanta artiklar. Därtill genomfördes även sökningar i det Digitala Vetenskapliga Arkivet (DiVA) utifrån ämnesområdet för att identifiera potentiellt relevanta studier, rapporter och utredningar som inte fångades av databassökningarna. Handsökningarna genomfördes för att säkerställa en omfattande och inkluderande litteraturöversikt. Ytterligare 4 artiklar inkluderades efter handsökningen. Det slutliga resultatet av denna noggranna urvalsprocess var att 14 artiklar bedömdes uppfylla PEO-kriterierna.

För att sökningen skulle täcka ett så stort urval som möjligt i ett begränsat forskningsfält har kvalitetsgranskning inte gjorts i syfte att exkludera artiklar. Detta innebär att den vetenskapliga kvaliteten på artiklarna kan variera, vilket tas i beaktande i redovisningen av resultat och diskussion. Sökningen omfattar dessutom endast artiklar publicerade i erkända internationella akademiska tidskrifter med systematiskt granskningsförfarande (eng. peer review).

Forskningsartiklarna som ingår i resultatdelen samlades och bearbetades med stöd av analysverktyget Rayyan. Rayyan är ett specialiserat webbaserat verktyg för systematiska översikter som underlättar och effektiviserar granskningsprocessen. Rayyan möjliggör oberoende granskningar av artiklar, samtidigt som det underlättar samarbete mellan de som granskar artiklarna. Denna funktion var särskilt värdefull eftersom den garanterade att granskningsprocessen kunde genomföras både gemensamt och individuellt utan att kompromissa med integriteten eller kvaliteten på arbetet.

Bild 2. Flödesschema (PRISMA-inspirerat) över sökningar under gallringsprocessens olika steg.



Bearbetning och analys

Bearbetning och analys har även den genomförts av författarna tillsammans, och bestod av en reflexiv tematisk analys (48, 49). Till att börja med har artiklarna lästs flera gånger och artiklarnas innehåll har därefter sammanfattats. En beskrivning av varför de har inkluderats har gjorts, och artiklarnas resultat med relevans för denna rapport har identifierats och kodats. Koder valdes efter insamling och efter en första tolkning av datans relevans i förhållande till PEO, samt till studiens syfte och frågeställningar. Forskarnas respektive kodning jämfördes och skillnader diskuterades. Därefter gjordes vissa justeringar av koder.

Data som kodats har därefter analyserats av forskarna tillsammans och mönster har urskilts. På så sätt har teman kunnat identifieras och beskrivas med exempel från de olika artiklarna. Teman har slutligen sorterats i den övergripande strukturen på individ- grupp- och organisationsnivå samt besökare. I analysprocessen var alltså utgångspunkten de övergripande kategorierna i syfte och frågeställningar – det vill säga faktorer, arbetssätt och metoder på individ- grupp- och organisationsnivå samt besökare. Underliggande tema i varje kategori var dock inledningsvis inte fastslaget utan bestämdes utifrån materialet. Detta innebär att ansatsen var såväl deduktiv som induktiv.

Grå litteratur

Grå litteratur har identifierats genom en sökning med generella sökverktyg (framför allt Google) med sökord hämtade från söksträngarna i litteratursökningen, som till exempel ”brott mot domare” och ”säkerhet på domstol”, på svenska och övriga nordiska språk. Vidare gjordes en sökning genom snowballing av referenslistor i såväl forskningsartiklar som grå litteratur. Sökningar har också gjorts via centrala aktörers webbplatser, till

exempel Domstolsverkets webbplats och nordiska motsvarigheters webbplatser. Källor har därutöver identifierats efter förslag av kontakter. Relevansbedömning av den grå litteraturen baserades på syfte och frågeställningar. På detta sätt identifierades tio källor, vilket inkluderar exempelvis statens offentliga utredningar, myndighetsrapporter och annan litteratur. Sökningarna har gjorts av båda forskarna, men det finns trots detta en risk att all relevant grå litteratur inte har identifierats. Den grå litteraturen är av blandad karaktär och har framför allt bidragit med bakgrundsbeskrivning och med en svensk kontext. Den grå litteratur redovisas därför källa för källa i resultatdelen av rapporten.

Metoddiskussion

Kunskapssammanställningen följer en systematisk ansats med en PEO-modell för frågedefinitioner och ett PRISMA-inspirerat flöde. Trots en robust metodansats uppkommer några metodologiska utmaningar som kan påverka tolkningen av resultaten. Först och främst finns en utmaning i kunskapssammanställningens avgränsningar och eventuell urvalsbias. Endast studier publicerade 2000–2025, skrivna på svenska, engelska eller tyska som genomgått peer-review inkluderades, och sökningen begränsades till tre databaser. Samtliga dessa urval kan ha påverkat resultaten. En viss risk finns också för tolkningsbias i kunskapssammanställningens analysprocess. Syntesen byggde på en trestegsprocess med individuell kodning, gemensam diskussion och tankekartor. Trots användningen av etablerade, webbaserade verktyg (Rayyan) för blind screening, går det inte att utesluta tolkningsbias hos författarna. Den slutliga kategoriseringen av teman kan därmed ha påverkats av författarnas disciplinära bakgrunder.

Det kan först konstateras att det endast finns ett litet antal studier som berör säkerhetskultur eller säkerhetsbeteenden vid domstolar. Efter sökningar av dessa begrepp i en vidare kontext av säkerhet och säkerhetsarbete kunde ett antal relevanta artiklar identifieras och inkluderas i materialet. De flesta av dessa ingår i temanummer i två amerikanska tidskrifter från 2001 respektive 2007, och utgår från de incidenter, hot och risker som uppdagades och förelåg i USA under 1990-talet och tidiga 2000-talet. Delar av dessa artiklar kan inte appliceras direkt på svenska förhållanden eller de säkerhetshot och risker som svenska domstolar står inför, exempelvis polisens roll i samhället och synen på att bära vapen. Trots detta finns det flera delar som är relevanta, till exempel utformningen av domstolsbyggnader, incidentrapportering och rutiner vid hot. Eftersom studierna inte är förankrade i teorier eller modeller om säkerhetskultur eller säkerhetsbeteenden går det inte att dra slutsatser om vilka faktorer, arbetssätt och metoder som främjar eller hindrar säkerhetskultur och säkerhetsbeteende. Däremot bidrar underlaget till möjliga hypoteser som skulle kunna testas i framtida forskning.

Vissa av artiklarna är mer av typen diskuterande texter baserade på författarnas erfarenhet, inte resultat från forskningsstudier med ny datainsamling eller genomgång av tidigare forskning. Griebel och Phillips (12) redogör exempelvis för vad som framstår som rimliga och kloka idéer, men bygger inte artikelns diskussion på egen datainsamling. Genomgående i presentationen av resultaten anges vilken typ av studie som redovisas och i vilken mån studiernas resultat är baserade på författarens egna empiriska undersökningar. En översikt över studierna och metodologin som har använts finns i bilaga 1 och visar att av de 14 identifierade artiklarna behandlar 13 förhållanden i USA[2], medan 1 artikel behandlar det brasilianska rättsväsendet. Fem artiklar bygger på intervjuer och/eller enkäter (45, 50, 53–55), sex artiklar är baserade på framför allt författarnas egna erfarenheter (54, 12, 55, 56, 57, 58), ibland underbyggt med tidigare forskning. En artikel är fokuserad på att konstruera en teori på området med stöd i tidigare teoribildning samt forskning (46). Slutligen innehåller de två återstående artiklarna (44, 59) vad vi valt att benämna som textanalys, vilket innebär att de är baserade på skriftliga källor, ofta i form av tidigare forskning. Inga artiklar som handlade om Norden hittades.

Flera artiklar diskuterar och behandlar även bredare frågor om utsatthet i förhållande till rättsväsendet, vilket faller utanför de faktorer och metoder som främjar en god säkerhetskultur och goda säkerhetsbeteenden som är i fokus här. Dessa delar redovisas därför inte i denna sammanställning.

Intervjuer

Utöver kunskapssammanställningen har rapporten baserats på en intervjustudie av anställda vid domstolar.

Intervjufrågorna handlar om chefers och anställdas uppfattningar och värderingar av säkerhet, samt vad anställda inom rättsväsendet anser bidra till stärkt säkerhet. Frågorna inkluderar också vilka behov chefer och anställda har av att ytterligare stärka säkerheten på sin arbetsplats eller på domstolar, hur deras behov hanteras samt hur ansvar fördelas. Ett exempel på en fråga på det sistnämnda temat är ”hur samordnas säkerhetsfrågorna mellan olika roller på domstolen?”. Den fullständiga intervjuguiden återfinns i bilaga 6.

2 Fortsättningsvis används omväxlande orden ”USA” och ”amerikanska” för att beteckna domare och rättsväsendet i USA.

Urval

För att fånga anställdas perspektiv vid förvaltningsdomstolar, specialiserade domstolar och allmänna domstolar, har intervjuer genomförts med anställda vid ett urval av domstolar. Urvalet har gjorts med utgångspunkt i litteraturgenomgången och efter samråd med Domstolsverket.[3] I urvalet eftersträvades en variation av

1. typ av domstol (förvaltningsdomstolar, specialiserade domstolar och allmänna domstolar)
2. geografisk placering samt
3. storlek.

Endast domstolar i första instans har omfattats, eftersom dessa har ett större antal förhandlingar med parter och andra besökare på plats. Intervjuer har genomförts med anställda vid totalt 9 domstolar, vara 6 tingsrätter och 3 förvaltningsrätter. Bland tingsrätterna var 1 av domstolarna även mark- och miljödomstol, och 2 av förvaltningsdomstolarna utgör även migrationsdomstol. I resultatdelen redovisas domstolarnas typ och intervjupersonens yrkesroll i relevanta delar. När hänvisningar görs till små domstolar avser vi domstolar med 20 eller färre anställda, med stora domstolar avses domstolar med 100 eller fler anställda, och däremellan används termen ”mellanstor” domstol.

Totalt har 21 personer intervjuats, varav 3 lagmän (domstolschefer), 2 rådmän (ordinarie domare), 7 säkerhetschefer eller säkerhetsansvariga, 2 notarier, 5 handläggare eller administrativ personal och 2 ordningsvakter. Av dessa var 12 kvinnor och 9 män.

Intervjupersonerna rekryterades genom ett mejl till domstolens lagman, som ombads förmedla kontakt till säkerhetsansvarige samt anställda i andra arbetskategorier. Dessa kontaktades sedan och tillfrågades om att delta i studien. Sammanlagt kontaktades lagmän vid 11 domstolar, varav 9 valde att delta i studien. Lagmännen vid dessa 9 domstolar förmedlade totalt kontakter till 28 medarbetare, varav 21 sedan deltog i intervju. Vid 3 domstolar valde 3 anställda att delta i intervju, vid 4 domstolar valde 2 att delta och vid 2 domstolar valde endast 1 anställd att delta. Intervjuerna genomfördes främst av en av forskarna digitalt via plattformen Zoom och tog ungefär 45–60 minuter vardera.

Genomförande och etiska överväganden

Studien har etikprövats och fått godkänt eftersom potentiellt känsliga personuppgifter har samlats in (Dnr 2025-04768-01 (60)).

3 Avdelningen för domstolsutveckling.

Intervjuerna har skett efter informerat samtycke, enskilt och baserade på en semi-strukturerad intervjuguide. Intervjuerna har spelats in via diktafon efter samtycke av intervjupersonerna. Därefter har inspelningarna transkriberats med AI-verktyget Klang. Såväl ljudfiler som transkriberingar har sparats på Umeå universitets krypterade och säkra filyta som är tillgänglig endast för medverkande forskare. Utskrivna intervjuer har arkiverats i pärmar inlåsta på de medverkande forskarnas kontor. Samtliga intervjuer har avidentifierats och kodats, där varje domstol ersatts med en bokstav och de intervjuade från denna domstol med en siffra. Kodnyckeln har även den sparats på Umeå universitets krypterade och säkra filyta.

Bearbetning och analys

Bearbetningen och analysen har även den genomförts av författarna tillsammans och bestod av en reflexiv tematisk analys (48, 49). Till att börja med har transkriberingarna lästs flera gånger och därefter kodats. En utgångspunkt för kodningen var intervjufrågorna, som i sin tur hade utformats utifrån de övergripande temana i syfte och frågeställningar. Koder valdes utifrån relevans i förhållande till studiens syfte och frågeställningar. Forskarnas respektive kodning jämfördes och skillnader diskuterades. Därefter gjordes vissa justeringar av koder. Data som hade kodats har därefter analyserats av forskarna tillsammans och mönster har urskilts. På så sätt har övergripande teman kunnat identifieras och beskrivas med exempel från de olika intervjuerna. Teman har slutligen sorterats i den övergripande strukturen på individ- grupp- och organisationsnivå samt besökare. I analysprocessen var utgångspunkten alltså de övergripande kategorierna i syfte och frågeställningar, det vill säga faktorer, arbetssätt och metoder på individ- grupp- och organisationsnivå samt besökare. Underliggande tema i varje kategori var dock inledningsvis inte fastslaget utan bestämdes utifrån materialet. Detta innebär att ansatsen var såväl deduktiv som induktiv.

Metoddiskussion

Intervjustudien har innehållit vissa metodologiska utmaningar. Intervjuerna har genomförts vid olika typer av domstolar: allmänna domstolar, däribland tingsrätter och tingsrätter som även utgör mark- och miljödomstolar, samt förvaltningsdomstolar, däribland förvaltningsrätter och förvaltningsrätter som även inkluderar migrationsdomstolar. Urvalet av domstolar baserades även på att säkerställa att geografiska och storleksmässiga skillnader identifierades. Intervjuerna syftade till att få generell information om faktorer och metoder som främjar en god säkerhetskultur och goda säkerhetsbeteenden på alla domstolar, men även att fånga upp hur dessa kan skilja sig åt utifrån domstolsslag, geografiskt läge och storlek.

Studien har dock endast genomförts vid ett begränsat antal svenska domstolar och endast ett fåtal anställda vid varje domstol har intervjuats. Delvis har urvalet av domstolar och intervjupersoner begränsats av att vissa domstolar helt valt att avstå från att deltaga, eller att vissa anställda vid en viss domstol valt att inte delta. Skälen för att inte delta kan behöva kommenteras. Förutom tidsbrist har ett återkommande skäl uppgetts vara att det inte är möjligt utifrån

säkerhetshänsyn. Utmaningarna med tillgång till intervjupersoner är alltså ett problem som hänger samman med ämnet för studien, vilket kan vara viktigt att ha i åtanke vid framtida forskning på området.

Vi menar att metoden inte tillåter slutsatser om ett mätbart samband mellan faktorer och metoder och vad som främjar säkerheten. Intervjustudien visar dock vilka faktorer och metoder som anställda vid domstolar uppfattar vara hindrande respektive främjande för säkerheten. Bredden på domstolsslag, geografiska lägen och storlek samt bredden på intervjupersonernas yrkesroller menar vi ger en bred och relativt heltäckande bild av vilka faktorer och metoder som kan identifieras i svenska domstolar. Vi bedömer, trots vissa utmaningar med tillgång, att antalet intervjuer är tillräckligt för att uppnå en mättnad, eftersom det inte tillkom någon ny information eller nya teman i de sist utförda intervjuerna.

3. Resultat

Detta kapitel redovisar resultaten, först av kunskapssammanställningen och därefter intervjustudien. Presentationerna är uppdelade utifrån de två frågeställningarna.

Inledningsvis besvaras den första frågeställningen, det vill säga vilka möjliga faktorer, arbetssätt eller metoder i arbetsmiljön på individ-, grupp-, och organisationsnivå som kan främja en god säkerhetskultur eller säkerhetsbeteende för anställda vid domstolarna. Resultaten presenteras uppdelat på olika avsnitt för individ-, grupp- samt organisationsnivå.

Under rubriken *Besökares säkerhet*, besvaras därefter den andra frågeställningen, det vill säga på vilka sätt säkerhetskultur och säkerhetsbeteenden vid domstolarna även kan omfatta besökare. Under varje huvudrubrik redovisas de underliggande teman som identifierats. Kapitlet redovisar slutligen resultat rörande grå litteratur.

Resultat av kunskapssammanställningen

Det finns endast ett fåtal studier om säkerhetskultur och säkerhetsbeteende inom rättsväsendet, och av dessa är endast ett fåtal baserade på egen empirisk datainsamling. Studierna rör dessutom framför allt amerikanska förhållanden. Detta avsnitt redovisar löpande vilken metod som har använts i respektive studie samt i vilken kontext studierna har genomförts.

Säkerhet på individnivå

I denna del besvaras den första frågeställningen på individnivå, det vill säga vilka möjliga faktorer, arbetssätt eller metoder i arbetsmiljön som kan främja en god säkerhetskultur eller säkerhetsbeteende för anställda vid domstolarna.

Individers beteenden och uppfattningar

Flera studier (58, 12, 55) innehåller resonemang om att individens beteende avgör säkerheten, och att det är det viktigaste i säkerhetsarbetet. Zaruba (58) baserar sin artikel på vad som framstår vara sina egna förvärvade kunskaper om rättsväsendet i USA. Griebel och Phillips (12) baserar sin artikel om domstolsbyggnaders utformning i USA på sina egna erfarenheter som ansvariga för uppförande av domstolsbyggnader. Faust och Raffo (55) bygger sin artikel på egna erfarenheter utifrån sina respektive roller som chefer inom polisen, och diskuterar metoder för att förebygga våld i domstolar i USA.

Säkerhetskulturen utgörs även av individers uppfattningar och värderingar. Harris med flera (45) har intervjuat amerikanska domare för att undersöka deras attityder. Resultaten visar att domarna har vissa gemensamma värderingar och synsätt när det gäller utsatthet, hur utsattheten skiljer sig

beroende på typ av domstol och geografiskt läge, samt säkerhetsarbete. Detta kallar författarna för ”judiciell kultur” (egen översättning av judicial culture). Ett gemensamt synsätt är den att våld är oundvikligt. Denna attityd, menar författarna, kan förklara att domare väljer att inte anmäla eller vidta andra åtgärder.

En annan gemensam värdering som framkommer i studien är upplevelser om svårigheter att få skydd. I relation till detta beskrivs att domarna ser brister i säkerhetsarbetet, till exempel att de kan stöta ihop med personer, som kan vara farliga för dem eller för andra på arbetsplatsen, i korridorer eller i parkeringsgarage, och att de är beroende av den vanliga polisen som kan ta lång tid på sig att komma. Miller med flera (53) har intervjuat domare som arbetat på en amerikansk domstol där en kollega blev skjuten, och beskriver att domarna uttryckte att beskjutningen bekräftade deras syn på att systemet inte klarar av att vare sig skydda dem eller att göra ändringar som förebygger våld.

Slutligen konstaterar Harris med flera (45) i sin studie att mycket av domarnas inställning till och uppfattning om säkerhet har grundats på rykten och spekulationer i stället för fakta, vilket visar på behovet av mer kunskap som grund för ett utvecklat säkerhetsarbete.

Betydelsen av personalens utbildning

Betydelsen av personalens utbildning är ett återkommande tema i artiklarna. Alves med flera (50) har genom intervjuer med chefer vid brasilianska domstolar tagit fram ett program för att förebygga psykisk ohälsa, vilket i sin tur är tänkt att göra arbetsplatserna mindre sårbara för extern påverkan. Även Faust och Raffo (55) betonar, utifrån egna erfarenheter, vikten av fördjupande kurser om säkerhet i rättssalen. Campbell och Reinkensmeyer (57) lyfter behovet av utbildning i sin artikel som bygger på en fallstudie av en amerikansk domstol. Tyvärr framgår inte vilken metod som de har använt för fallstudien. Författarna nämner att numera utbildas domstolsanställda i att vara medvetna om sina omgivningar och att rapportera om misstänkta personer. Vid den domstol som denna studie fokuserar på genomfördes särskilda utbildningsdagar där säkerhetsutbildning ingår. De här nämnda studierna har inte mätt effekten av utbildningar.

Beteendeförändring för att stärka säkerheten

Miller med flera (51) visar i sin intervjustudie att domare förändrar sitt beteende för att stärka säkerheten. De förändrar sitt beteende utifrån oro och rädsla för och utsatthet för hot och våld. De beskriver att de är mer försiktiga i sina arbets- och hemmarutiner, exempelvis genom att säkra lås och aktivera larm. Domare uttrycker också att de pratar mer med sina anhöriga för att minska sin oro och de håller sig mer på sina tjänsterum än vad de tidigare gjort. Andra åtgärder som flera vidtar är att ha persiennerna fördragna, att de tänker på hur de parkerar bilen och undviker att vara på domstolen på kvällar och helger, när det inte finns andra anställda på plats. Ytterligare åtgärder som flera hade gjort var att de hade installerat larm i hemmet, köpt vapen och informerat barnen att inte tala med främlingar. Studien (51) visar också att domares tillit har påverkats, till exempel att de litar mindre på säkerhetspersonal efter händelsen.

Harris med flera (45) studie visar även den genom intervjuer att domare har ändrat sitt beteende efter att det har förekommit våld på arbetsplatsen, till exempel har vissa skaffat vakthund.

Även Flores med flera (52) visar i sin enkätundersökning om domares stress och säkerhet, att beteendeförändring är vanligt utifrån upplevda hot. Dock är domarna inte särskilt bekymrade trots att tre av fem har utsatts för en hotfull situation. Den vanligaste situationen var hotfulla brev eller telefonsamtal. De flesta har vidtagit säkerhetsåtgärder; 30 procent har vidtagit fler än tre. Domarna nämner tillsammans över 300 åtgärder som vidtagits. Vanligast var att skaffa mobiltelefon, att öka rättssalens säkerhet och att öka säkerheten i hemmet, köpa mobiler till familjen och att köpa vapen. Inga skillnader mellan kön framgår om beteende rörande åtgärder som genomförts.

Undersökningen visar att det finns ett positivt samband mellan upplevelsen av stressymptom och oro för den egna eller andras säkerhet. Sambandet innebär att när symtomen ökar, ökar även oron. Sambandet kan även vara det motsatta, att när oron ökar, ökar symtomen. Sambandet är särskilt tydligt för de kvinnliga domarna. Författarna menar att eftersom kvinnor tycks påverkas mer av stress och oro för säkerhet bör, åtgärderna anpassas efter kvinnors särskilda behov. Om det skulle visa sig att skillnaderna snarare handlar om att män inte rapporterar trots utsatthet, är det viktigt att vidta åtgärder som att uppmuntra de manliga domarna att själva ”se sin utsatthet” i större utsträckning och att söka mer hjälp. Studiernas (51, 52) resultat indikerar att domares beteendeförändring kan innebära en förbättrad säkerhet, men dessa studier har inte mätt sådana effekter.

Incidentrapportering kan ha betydelse för säkerheten

En åtgärd som kan få betydelse för säkerheten är att incidenter rapporteras. Två studier (55, 56) betonar betydelsen av att incidenter rapporteras, för att få kunskap om omfattning och möjliggöra väl avvägda riskbedömningar och att vidta åtgärder. Faust och Raffo (55), som i sin studie resonerar utifrån sina egna erfarenheter, menar att såväl olämplig kommunikation, hot, utbrott i rättssalen, våld, förföljelse, trakasserande telefonsamtal, som andra indikationer på riktat våld, ska rapporteras som incidenter. Jenkins (56) beskriver utifrån en analys av dokumenterade incidenter samt egna erfarenheter från den amerikanska polisens *US Marshals Service* att tanken med det amerikanska incidentrapporteringssystemet mellan domstolar och polisen är att genom systematiska analyser kunna jämföra fall och förutse risker.

Säkerhet på gruppnivå

I denna del besvaras den första frågeställningen på gruppnivå, det vill säga möjliga faktorer, arbetssätt eller metoder i arbetsmiljön på gruppnivå som kan främja en god säkerhetskultur eller säkerhetsbeteende för anställda vid domstolarna.

Enligt flera författare kan arbete på gruppnivå främja säkerheten. Faust och Raffo (55) anser att det är viktigt att domstolarna involverar många personal-grupper i arbetet med att ta fram policyer. Utifrån sina egna erfarenheter, som

deras studie bygger på, lyfter de även betydelsen av kommunikation mellan de som har ansvar för säkerhet på domstolen och de som sitter på information om personer som ska uppträda i domstolen. Sådan information kan visa vilka som kan utgöra en säkerhetsrisk, och till exempel leda till beslut om kontaktförbud för dessa personer. Alves med flera (50) visar utifrån intervjuer på betydelsen av att stärka en kultur av etik och integritet bland anställda och att experter på teknik kommunicerar direkt med domarna.

Andra studier tar också upp vikten av att inkludera olika grupper av anställda på domstolar i säkerhetsarbetet. I intervjuerna som Miller med flera (51) genomförde framkom att domare, förutom att vidta åtgärder för den egna säkerheten, även uppmanar andra anställda i domstolen att öka medvetenheten om säkerhetsfrågor och att vidta åtgärder i enlighet med farhågor för säkerheten. Exempel på sådana åtgärder är installation av buzzer som personalen kan använda för att ge besökare tillgång till kontoret. Harris med flera (45) visar att domare inte är de enda som är utsatta för risk. I deras artikel lyfts särskilt säkerhetssituationen för domstolsanställda i lokala domstolar för mindre allvarliga brottmål och tvistemål om mindre värden liksom deras familjemedlemmars säkerhetssituation.

En åtgärd på gruppnivå som Campbell och Reinkensmeyer (57) diskuterar är huruvida domstolspersonalen borde omfattas av säkerhetskontroller på samma sätt som andra grupper, eftersom även de kan ses som hot. Författarna konstaterar att det skulle kunna möta mycket motstånd från exempelvis domarna att kräva att de går igenom sådana kontroller.

Säkerhet på organisationsnivå

I denna del besvaras den första frågeställningen på organisationsnivå, det vill säga vilka möjliga faktorer, arbetssätt eller metoder i arbetsmiljön på organisationsnivå som kan främja en god säkerhetskultur eller säkerhetsbeteende för anställda vid domstolarna.

Byggnadens utformning som faktor

På organisationsnivå fokuserar litteraturen främst på fysisk säkerhet och hur den kan främjas genom olika åtgärder. Inom ämnesområdet *court security* tycks det länge ha fokuserats helt på det fysiska skyddet, och fortfarande handlar en stor del av säkerhetsarbetet om det fysiska skyddet av byggnader. Det behandlas både som en faktor – hur byggnaden ser ut påverkar säkerheten i arbetsmiljön – och som att åtgärder på byggnaden är del av en metod som kan främja säkerheten och som har prövats på många platser. Det verkar till exempel finnas en uppfattning att äldre domstolsbyggnader är mindre säkra än nyare.

Zaruba (58) resonerar, utifrån sina egna erfarenheter, om den variation som finns på domstolsbyggnader, vilket kan vara en utmaning och påverkar förutsättningarna för säkerhetsarbetet. Campbell och Reinkensmeyer (57) beskriver utifrån sin fallstudie att just gamla byggnader är problematiska. När det gäller åtgärder för domstolsbyggnader går Griebel och Phillips (12), som även de bygger sitt resonemang på egna erfarenheter samt på textanalys, igenom vad de menar att man ska tänka på när man bygger en ny eller renoverar en

äldre domstolsbyggnad. Griebel och Phillips betonar att detta ska föregås av riskbedömningar, till exempel av hur olika delar av en domstolsbyggnad ska vara byggda för att främja säkerheten, och de diskuterar olika aspekter av arbetet med utformning av byggnader, såsom domstolsbyggnadens design och placering samt säkerhetsbehov vid olika typer av domstolar.

Miller med flera (53) visar genom sina intervjuer med domare att de, efter att en skjutning har förekommit på domstolen, har tagit initiativ för att stärka säkerheten. Bland annat har soptunnor som stod nära byggnaden (som kunde användas till exempel för att bomber i) flyttats längre bort. Man tonade även fönster så det inte ska gå att se in till domarna. Studien visar även att säkerhetskontroller användes mer efter skjutningen, vilket en domare såg som en positiv effekt. Etter och Swymeler (53) genomförde en enkätundersökning för att kartlägga motiv, vapen och offer vid skjutningar på domstolar i USA. Även de tar upp att säkerhetskontroller används oftare numera men att användningen varierar mycket mellan domstolar och att ett skäl till det är att det kostar pengar. Författarna nämner också att stora grupper undantas från kontrollerna vilket kunde upplevas som ett problem.

Geiger (54) tar, i en artikel där han sammanfattar sina egna erfarenheter som domare, också upp att ökat skalskydd[4] som ett svar på våldet, kan stärka säkerheten. Vidare resonerar han att ökade kontroller av besökare och mer säkerhetspersonal kan minska antalet vapen i byggnader. Personal kan lättare avvärja hot utan vapen inblandade. Harris med flera (45) lyfter i sitt resultat från intervjuerna med domare att de vill ha fler poliser på domstolen och att det ska vara låst mellan kontor och salar och att övervakningskameror och säkerhetskontroller ska användas.

Zaruba (58) diskuterar utifrån ett amerikanskt perspektiv att man ska följa tre steg vid renovering och nybyggnation. Det första steget är att göra en hotanalys, därefter att identifiera interna och externa svagheter, inklusive personalen. Det tredje steget handlar om att skapa en kommitté för säkerheten vid domstolen. I denna kommitté bör det sitta personer från domstolen samt andra aktörer, däribland finansiär, och den ska diskutera vissa frågor, till exempel vem som är ansvarig för säkerheten och hur vittnen hanteras.

Förebygga risker och stärka säkerheten genom risk- och hotbedömningar

För att förebygga incidenter och främja säkerheten krävs det utöver det fysiska säkerhetsarbetet enligt flera artiklar (55, 56, 44, 45) ett arbete med proaktiv skyddsanalys utifrån underrättelser. Det handlar om att avgöra om en särskild individ utgör ett säkerhetshot. I dessa artiklar, som utgår från situationen i USA, beskrivs arbetet med riskbedömningar som något som görs av polisen. Riskbedömningar kan genomföras på olika sätt, exempelvis genom intervjuer, bakgrundskontroller och kontroll av register om vapeninköp. Därefter behöver bedömningarna utvärderas för att ge underlag till en bedömning av om och hur man ska gå vidare för att utreda och förebygga risker.

4 Det yttre säkerhetsskyddet för en byggnad.

Förebyggande av risker kan bestå av att man utarbetar riktlinjer och rutiner. Faust och Raffo (55) diskuterar särskilt rutiner vid bombhot och tar upp att det är bra att ha en lista med frågor som man kan ställa i telefon till den som framför hotet. Harris med flera (45) intervjustudie visar att domare dessutom efterlyser att ha säkerhetsplaner för högprofilerade mål. Ett annat sätt att förebygga risk som nämns av Campbell och Reinkensmeyer (57), utifrån deras erfarenheter vid en specifik domstol, är att post ska screenas för biologiska hot.

Jenkins (56) beskriver, utifrån sin analys av dokumenterade incidenter samt egna erfarenheter från det amerikanska *US Marshals Service*, att risk ofta hänger ihop med ett enskilt fall. Hon har utarbetat en modell utifrån amerikanska förhållanden som bygger på att vissa särskilt definierade händelser ska rapporteras och därefter ska en efterföljande analys av risker ske i tre steg. De händelser som enligt definitionen ska rapporteras är alltifrån våld till att någon verkar ovanligt missnöjd med handläggningen av ett fall (56, appendix).

Analys sker av risken i ett specifikt fall vilket alltså handlar om en enskild person och riskbedömning av den. Steg ett är att rapportering ska ske av alla händelser som omfattas av definitionen. Jenkins tar upp studier som gjorts av offentliganställda, vilket inkluderar domstolsanställda (*judicial officials*), som visar att de som hotar sällan utgör ett fysiskt hot utan att det är viktigare att studera hur personer agerar än vad de säger i ord och hot. Nästa steg i modellen utgörs av en analytisk process relaterat till det specifika hotet. I detta steg eftersöks tidigare rapporterade incidenter, på engelska *inappropriate communication or contact* (IC&C), med samma person för att identifiera de som hotat ofta. Dessa bedöms som mindre benägna att utöva våld. Vidare analyseras materialet utifrån ett databaserat utvärderingsprogram med 29 frågor, som tydliggör när det är större risk och behov av ingripande åtgärder för den inblandade domstolsanställda. Det tredje steget handlar om att rapportera analysresultatet till en riskutredare som bestämmer vad som ska göras härnäst.

Vossekuils med flera (44) artikel baseras på en sammanställning av tidigare forskning om attacker på offentliganställda i USA, inklusive domare. Författarna föreslår utifrån denna forskning en metod för att göra faktabaserade riskbedömningar i syfte att förebygga riktade attacker mot domstolsanställda. I den första delen av artikeln utgår författarna från en tidigare gjord sammanställning av alla mord på offentliganställda (83 personer), för att samla kunskap om vilket beteende som karaktäriserade förövarna, och som sedan kan användas som underlag i bedömningar av utredare. Utifrån denna sammanställning utmanar de myter som finns om sådana mord. De beskriver att det inte finns någon typisk förövare, att dåden inte behöver bero på psykisk ohälsa, att attacker inte behöver ha föregåtts av uttryckliga hot, att man behöver leta efter riskpersoner oavsett om de hotat eller inte och att det är vanligt att förövarna har pratat eller skrivit på ett sätt som kan förutspå en kommande attack, till exempel i dagböcker eller med familj. Studien visar att attacker oftast är planerade och sällan spontana.

Förövarna i studien har haft åtta olika motiv till dåden, varav de flesta inte är politiska, och måltavlor valdes utifrån motiv snarare än personligt agg. I nästa

del av artikeln presenterar författarna en metod som utvecklats i förhållande till presidenter när det gäller riskbedömningar och förebyggande. Metoden handlar om att samla information som kan visa mönster som kan peka på att en person är på väg att utföra våldsdåd. Den som utreder utgår från en rad frågor om beteende. Författarna till artikeln särskiljer den här metoden från andra riskbedömningsmetoder som snarare utgår från tidigare händelser och profiler som man jämför mot, och menar att de senare inte fungerar så bra, eftersom det ofta saknas en bra profil för det enskilda ärendet. Hotbedömningar, menar författarna, är i stället deduktiva och baseras på fakta i det enskilda fallet.

Särskilda risker och vilka åtgärder som kan förebygga dessa avseende otillåten påverkan diskuteras av Alves med flera (50) i en brasiliansk kontext, utifrån intervjuer och tidigare forskning. De lyfter att åtgärder såsom bakgrundskontroller innan anställning, att dela upp ansvar för programmering och underhållet av digitala system, att ha oberoende tillsynsorgan för att upptäcka otillåten påverkan samt att ordna återkommande utbildningar i etik och integritet kan främja säkerheten. Campbell och Reinkensmeyer (57) diskuterar att alltmer är digitaliserat och betonar därför behovet av backuper på flera ställen, nätverkssäkerhet, samt säkerhet för laptoppar och datorer.

Domstolstyp, måltyp och former för beslutsfattande som faktor

I litteraturen har det framkommit att några faktorer som kan påverka säkerheten är typen av domstol och mål, men även formerna för beslutsfattandet. Geiger (54) beskriver, baserat på sin egen erfarenhet som domare, att det mesta av våldet sker i mål som rör nära relationer och ungdomsmål, och kritiserar att dessa domstolsbyggnader har uppförts på premisser som saknar grund i vetenskap. Han menar att man har byggt familjedomstolar utan att beakta säkerhet i så stor utsträckning, i stället har man byggt dem i en ”informell” stil.

I Harris med flera (45), som baserar sina resultat på en enkätundersökning och intervjuer med domare i en delstat i USA, visar att domare i specialdomstolar (*limited jurisdiction*) utsattes mer för hot än domare i allmänna domstolar (*general jurisdiction*) och att så kallade aktiva domare (*active judges*) rapporterar en större utsatthet än så kallade seniora domare (*senior judges*), vilket förklaras med att de senare endast arbetar sporadiskt och därmed utsätts för färre riskfyllda situationer. Incidenter är minst vanliga i orter med liten (under 50 000) eller stor (över 500 000) befolkning, medan den är som störst på mellanstora orter. Trots detta ser Harris att domare i intervjuerna pratar om detta som ett storstadsproblem och konstaterar att detta nog är spekulation utifrån hur den rapporterade utsattheten faktiskt inte verkar drabba domare verksamma i större städer mer. Harris visar också att ganska många domare inte vidtar någon personlig anpassning eller åtgärd efter hot eller våld och betonar vikten av att åtgärder anpassas efter typ av domstol, och faktisk kunskap om variationer av utsatthet.

Flores med flera (52) visar i sin enkätundersökning om domare att deras upplevda stress och oro för säkerhet inte skiljer sig utifrån typ av mål eller typ av domare eller domstol.

Det behövs en kombination av åtgärder

I flera studier lyfts behovet av att kombinera flera teorier eller metoder för att komma till rätta med säkerhetsproblem i domstolar (12, 55, 46). Weiner och Hardenbergs (46) artikel innehåller en diskussion om potentialen hos flera kriminologiska teorier när det gäller att förstå och förklara hot och våld mot domstolsanställda. Analysen baseras, förutom på dessa teorier, även på tidigare forskning om våld riktat mot domstolar. Författarna diskuterar att våldet mot domstolar förklaras av deras karaktäristik, och kopplar det till domstolars kultur, organisation, procedurer och uppdrag, och föreslår att säkerheten skulle främjas om man i arbetet utgår från en kombination av teorier och perspektiv för att inkludera den bredd av våld som drabbar domstolar. De förespråkar en teori som de kallar *the protective perspective* där de integrerar teorin om rationella val och teorin om miljöns betydelse för brott, och föreslår baserat på detta skyddsåtgärder som kan förbättra säkerheten på domstolar. Weiner och Hardenberg (49) argumenterar också utifrån existerande teoribildning för nyttan av att studera frågan såväl ur förövarens perspektiv som offrens för att göra koordinerade förebyggande- och interventionsåtgärder. Författarna föreslår fyra åtgärder som faller ur dessa perspektiv: rapportera incidenter, identifiera risk, analysera riskfaktorer och utforma förebyggandeprogram.

Griebel och Phillips (12) konstaterar utifrån textanalys och egna erfarenheter av byggande av domstolar att säkerheten i rättssalarna bygger på en kombination av fysisk utformning, rutiner och personalens utbildning. Alves med flera (50) visar i sin intervjustudie att det behövs en kombination av åtgärder för att komma till rätta med IT-säkerhetsproblem i rättsväsendet.

Faust och Raffos artikel (55) innehåller en argumentation baserad på författarnas egna erfarenheter om att säkerhetsarbete behöver utföras i en trestegsmetod utifrån medvetenhet, förebyggande och kontroll. Det behövs flera åtgärder, däribland underrättelseinformation, fysiskt skydd, uniformerad personal, metalldetektorer, röntgenmaskiner, låsta dörrar, begränsad tillgång till vissa utrymmen i domstolen, elektronisk övervakning och olika typer av larmsystem. Allt detta kräver också regelbundet underhåll.

Kostnader som en faktor

Ett återkommande tema i artiklarna är att säkerhetsarbetet många gånger inte är tillräckligt finansierat (till exempel Harris med flera (45)), vilket uppfattas som ett hinder för säkerheten. Zaruba (58) resonerar utifrån sina erfarenheter att säkerhetsplanering alltid är en avvägning mellan säkerhet och kostnader och Etter och Swymeler (53) visar utifrån sin enkätundersökning att bristande finansiering är en orsak till att säkerhetskontroller görs i olika stor utsträckning vid olika domstolar.

Campbell och Reinkensmeyer (57) lyfter att säkerhet kostar mycket pengar och att det kan komma en punkt där finansiärer tycker att ”det får räcka” med säkerhet. Författarna nämner risken att pengar som läggs på säkerhet tas från annat, till exempel nyrekrytering av domare.

Tillgänglighet och öppenhet

Flera författare diskuterar vikten av att skapa tillgänglighet till säkra rättegångar och att bevara öppenhet (12, 54, 55). Griebel och Phillips (12) anser att det är viktigt att bevara tillgänglighet i domstolarna, i bred bemärkelse, för såväl funktionsnedsatta som för äldre, ekonomiskt missgynnade och för icke-engelskspråkiga.

Geiger (54) menar att en avvägning behöver göras mellan säkerhetsskydd och upprätthållandet av rättssystemet och förklarar, utifrån sin erfarenhet som domare, sin syn på den svåra balansgång det innebär. Rättsväsendet bygger på principerna om opartiskhet, oberoende och rättvisa. Det finns en risk, menar han, att den bilden undermineras om det framstår som att domstolarna ”tas som gisslan” av våld och hot om våld. Samtidigt kan ett för litet fokus på säkerhet göra att ordningen inte upprätthålls, vilket i sin tur kan leda till att respekten för rättssystemet minskar. Geiger (54) gör en liknande bedömning om att säkerhetsåtgärder inte får påverka domstolens grundläggande funktioner. Han betonar också att det är viktigt att kommunicera framgångsrika säkerhetsåtgärder utåt, för att olägenheterna de kan medföra ska upplevas uthärdliga.

Besökares säkerhet

I det här avsnittet besvaras den andra frågeställningen om på vilka sätt domstolarnas säkerhetskultur och säkerhetsbeteende kan omfatta även besökare.

Litteraturen har i relativt liten utsträckning beaktat besökares säkerhet vid domstolar. Campbell och Reinkensmeyer (57) betonar utifrån sin fallstudie av en domstol att domstolssäkerhet påverkar fler än domare och allmänheten, samt diskuterar åtgärder gentemot olika grupper. Författarna beskriver i studien hur över tid fler och fler undantogs från säkerhetskontroller och att till slut färre än hälften av besökarna på domstolen screenades. Enligt artikeln undantogs under en period exempelvis poliser och ombud. Detta har nu ändrats: till exempel får poliser endast bära vapen när de kallats att vittna som just poliser. Ändringen har dock mött stort motstånd från grupperna i fråga. Författarna tar också upp frågan hur häktade personer ska hanteras i domstolsbyggnaden, något som de menar kan vara särskilt viktigt att tänka på i vissa fall, till exempel när brottet är gängrelaterat. De påpekar att det har hänt att jurymedlemmar har stirrats ut av den tilltalades gängmedlemmar och att extra sheriffer vid behov kan sitta med på rättegångar.

Faust och Raffo (55) lyfter behovet av att involvera besökare för att hitta rätt balans mellan att garantera säkerhet och tillgänglighet. De tar särskilt upp att alla som jobbar och kommer till domstolsbyggnader i USA måste vara delaktiga vid utvecklingen av säkerhetspolicyer. De föreslår en rådgivande grupp bestående av domstolsanvändare ur olika kategorier, såsom anställda, polis, åklagare, advokatsamfund, kommunanställda och andra besökare. På liknande sätt argumenterar Campbell och Reinkensmeyer (57) för att det är viktigt att ha goda relationer utåt, såväl mot intressegrupperna som allmänheten. Inte minst handlar det om att kommunicera säkerhetsöverväganden utåt för att få allmänhetens stöd för ökad säkerhet.

Resultat intervjuer

Detta avsnitt besvarar både frågeställning 1 och 2. Frågeställning 1 handlar om vilka faktorer, arbetssätt eller metoder i arbetsmiljön som på individ-, grupp-, och organisationsnivå kan främja en god säkerhetskultur eller säkerhetsbeteende för anställda vid domstolarna. Frågeställning 2 handlar om på vilka sätt säkerhetskultur och säkerhetsbeteenden vid domstolarna kan omfatta även besökare.

I texten återges intervjupersonernas svar med en bokstav som representerar en domstol, samt en siffra som anger i vilken ordning de har intervjuats, till exempel A1 och B2.

Säkerhet på individnivå

I denna del besvaras den första frågeställningen på individnivå, det vill säga vilka möjliga faktorer, arbetssätt eller metoder i arbetsmiljön på individnivå som kan främja en god säkerhetskultur eller säkerhetsbeteende för anställda vid domstolarna.

Faktorer som gör att domstolen uppfattas som säker

Samtliga intervjupersoner beskriver sin arbetsplats som säker, utifrån olika, och ofta flera, omständigheter. Bland sådana omständigheter nämns att risken för fysiska eller verbala attacker är låg (A3) och att det finns rutiner vid incidenter eller förhöjd risk (A3, E4). En person beskriver upplevelsen av en säker arbetsplats utifrån att det finns ett system för riskbedömningar inför förhandlingar, och ett för incidentrapportering för det fall något inträffar (J1). En annan förklarar upplevd säkerhet genom att de gör skyddsronder med polis och kriminalvård i lokalerna (B1), och ytterligare en annan att det finns ett systematiskt säkerhetsarbete (C1). Att ha ett systematiskt säkerhetsarbete innebär, enligt personen, att man analyserar risker och förbygger dessa, alltifrån vid anställningsförfarandet till rutiner och samarbetet med andra aktörer. Denna intervjuperson var dock noga med att påpeka att

> [D]et ligger i vårt säkerhetsmedvetande att vi vet att allt kommer vi inte kunna förhindra (C1).

En viktig säkerhetshöjande faktor som nämns är att det finns ett skalskydd och att endast behöriga ska kunna ta sig in (J1, H1). Med skalskydd avses det yttre säkerhetsskyddet för bygganden. Det kan till exempel bestå av fysiska åtgärder som lås och galler, men inkluderar även larm på dörrar och fönster. Att lokalerna är särskilt anpassade betonas (G1), till exempel att besökare och personal har olika ingångar till huset och till rättssalarna (G1, E5, D1), kameraövervakning (J1) och att det finns mötesrum med glasvägg mellan personalen och besökare (I1) bidrar också till känslan av trygghet. Vidare har betydelsen av säkerhetskontroller betonats av flera (till exempel D1, J1, B1). En person tar upp det faktum att nästan alla måste passera säkerhetskontrollen, och att undantag görs endast för advokater och poliser i tjänst, gör att det känns tryggt (D1).

Ordningsvakter som är synliga och lätta att kontakta upplevs också bidra till känslan av säkerhet (till exempel D1, J1, I2). Närvaron av vittnesstöd lyfts också fram som en viktig trygghetsskapande åtgärd (A1, A2, I1).

Flera beskriver att domstolen uppfattas som säker eftersom det har skett en stor förändring av säkerhetsarbetet på kort tid (bland annat J4), och att även informationssäkerhet och ökad sekretess ingår i förändringarna. En annan person beskriver risken för otillåten påverkan och hur arbetet vid nyrekrytering har utvecklats genom exempelvis registerkontroller (B1). Flera nämner betydelsen av utbildningar och säkerhetsgenomgångar, inte minst med nyanställda (B1). En intervjuperson baserar sin bedömning av att känna sig säker på en medarbetarundersökning vid domstolen i fråga, som visat att arbetsplatsen upplevs som säker (G1).

Slutligen kan nämnas den person som tycks ha haft förväntningar på att arbetsplatsen skulle upplevas mer osäker:

> Jag känner mig mycket tryggare än vad jag trodde att jag skulle göra när jag började här (E4).

Ett individuellt ansvar för säkerheten

Säkerhetskulturen och säkerhetsbeteende skapas av samtliga medarbetare. Att ansvaret ligger på den enskilda medarbetaren har lyfts fram av många av intervjupersonerna. En person förklarar att detta är något som syns redan i jobbannonser, i form av omnämnande av ”säkerhetsmedvetande” (J3). Det gemensamma ansvaret beskrivs som:

> […] vår säkerhet är allas ansvar (G1),

> […] ansvar är chefernas men måste genomsyra hela vägen, till exempel att inte lämna något vid skrivarna. Säkerhet måste finnas i hela organisationen (C1),

> Ansvarsfördelning är viktig, chefer men alla medarbetare har ansvar för sin del. Att jag kommer på morgonen och inte släpper in någon obehörig i lokalerna liksom (E1).

Att inte låta någon man inte känner igen gå in genom dörrarna (E4) och våga vara besvärlig genom att till exempel kräva legitimation inför inpassering genom dörrar, beskrivs av flera som en utmaning, men viktigt (D3, G1):

> Vi jobbar jättemycket med vår personal att vi är ju väldigt artiga i Sverige. Våra personalentréer är ju sårbara utifrån att det är en dörr du öppnar. En dörr som är försedd med de bästa låsen. Vi har larm på dörren, vi har övervakningskameror. Men om du kommer hit klockan sju på morgonen och håller upp dörren och låter vem som helst gå in så är det en sårbarhet i vårt fysiska skydd (G1).

En säkerhetschef påpekar att den enskilda domaren alltid ansvarar för säkerheten i sina egna mål (H1). En utmaning med det, enligt en annan

säkerhetschef, är att man inte alltid får gehör av ordförande och hade önskat att de hade fått styra lite mer (E1). En intervjuperson menar att frånvaron av säkerhetsrutiner för enskilda mål innebär att det är upp till varje domare att reagera på det som framkommer i handlingarna (I2). Domarna kan i sin tur ta upp frågor om målen med ordningsvakterna (H1).

En person beskriver det som viktigt att det är tydligt vilka krav som ställs på var och en och att det bottnar i tydliga rutiner och planer (A1). En chefsadministratör poängterar att det är viktigt att ha rätt person på rätt plats, någon som är lämplig säkerhetsmässigt. Samma person poängterar att det också är viktigt att medarbetare mår bra eftersom det medför att de är mer uppmärksamma (J3).

Risker kopplade till informationssäkerhet och att ha försiktighet som norm diskuterar en tingsnotarie:

> För att det finns ju risker hela vägen om man lämnar en handväska i bilen och får inbrott eller glömmer någonting […] Det där sitter ju i ryggraden. Att eliminera alla risker för att information som inte ska nå någon annan faktiskt läcker ut. (E4)

Medvetenhet, kunskap och utbildning uppfattas främja säkerheten

Att medarbetarna har en medvetenhet om säkerhetsfrågor och kunskap om säkerhetsarbetet beskrivs som faktorer som främjar säkerheten (till exempel J2). Medvetandegörande och kunskap kopplas till utbildning. Utifrån intervjuerna framkommer att samtliga domstolar som ingått i studien har återkommande utbildningar om säkerhet. Det beskrivs som något som inleds när en medarbetare börjar och som sedan följs upp. Någon beskriver det dock som nytt att ha återkommande utbildningar (J4). Flera har beskrivit att det förekommer utbildningar för informationssäkerhet och otillåten påverkan (till exempel D3, A3, H1) och att den är årligen återkommande (A2, B1), medan andra säger att det inte sker regelbundet (J2). Andra ämnen för sådan utbildning kan vara säkerhetsgenomgång av domstolsbyggnaden, larm, brand och fysisk säkerhet. Exempelvis får protokollförare särskild utbildning om säkerhet i sal, ordningsvakter får inskolning i att göra säkerhetsbedömningar (J1), och handläggare får utbildning i att ta emot svåra samtal (G4). Någon har betonat att det är bra att sådan utbildning är lokalt anpassad (J4). Det förekommer även scenarioövningar tillsammans med polis (A2).

Ett sätt att höja både medvetenheten och kunskapsnivån är genom en form av internutbildning. Vid en domstol berättar säkerhetschefen att personen visar upp sig på de olika avdelningarna för att bland annat påminna om säkerhetsfrågor (J1). Detta medför, menar säkerhetschefen, att det blir lättare för medarbetarna att veta till vem de ska vända sig med säkerhetsfrågor, och det ökar medvetenheten hos medarbetarna. En annan säkerhetschef beskriver att en av ordningsvakternas arbetsuppgifter är att informera för att höja medvetenheten hos alla medarbetare på domstolen (H1). Utbildning genomförs i olika former. Ordningsvakter får exempelvis coachning, vilket upplevs som främjande för säkerheten.

Det är alltså tydligt att utbildning är en vanligt förekommande åtgärd vid domstolarna. Intervjupersonernas syn på utbildningarnas betydelse skiljer sig dock. Kunskap upplevs i sig främja säkerheten (G2, J4, I1, E5), liksom utbildning (E4). Flera personer kopplar utbildning till att medvetenheten om säkerhetsfrågor ökar (till exempel E5, J1, C1), men även att utbildning upprätthåller medvetenhet på det förebyggande arbetet (C2). Samma säkerhetschef tycker sig se detta då det visar sig i att rapportering och samtal ökar efter utbildningarna:

> Jag märker när jag har samtal med enskilda att man tänker på det även på bussen eller pendeltåget, i hemmet i viss mån. Men framför allt så märker jag det på att man kommer med tips om iakttagelser man gör (C2).

En säkerhetschef konstaterar att det var värt att göra de arbetskrävande besöken på de olika avdelningarna på domstolen eftersom medarbetarna ”börjar reflektera” (J1).

Flera intervjupersoner lyfter att information och utbildning behöver planeras och ges medvetet. En säkerhetschef tror att utbildning ger en ökad trygghet, men att det krävs balans för att utbildningarna inte ska oroa medarbetare onödan (C2). En chefsadministratör (J3) konstaterar att det är viktigt att informera men svårt att hitta rätt balans, ”man vill inte skrämma upp i onödan” (J3).

En ordningsvakt reflekterar kring hur utbildning påverkar beteendet. Ordningsvakten menar att alla behöver en påminnelse, och att personalen behöver hjälp och stöd i hur de kan agera till exempel vid obehagliga telefonsamtal (G2). En säkerhetschef menar att utbildning även kan göra att medarbetare i större utsträckning bollar säkerhetsåtgärder inför en förhandling (H1). Samma person anser att säkerheten kan bli bättre genom kunskapshöjande åtgärder. En notarie säger sig uppleva att tryggheten ökar efter utbildning men även att riskmedveten ökar (E4).

En säkerhetschef vid en liten domstol ser det som oklart om utbildningar hade lett till ett ändrat beteende (A1) och en annan person noterar att vissa aldrig går utbildningarna (J3). En säkerhetschef inser att det nog skiljer sig åt hur gärna folk går utbildningarna och upplever att det fungerar bättre att förmedla informationen om den knyter an till medarbetarnas olika roller och vardag (J1) – att vara medveten om att olika personer tänker olika och att informationen måste anpassas därefter. Även en chefsrådman menar att det är svårt att veta om utbildning påverkar beteendet men har noterat att på dennes arbetsplats har både chefsrådmannen själv och kollegor blivit mer medvetna om att inte låta papper ligga framme och att inte använda externa nätverk (J2).

En synpunkt som delas av flera är den att det är viktigt att utbildningar sker vid upprepade tillfällen för att kunskapen inte ska gå förlorad (J4, G4). En notarie beskriver kulturen som kopplad till det fortlöpande arbetet med säkerhet:

> Man lär sig informationssäkerhet i början av anställningen och löpande. Man diskuterar det sinsemellan och får mailpåminnelser. Det är ett löpande arbete. Så jag upplever att det är både utbildningsnivå men också att kulturen är sådan att man kan reflektera och prata med varandra om de här sakerna (E4).

Det krävs också uthållighet och engagemang när det gäller att anordna utbildningstillfällen eftersom de inte alltid upplevs positiva bland kollegorna:

> Folk suckar lite om […] nu igen. Men […] jag tror det är bra. Jag tror att ju mer medvetna folk är om vad som gäller desto mer tänker de faktiskt efter. Så jag tror det är bra att tjata […] för att till slut sätter det sig i ryggraden (G4).

Förutom vikten av att repetera lyfter en chefsadministratör vikten av att det finns en tanke bakom vad utbildningen ska leda till (B1). En kritik som framkommer i en intervju är att den årliga informationssäkerhetsutbildningen håller för låg nivå. Det här ska ha påpekats flera år utan någon förändring, och intervjupersonen menar att det borde ställas högre krav på medarbetarna (G4). En utmaning för kunskapsspridningen är att säkerhetsarbete har blivit väldigt ”brett” (J4). Samtidigt inser en säkerhetschef att en bred utbildning kan vara av godo då det kan göra det ”lättare att få med sig folk om man ser hela bilden” (E1).

Lyhördhet för medarbetares individuella behov är främjande

Säkerheten kan också stärkas genom att göra anpassningar efter enskilda medarbetares behov (H1). En åtgärd som många nämner är möjligheten att få byta eller flytta ett mål som orsakar oro för medarbetaren (E5, J1, D3, G2). Det är dock inte en självklar lösning för alla. En rådman uttrycker i stället att

> vissa mål är obehagliga men får du det får du fan bita ihop och ta det också (I2).

En notarie uttrycker att även om det går att ta upp oro och få mål flyttade så kan det finnas strukturella skäl till att vissa medarbetare inte utnyttjar den möjligheten:

> Jag tror att alla får byta mål men inte alla är bekväma att be om det. När det gäller omdömen och sånt så tror jag att vissa människor internt kan känna att det är bra att säga ja till allt […] eller att man kanske inte vill uppmärksamma att man tycker det är jobbigt (E4).

Möjligheten att flytta ett mål kan vara särskilt viktigt ifall det finns en nära personkännedom mellan till exempel en part och en medarbetare, utan att för den skull vara en jävssituation (A2). En sådan situation som nämns är när en vakt bor nära ett kriminellt nätverk (C2). I sådana fall kan det behövas olika typer av skydd såsom larm och skyddat boende, men det beskrivs som extremt ovanligt (C2). Intervjupersonerna känner till Domstolsverkets medarbetar-skyddsprogram men också att det ännu är i sin linda. En säkerhetschef vid en

stor domstol menar att ”vi behöver skydd här och nu” (J1). Personen i fråga menar att de i stället har egna åtgärder vid hot, såsom samarbete med polis och ibland SÄPO, att de sätter in larm samt har samtal med medarbetaren om beteende – vilket hittills har varit tillräckligt (J1). En lösning kan vara att vara två i vissa situationer, till exempel att vakter dubbelpatrullerar (G1). Ett annat sätt för medarbetare att påverka sin situation är genom skyddsronder (G2). Ytterligare ett sätt kan vara möjlighet att genomföra vissa förhandlingar på länk, vilket särskilt nämns när det gäller mål om psykiatrisk tvångsvård (bland annat J4).

Slutligen påpekar en handläggare att även om det görs anpassningar så är det alltid efter initiativ av den enskilda medarbetaren. Handläggaren efterlyser tydligare rutiner om hur anpassningar kan göras i olika situationer, till exempel utifrån målet och relationen mellan medarbetare och besökare (A2). Några intervjupersoner lyfter också att det finns begränsningar av domstolarnas möjligheter till anpassningar, som har att göra med verksamheten. En notarie påpekar exempelvis att det är svårt att jobba hemifrån eftersom förhandlingarna måste vara på plats i domstolen (D3).

Stress och tidsbrist som hindrande faktor för säkerhet

Stress och tidsbrist uppfattas som en faktor som påverkar enskildas säkerhetsbeteende (till exempel E5, D1). En domstolschef beskriver det som att

> […] det gör att man inte alltid hinner tänka till det där extra steget som behövs (C1).

Stress, menar en lagman, kan göra att medarbetare glömmer saker och att de tar risker: ”Medvetet risktagande istället för att ställa in” (A3). En ordningsvaktschef säger att samordning med andra aktörer kan ”krocka” och ta extra tid som inte alltid finns (G2). En handläggarchef noterar:

> Stress kan göra att man lämnar handlingar på fel plats och inte kollar att dörrar går i lås (J4).

I liknande ordalag beskriver en chefsregistrator att tidsbristen innebär en risk för misstag och informationsläckor (G4). En handläggare bedömer hög arbetsbelastning som en riskfaktor: ”Särskilt orolig över notarierna som är nyutexaminerade och vill visa framfötterna” (J4). En notarie betonade dock att stress inte får gå ut över säkerheten:

> Vi får inte ha skygglappar på grund av stress utan vi måste hela tiden behålla lugnet och vi måste vara fokuserade på inte bara rättssäkerheten utan den egna säkerheten också (E4).

En säkerhetschef vid en domstol som upplevt ökad arbetsbelastning över tid anser att man kan behöva acceptera att handläggningstiderna då blir längre för att det ska vara möjligt att garantera säkerheten (A2).

Incidentrapportering

En förutsättning för att främja säkerhet både proaktivt och reaktivt är att incidenter rapporteras, och kommer till chefers kännedom. En del av det arbetet utgörs av Domstolsverkets incidentrapporteringssystem. Det framstår dock som att detta används i varierande utsträckning vid olika domstolar och av olika personer. Flera intervjuperson beskriver att incidentrapportering varierar från person till person, trots att det är sagt att allt ska rapporteras (J3, J4). En uppger att det finns en risk att för lite rapporteras in (J4) och en annan att medarbetare kan tycka att det inte behöver rapporteras (B1). En uppger att:

> Knivar i säkerhetskontrollen är vardag, gör inte så mycket efteråt (G1).

En ordningsvakt uppger att endast de incidenter som polisanmäls rapporteras till Domstolsverket (G2). Flera har uppfattningen att de som arbetat länge rapporterar mindre än de som är nyare på domstolen (J1, J4, C2). En säkerhetschef menar att mindre allvarliga händelser rapporteras mindre ofta men betonar att medarbetare inte ska göra egna bedömningar utan rapportera allt (J1). En notarie bekräftar dock att incidentrapportering inte sker vid ”enklare upprördhet” men att vakterna i sådana lägen informeras (E4).

En säkerhetsansvarig uppger att det förut rapporterades för lite, men att det är bättre nu. Personen resonerar kring att det är bra att visa för varandra att vissa beteenden inte är ok och inte är något som ingår i jobbet, även om mer erfarna medarbetare kan uppleva att det inte är så allvarligt:

> Det är viktigt att säga att det är helt okej att tycka att ett samtal är besvärligt […] och fundera på om det är så pass otrevligt att vi behöver göra en anmälan. Att det inte ingår i jobbet att personer ska få säga vad man vill till personal på domstolen. (B1).

En lagman beskriver att det kan vara svårt att veta när en besvärlig person blir en säkerhetsfråga eller att dra gränsen när ett beteende innebär olaga hot. Personal har kunnat lyssna flera tillsammans på ett samtal via högtalare, vilket kan ge stöd med att rapportera (A3). En person såg rapportering som en förutsättning att hitta mönster om riskpersoner (C2). På ett liknande sätt beskriver en säkerhetschef att rapporteringen bygger på information från medarbetarna, att personen har fått information om ”allvarliga händelser” och tror att det kan vara skönt att få ”avlasta sig” (J1). En person som sagt till när en nämndeman släppt in någon genom en dörr där det krävs kort och kod, tror att det inte gjordes en incidentrapport vid tillfället (G4).

Säkerhet på gruppnivå

I denna del besvaras den första frågeställningen på gruppnivå, det vill säga möjliga faktorer, arbetssätt eller metoder i arbetsmiljön på gruppnivå som kan främja en god säkerhetskultur eller säkerhetsbeteende för anställda vid domstolarna.

Anpassade åtgärder utifrån yrkesroll stärker säkerheten

Utsattheten för anställda vid domstolarna varierar på gruppnivå, utifrån yrkesroll och arbetsuppgifter. En säkerhetschef upplever att ordningsvakterna

är mest utsatta, därefter domarna, som fattar besluten, och sedan handläggarna (E1), men säger samtidigt att typen av risk skiljer sig åt för olika yrkesroller. Flera konstaterar att handläggarna är de som i störst utsträckning har kontakt med parter, men att denna kontakt mestadels sker via e-post och telefon. Deras utsatthet för hot och trakasserier via dessa kontaktvägar uppfattas därför som större än för andra kategorier anställda (till exempel D3, A3, G2, J4). Domstolarna har olika sätt att anpassa säkerhetsarbetet till denna verklighet. Intervjupersonerna beskriver att det finns rutiner för hur handläggare ska agera vid hot – till exempel att de kan ta in en kollega, prata med chef (E5) och spela in telefonsamtal (G2).

En säkerhetschef menar att utsattheten är beroende av exponering och att det är domarna som är mest exponerade liksom andra som ”är i sal” (A1). Åtgärder som domstolarna vidtar för att stärka säkerheten är exempelvis att förhandlingar genomförs digitalt när det gäller häktning (G1), förhandlingar med personer på HVB-hem, i psykiatrimål och LVU-mål med hedersrelaterat våld (I1). En nämner att man låter erfarna domare sitta i högriskmål (I1). Annat som vidtas för att stärka säkerheten för de som arbetar i rättegångssal är att det har införts både kort och kod för att kunna använda datorerna (D3). En notarie påpekar att om en förhandling måste avbrytas så antecknas det i protokollet (E4). En notarie menar att domare åtnjuter ett mer respektfullt bemötande än övriga anställda av besökare i domstolen och att parters beteende ändras när de inser att personen dömer i ett ärende (D3).

När det gäller utbildning finns det både gemensamma sådana och utbildningar som bara ges till vissa, utifrån arbetsuppgifter. Ordningsvakter och nyanställda går särskilda utbildningar, liksom de som sitter i förhandling. De senare får säkerhetsgenomgång av tekniska hjälpmedel och larm (D3, B1).

God kommunikation och trygghet i arbetsgrupper främjar säkerheten

För att främja säkerheten resonerar intervjupersonerna kring betydelsen av att ha en trygg arbetsgrupp och en god kommunikation. En handläggarchef lyfter vikten av att information förs vidare från säkerhetschef till rådman (J4), och en notarie konstaterar att ”allting kommer till säkerhetschefens kännedom” (E4). En säkerhetschef tar upp betydelsen av detta:

> Får vi inte reda på en risk kan vi inte vidta åtgärder (J1).

Att en medarbetare flaggar en risk kan göra att det vidtas åtgärder såsom att en vakt eller polis närvarar vid förhandlingen (J2). En person poängterar vikten av trygghet, att medarbetare ska våga komma och känna att de har stöd och att det finns ett tillåtande klimat på arbetsplatsen. En person menar att det är:

> Viktigt för att våga lyfta saker, allt från att du faktiskt har gjort någonting med säkerhet att göra eller liksom jag såg en bil som stod utanför min bostad eller den här personen kom och ställde konstiga frågor (J1).

Även en handläggarchef beskriver bristande kommunikation som en hindrande faktor för säkerheten och att det som kan orsaka bristande kommunikation är att medarbetare inte vet vad de vågar säga, inte vill vara

besvärliga och fråga eller skäms för att ha gjort något fel (J4). Samma person lyfter vikten av att ”känna att man kan dra i handbromsen till exempel om man inser att man gjort fel” (J4). En person beskriver att det behövs en öppen dialog, att ta varandra på allvar, och att våga gå till sin chef (J3). Att ”hellre fråga en gång för mycket än för lite” lyftes fram som viktigt av en notarie (E4). Detta bekräftas av en lagman och beskrivs som en del av arbetsplatsens ”kultur” (J1). En chefsregistrator beskriver att denne arbetar i en tight arbetsgrupp där de kan be varandra om hjälp och stöttar varandra, till exempel genom att vara flera i svåra och upprörda samtalssituationer. Detta bedömdes främja säkerheten (G4).

En notarie beskriver en situation som upplevdes ha hanterats på ett bra sätt tack vara god kommunikation. Situationen rörde en tilltalad som uppträdde ”stökigt” utanför rättssalen. Ordningsvakten förvarnade notarien om detta inför förhandlingen och de två höll kontakten under förhandlingen. När notarien bedömde att det inte fungerade längre kallades vakterna in:

> Det var där jag fick se hur väl det fungerade. Det hade varit svårt att göra något annorlunda eftersom personen ju hade rätt att delta fram tills hens beteende inte var ok. Man hade nog inte kunnat göra så mycket annorlunda för att kunna se risken i det läget och samtidigt ge personen rätten att delta i sin egen rättegång (E4).

Säkerhet på organisationsnivå

I denna del besvaras den första frågeställningen på organisationsnivå, det vill säga möjliga faktorer, arbetssätt eller metoder i arbetsmiljön på organisationsnivå som kan främja en god säkerhetskultur eller säkerhetsbeteende för anställda vid domstolarna.

Riskmedvetenhet som säkerhetsfrämjande faktor

Intervjupersonerna beskriver säkerhetskulturen på domstolarna som något som påverkar säkerhetsarbetet, men ännu mer som något som är ett resultat av säkerhetsarbetet. En lagman vid en stor tingsrätt förklarar:

> Vi försöker ju då bedriva ett säkerhetsarbete just för att skapa en säkerhetskultur numera. Och det är ju våra tidigare erfarenheter som har lett till att vi ser ett stort behov av detta. (C1).

För att säkerhetsarbetet ska vara framgångsrikt behöver det vara anpassat till de risker som finns. Det finns enligt intervjupersonerna risk för olika typer av angrepp, både fysiska som hot, trakasserier via e-post, sociala medier och telefon, dataintrång och otillåten påverkan. Riskerna uppfattas också som olika utifrån situationen, där vissa förhandlingar särskilt pekas ut (I1, J3, B1). Det som förenar dessa risker är att de beskrivs som kopplade till verksamheten snarare än enskilda anställda. En intervjuperson förklarar det som att domstolar beslutar i frågor som påverkar människors liv (J3) och människor som är berörda av olika beslut kan utgöra risker. Här tar intervjupersonerna särskilt upp individer som är i utsatta situationer såsom part i mål om underhåll, migration och grov kriminalitet (J1), vård av unga (så kallade

LVU-mål, J4), psykiatrisk tvångsvård (I2, J2) och i familjerättsliga frågor (A2). Riskerna ser olika ut i olika mål. Flera menar att LVU- och psykiatrimål medför en högre risk (J4, I2, J2). Flera beskriver suicidhot som den vanligaste incidenten (J1, I3) medan en intervjuperson menar att den vanligaste incidenten är att det påträffas knivar i säkerhetskontrollen (G1). Det finns även en medvetenhet om den fysiska säkerheten utanför domstolsbyggnaden. En person som bor i samma domsaga som domstolen där denne arbetar beskriver risker kopplade till detta. Personen upplever att det finns en risk att stöta ihop med personer som denne tidigare kommit i kontakt med via domstolen (D3). Ibland värderas inte situationer som inte innebär ett fysiskt hot som ett hot mot säkerheten. Det uppfattas vara skillnad på obehagliga situationer och säkerhetsrisker. Verbala obehagliga situationer uppfattas inte innebära säkerhetsrisker (G4).

Intervjupersonerna uppfattar att det är en låg risk för fysiska angrepp. En säkerhetschef beskriver sig vara mindre utsatt än väntat (G1). En annan säkerhetschef att ”ingen större incident” ännu skett (H1). En person anger att fysiska incidenter ”sker i princip aldrig” (B1) och en administratör känner sig trygg med den fysiska säkerheten idag (G4). När det gäller fysiska hot såsom att obehöriga tar sig in i domstolen eller att besökare blir våldsamma eller hotfulla framstår det genom intervjuerna som att domstolarna har en god beredskap:

> Där är organisationen på benen, de kan identifiera risker i enskilda mål och är duktiga på att då flagga och sedan vidta åtgärder (J2).

En motsatt bild till de fysiska riskerna finns om digitala risker, där en beskriver att angrepp ”sker ständigt” (A3) och en annan att digitala risker gäller såväl den egna som samarbetande myndigheter (J4).

Det har återkommande uttryckts i intervjuerna att domstolarna har svårt att hantera risken för interna hot. Otillåten påverkan kopplad till organiserad brottslighet nämns av de flesta intervjupersonerna (bland annat A2, G2, H1) som den allra största risken (G2, J2). En person (I1) upplever dock att det inte finns någon risk vid just den domstolen, eftersom det inte finns organiserad brottslighet i domsagan. En person beskriver infiltrering som det största hotet mot domstolen för att det är svårast att upptäcka (G4). En annan menar att infiltration är ett stort fokus för såväl Domstolsverket som enskilda domstolar (J2). Just infiltrering och otillåten påverkan är begrepp som återkommande används av intervjupersonerna för att beskriva fenomenet att en anställd påverkas att lämna ut information till en obehörig eller på andra sätt bryter mot regler för datahantering. Flera beskriver (bland annat B1) att incidenter med läckta uppgifter är ett särskilt allvarligt problem som har lett till nya åtgärder i många domstolar. Det rör sig om att man numera är noggrannare vid nyanställning genom att ställa frågor om säkerhet och att göra bakgrundskontroller (B1, H1, J2):

> Sen har vi dessutom fått vissa lagstiftningsförändringar […] Vi har ju fått ökade möjligheter till registerkontroll vid anställning (C1).

En person menade att det kan avskräcka vissa personer från att söka jobb på domstol eftersom det nämns redan i annonsen att registerkontroll görs:

> Vid annonsen skriver vi att vi kommer ta registerkontroller, det kan ju göra att man aldrig söker. Då är det ett förebyggande arbete i sig tänker jag (J3).

En annan åtgärd är ändrade rutiner för informationshantering, till exempel striktare regler för att arbeta hemifrån i verksamhetsstödet, att medarbetare inte får ta hem vissa handlingar samt att det görs en säkerhetsintervju inför hemarbete (C1, C2). En chefsrådman beskriver det som en främjande faktor att de ger information om hur det går att arbeta externt (J2). En ordningsvaktschef anser att systemtillgång ska avgöras utifrån den enskilda medarbetarens behov (G2). Det förekommer även att säkerhetsprövning görs av medarbetare med vissa arbetsuppgifter, som också får särskilda frågor vid medarbetarsamtal (J2). Samma person medgav dock att det finns luckor – ”de har inte koll på allt om alla” (J2). En säkerhetschef hade önskat att vissa tjänster säkerhetsklassas (A2). En åtgärd som återkommer i alla intervjuer är utbildningar om otillåten påverkan och informationssäkerhet. En chefsrådman beskriver också att denne pratar med medarbetare om beteende kring IT-säkerhet och hur man ska bete sig om man blir kontaktad (J2).

Förutom utbildningar om säkerhet vidtas det åtgärder som att det internt loggas vad medarbetare gör i systemet (J4) och att varje chef kontrollerar sina medarbetares loggar regelbundet. Det här är en åtgärd som vidtogs efter att det framkommit att en medarbetare tittat på information som denne inte borde ha tittat på, och är ett exempel på en åtgärd som vidtas efter att incidenter skett för att förebygga framtida incidenter (G4). En faktor som en person tar upp är att öppna kontorslandskap ses som en risk för att fel person får information (G4).

Flera har tagit upp att det är viktigt att inte överdriva riskerna eller att fokusera för mycket på säkerhetsfrågor. En säkerhetschef: ”Titta nyktert på frågorna. Det mesta är lugnt och tryggt. Man behöver inte skrämma upp folk och säga att det är kaos i svenska domstolar som det är många som vill ge sken av” (G1). Samma person menar att ”[J]ag pratar mycket om arbetsmiljö för det låter bättre än säkerhet och trygghet.” Att säkerhetsfrågor har kommit i fokus upplevdes både som något bra och dåligt. En lagman beklagade att ”ett säkerhetsparadigm sveper över landet” (A3) och flera intervjupersoner vittnar om att medarbetare vid domstolarna kan tröttna på säkerhetsarbetet. ”Det var ett större fokus på detta för tio år sedan. Och det var så att folk tyckte att kan vi aldrig bli klar med det här, vi ska inte laga något som inte är trasigt” (A2), och ”folk suckar och säger nu igen” (G4). En säkerhetschef uppfattar synen på säkerhetsarbetet som mer positivt: ”Idag ifrågasätts inte säkerhetsarbetet på samma sätt som för fem år sedan” (C2).

Slutligen har domstolarnas särställning i samhället har också diskuterats som en faktor. En säkerhetsansvarig administratör beskriver att

> […] tidigare levde man på att vara respekterad. Men den tiden är förbi (A1).

Samma person beskriver risken med att politiker uttalar sig kritiskt om rättsskipningen på ett sätt som drabbar domstolarna genom att skada allmänhetetens tilltro till domstolarna. Det kan leda till ökad utsatthet för de anställda (A1). Slutligen finns det en medvetenhet om risker kopplade till besökare. En intervjuperson påtalar att nämndemännen är en riskfaktor i och med att de ofta har en högre ålder och därmed ”kanske inte är riktigt lika skarp och man kanske kan bli lite glömsk just på grund av ålder”(J4), en annan att nämndemännen släpper in personer utan att kontrollera att de är behöriga (G4).

Anpassning utifrån måltyp främjar säkerheten

Säkerheten främjas av att anpassa åtgärder utifrån risker, men i intervjuerna framkommer det att det kan vara svårare att förutsäga risker och därmed vidta lämpliga åtgärder i vissa typer av mål jämfört med andra. Intervjupersonerna beskriver att det i brottmålen, där det förekommer våldsbenägna tidigare dömda personer, är ”ganska enkelt” att förutsäga riskerna (säkerhetschef, A2). Brottmålen kan anpassas till exempel utifrån kännedom om att den tilltalade är häktad. Domstolens personal kan då vidta åtgärder som att ha med en ordningsvakt vid förhandlingen. Brottmålen planeras på lång och kort sikt, genom samarbete med polis och åklagare. Dessa mål beskrivs som enkla att ”ringa in” (G1). En person uppfattar det som svårt att fånga upp personer i mål som inte är ”säkerhetsmål” (I1), men det som framför allt har framkommit i intervjuerna är att det som upplevs som svårt är tvistemålen:

> Har du en uppslitande vårdnadstvist, då kan vad som helst hända (A1).

> Fullt normala människor kan ju i ett läge där man riskerar att förlora allt; vi plockar ifrån dem pengar, vi plockar ifrån dem deras barn […] det kan ju bli alldeles oerhört känsligt. Det slår runt för dem (A1).

En säkerhetschef på en stor domstol beskrev det som att det i tvistemålen som familjemål och hyresmål kan vara de tuffaste incidenterna:

> Folk kan tända eld på sig själva [..] Det är enklare att hålla koll inför brottmål än tvistemål. Där har vi inte koll på personerna (G1).

En notarie uppfattade att familjemål är mer riskabla än brottmål eftersom ”det är mer infekterat” (D3). För att hantera riskerna med tvistemål har en domstol valt att förlägga förhandlingarna i dessa mål till entréplanet, nära säkerhetskontrollen och ordningsvakterna (G2). Samma person, som arbetar som ordningsvakt, nämner att möjligheten att riskbedöma i förväg i tvistemålen är begränsad och att vakterna är beroende av information från handläggarna. En åtgärd kan då vara att förlägga känsliga tvistemål till en stor sal för att få mer yta, och att ha vakter närvarande när förhandlingen ska börja för att parterna ska veta eller känna att ”vi vet” (G2). Riskbedömning kan även göras i säkerhetskontrollen, inför förhandlingen (G1), eller att vakter känner igen namn på uppropstavlorna (G2).

Flera av intervjupersonerna som arbetar på förvaltningsdomstol uppfattar att riskerna är störst i LVU- och psykiatrimål (I2, J2). En domare på en förvaltningsrätt uppgav sig inte ha upplevt någon incident på domstolen, men

däremot vid förhandlingar förlagda på psykiatrin. Även där är säkerheten domstolens ansvar, menar domaren, men samtidigt är det svårt att ha kontroll över situationer och att domstolens riskbedömning är beroende av att överläkaren kommunicerar risken. Under pandemin genomfördes sådana förhandlingar på länk och det har fortsatt, nu utifrån effektivitetsskäl, och innebär att man får en säkerhetsvinst ”på köpet” (J2). En rådman uppfattade att psykiatrin inte tar säkerhet på allvar (I1). Rådmannen beskriver att i dessa mål sitter man väldigt nära varandra, att en person kan ha blivit försämrad under öppen psykiatrisk tvångsvård och att det finns en risk att chefsöverläkaren inte känner till det (I1).

Domstolarnas typ, storlek och geografiska läge som säkerhetsfaktorer

Varje domstol i Sverige utgör en egen myndighet, vilket flera lyfter som ett skäl till att säkerhetsarbetet skiljer sig åt på olika domstolar. En handläggare vid en liten domstol konstaterar att ”säkerhetskulturen skiljer sig, även mellan domstolar med liknande förutsättningar” (A2). Ett exempel på en sådan skillnad är hanteringen av information, där en mindre domstol uppgavs ”kryptera allt” medan det vid en liknande liten domstol är upp till varje medarbetare att bedöma om kryptering ska ske (A2). En annan skillnad som nämns är huruvida det finns en fast säkerhetskontroll eller inte. Samma person menar dock att det inte är säkert att det är bra att centralisera säkerhetsarbetet för mycket utan att det kan behöva finnas utrymme för skillnader (A2). En person påpekade att Domstolsverkets mallar och rutiner främjar säkerheten eftersom de ger en stabil grund för samtliga domstolar (B1).

Intervjupersoner som arbetar på små domstolar betonar att deras förutsättningar att arbeta med säkerhet skiljer sig från större domstolar. En positiv aspekt av att vara en liten domstol som lyfts fram är att det ger ”smådriftsfördelar” (A1). Ett exempel på detta är att kontaktvägarna upplevs som kortare och snabbare (A1), att frågor kan hanteras genom personliga kontakter (A3), och att medarbetarna känner varandra – vilket ger en trygghet i personalgruppen (B1). En annan fördel som nämns med att vara en liten domstol på en mindre ort, där personalen kanske rentav har vuxit upp, är att personalen har god personkännedom och kan göra riskbedömningar; de ”vet när de ska se upp med någon” (A1). Att medarbetarna arbetar nära varandra gör att de har ett kontinuerligt samtal, och lätt kan lyfta oro för den egna situationen (A1). En nackdel med att vara en liten domstol som en handläggare identifierar är att medarbetarna behöver ha en mängd olika arbetsuppgifter och att ingen enbart kan arbeta med säkerhetsfrågor – vilket kan inverka negativt på kvaliteten (A2). En annan nackdel är att det inte finns en fast säkerhetskontroll vid den mindre domstolen (A2).

På stora domstolar kan vi konstatera att intervjupersonerna beskriver en säkerhetsorganisation med åtgärder som särskilt anställd säkerhetspersonal, både säkerhetschefer med dessa arbetsuppgifter som sina huvudsakliga, egna ordningsvakter, samt fasta säkerhetskontroller. Det är åtgärder som kan antas bygga på att domstolen har en viss storlek. De nackdelar som de stora domstolarnas medarbetare lyfter i intervjuerna är att det är svårt att känna

igen alla. De framhåller också att det är viktigt att känna till kontaktvägarna i en stor organisation. En åtgärd som upplevs positiv är att säkerhetschefen har gått runt och svarat på frågor:

> Man får ett ansikte på henne och då blir det lättare att kontakta (J4).

Flera lyfter att behovet på en stor domstol är ännu större att medvetandegöra risken med otillåten påverkan och att påminna medarbetarna om att inte släppa in obehöriga (J4).

Byggnadens utformning som faktor för säkerheten

En återkommande omständighet när intervjupersonerna ombeds förklara vad som gör att arbetsplatsen uppfattas säker, är olika aspekter på domstolsbyggnaden. Intervjupersonerna beskriver lokalernas utformning och åtgärder för fysiskt skydd i byggnaden som en viktig faktor för säkerheten (till exempel G2, E4). När lokalen beskrivs negativt är det oftast i relation till en äldre domstolsbyggnad, där just åldern pekas ut som ett problem. Bristen på säkerhet sägs bero på att det är trångt eller att det inte finns separata ingångar till salarna för till exempel personal och frihetsberövade (till exempel A1). I ett fall hade dock en åtgärd vidtagits i form av ett system där kriminalvården tänder en varnande lampa när de använder korridoren i fråga. En annan person beskriver att dörrarna i närheten stängs när häktad tillsammans med häktespersonal använder ingången (D3).

På motsvarande sätt beskrivs det som främjande för säkerheten när en domstolsbyggnad är ny, modern, och anpassad (till exempel E1). En intervjuperson lyfter fram att säkerhet var med som en del av planeringen inför bygget av en ny domstol, till exempel att utrymmen för personal och allmänhet delades upp i den nya byggnaden (H1). Sådan uppdelning är en återkommande anpassning som lyfts fram som mestadels positiv i nya domstolsbyggnader, och kan även omfatta skilda vägar in i salarna (till exempel G4). Det har också upplevts vara bra att säkerheten har utvecklats över tid genom successiva anpassningar av byggnadens utformning. Som exempel på sådana anpassningar har nämnts att galler har byggts för fönster, att säkerhetskontroller har införts, att kameror har satts upp i de allmänna utrymmena, och att både kort och kod numera behövs för att ta sig igenom dörrar och in i datorer (J4, J2). En person tar upp betydelsen av arkitekturen för människors beteende i en domstol:

> Den nya byggnaden är lite pampigare i sin struktur så när man kommer in blir det ett annat allvar. Vår gamla tingsrätt var byggd på 60-talet och det kändes lite som en gymnasieskola när man kom in. Och jag tror att den på något sätt gjorde att det blev lite vildare. Att man kände att det var lite friare där än vad det till exempel är idag (G4).

En hindrande faktor i förhållande till byggnader som lyfts fram är att de ägs av någon annan än domstolen (E1, J1). En lagman menade att fastighetsägarens syn på prioriteringar kan skilja sig från domstolens syn (E1).

En aspekt som flera påpekar är att det är stor skillnad på säkerheten i domstolslokalen och i området utanför. I lokalen kan det finnas ett skalskydd, system för inpassering, larm, övervakningskameror med mera, medan allt detta saknas för området utanför (till exempel D3). Där kan det vara svårt att arbeta förebyggande (A1). En person ansåg att hoten ”har flyttat ut” och därmed är svårare att kontrollera (G2).

Rutiner, policyer och checklistor främjar säkerheten

På organisationsnivå arbetar domstolarna med bland annat rutiner, policyer i olika frågor och checklistor. Dessa upplevs som främjande för säkerheten (till exempel B1, A1, A2). Checklistor används till exempel för att hantera suicidsamtal eller hot (till exempel D3, J4). Om en person som bedöms utgöra en risk ska delta i en förhandling kan åtgärder vidtas som att lotta om målet, att meddela väktare, och att kalla vakt till salen (D3). En person berättar att de ser till att vara två vid vissa möten (A1). Det beskrivs att det finns goda rutiner när frihetsberövade personer behöver vara på plats i domstolen (J4). En person beskriver rutinen att gå till säkerhetschefen vid hot (D3), en annan beskriver rutinen att alltid vända sig till närmaste chef i säkerhetsfrågor (J2). Det har även införts policyer i olika frågor, såsom att inte släppa in okända (D1) och att domstolen infört en begränsning av vilka handlingar som skickas externt, exempelvis att inte skicka så kallade tryck[5] till nämndemän (J4).

Planering som säkerhetsfrämjande faktor

Planeringen på domstolarna sker på både lång och kort sikt, vilket kan främja säkerheten. På kort sikt handlar planeringen exempelvis om att förutse risker kopplade till en viss förhandling, såsom mål gällande gängkriminalitet (E4). En säkerhetschef noterade att den kortsiktiga planeringen inför mål ligger på den som ansvarar för säkerhetskontrollen (H1).

En långsiktig riskanalys sker, menar intervjupersonerna, genom omvärldsbevakning, till exempel av om hot och hat förekommer kopplat till vissa frågor eller rättegångar. De har ”span på samhällsutvecklingen” (I1, C2). Långsiktig planering sker i form av exempelvis krisplaner som uppdateras (A2), eller som teman i verksamhetsplaneringen (J4). Den långsiktiga riskanalysen leds av säkerhetschefen och Domstolsverkets säkerhetsenhet (G2). Intervjupersonerna beskriver att planeringen sker på olika sätt, till exempel genom att skapa rutiner för olika situationer, att identifiera kontaktpersoner vid till exempel polisen, och att planera samarbetet med andra aktörer. Vid en domstol gjordes en riskanalys i samband med ett byte av lokaler (H1). En säkerhetschef önskar att det fanns mer resurser för långsiktig planering (J1). En säkerhetschef säger att det görs riskanalyser tillsammans med polisen en gång om året (A3) och efterlyser en extern säkerhetsgenomgång för att undvika hemmablindhet (A3). Den långsiktiga planeringen beskrivs även som att den sker i flera steg; olika frågor diskuteras först på chefsnivå för att sedan diskuteras på avdelningarna med alla medarbetare (J2). En notarie konstaterar

5 En sammanställning av kopior av handlingar i domstolsakten.

att ambitionen är att planera långsiktigt men att den planeringen inte alltid håller, till exempel att det redan kort tid efter en ombyggnation behövs fler säkerhetssalar (E4). Långsiktig planering tycks dock inte ske vid alla domstolar. En lagman vid en mellanstor förvaltningsrätt berättar att det inte finns någon långsiktig planering och ingen kontinuerlig riskanalys vid domstolen (I1).

Flera personer tog också upp vikten av att göra en planering på ”mellanlång” sikt. Med det menade en intervjuperson att vid förändringar analysera vad dessa får för ”säkerhetsimplikationer” (C1). En annan menar att planeringen på mellanlång sikt är den som fungerar sämst, till exempel genom att analysera hur ofta vakter behöver göra ronder. Personen föreslår att man skapar ett dokument om rutiner om de delar av den dagliga verksamheten som inte syns i schemat, men som medarbetarna behöver vara medvetna om varje dag (B1).

En svårighet som en intervjuperson nämner handlar om att veta vad som ska prioriteras i planeringen; det som händer sällan och är allvarligt eller det som händer ofta och är mindre allvarligt (E1). En intervjuperson upplever att det är för stort fokus på allvarliga men ovanliga händelser (C2). En lagman menar också att

> […] utmaningen [är] att behålla vaksamhet, ta det som dyker upp på allvar trots att det normala är icke-risk (A3).

En person påpekade att det är svårt att förutsäga risker med så många besökare:

> De största riskerna är de vi inte vet om” (E4). Det gäller att ”hellre förekomma än förekommas. På makronivå att hela tiden ha utbildningsuppföljningar, på mikronivå att tänka inför förhandling (E4).

Planering bygger ofta på tidigare incidenter, både på den egna och andra domstolar. En säkerhetschef beskriver säkerhetsarbetet som ständigt pågående och reaktivt: ”Det händer saker och man reagerar” (A1).

Tydligt ansvar och kontaktvägar främjar säkerheten

Många betonar vikten av att veta vart man ska vända sig i säkerhetsfrågor (till exempel J4), och att detta redan är tydligt vid den egna domstolen (H1). ”De flesta vet vart de ska vända sig vid incidenter” nämnde en säkerhetschef (B1) och en chefsrådman uppger att medarbetarna generellt vänder sig till närmaste chef som i sin tur går till säkerhetschefen (J2). Att säkerhetschefen är tillgänglig är något som lyfts fram som särskilt viktigt (E4) liksom att enhetschefer är viktiga i arbetet eftersom de känner medarbetarna bäst (C2).

Uppfattningen är att det är viktigt att ansvarsfördelningen är tydlig (till exempel A1). Organisationen och ansvarsfördelningen när det gäller säkerhetsfrågor upplevs som tydlig vid de egna domstolarna (till exempel E4, A2), men undantag finns. En handläggare uppger sig ha kunskap om att man ska vända sig till närmsta chef vid incidenter men vet samtidigt inte någonting om ansvarsfördelningen i dessa frågor, eller om det mer övergripande

säkerhetsarbetet vid domstolen (E5). Detta bekräftas av en notarie som uppger sig inte ha deltagit i planeringen av säkerheten och att det inte har tagits upp i verksamhetsplaneringen (D3). En person beskriver det som att ansvarsfördelning vid fysiska hot är tydligare än för andra typer av hot (C2). En annan beskriver det som att cheferna hanterar händelser på ett sätt som gör att personalen känner sig trygg, och att det är bra med en myndighetschef som är intresserad och förstår frågorna (G1).

Det förebyggande arbetet skiljer sig enligt en person, beroende på hur stort allvar ledningsgruppen tar frågorna på (A2). En säkerhetschef säger att organisationen är bra eftersom man ”har ledningen med sig” (J1). En annan säkerhetschef (C2) menar att det är svårt att höja kunskapsnivån hos alla chefer. Vikten av att säkerhetsarbetet sprids mellan chefer och medarbetare lyfts av flera intervjupersoner. Flera anser att spridningen fungerar bra, bland annat sprids säkerhetsinformation via intranät (till exempel D3, G2). En ordningsvakt beskriver chefsstrukturen vid domstolen som ”bra”, med chefsrådmän, ställföreträdande chefsrådmän och säkerhetsenhet, där information upplevs flöda mellan olika nivåer:

> Det rinner ner bra (G2).

Många uppfattar organisationsstrukturen och de olika nivåer av chefer som finns, som något positivt. En säkerhetsansvarig uttrycker att ”rollen som säkerhetsansvarig är i sig främjande” (E1). En farhåga som uttrycks av en intervjuperson är att arbetet med säkerhetsfrågor upplevs personbundet, i personens fall kopplat till säkerhetschef och IT-ansvarig:

> Det är två människor som är väldigt, de brinner ju för ämnet och är väldigt engagerade, att detta ska involvera hela tingsrätten och att alla ska vara införstådda och upplysta och så. Så att det kanske lite hänger på deras brinnande engagemang […]. Men lite så kan jag känna att det är lite så personbundet (G4).

Samarbete internt och samverkan med andra aktörer främjar säkerheten

Intervjupersonerna uppfattar att säkerheten vid domstolarna främjas av en välfungerande samverkan med andra aktörer, såsom polisen och kriminalvården (B1, E1). En säkerhetschef beskriver att samverkan sker med polis och åklagare i brottmålen och att en riskanalys görs inför förhandling (G1). Enligt en ordningsvakt vid samma domstol har de tilldelats en egen samordnare vid polisen som de kan ”bolla” frågor med, samt att de samarbetar med kriminalvården inför förhandling (G2). Riskbedömningar behöver göras för att åtgärder ska kunna vidtas i god tid, och intervjupersonerna har beskrivit de olika sätt som detta görs på. En handläggare på en liten domstol beskriver att oro kan uppstå kring en viss person eller efter att mediebevakningen i ett mål varit omfattande (A2). Riskbedömningar av individer beskrivs återkommande som beroende av ett gott samarbete internt, exempelvis mellan ordförande och vakter, men också externt, med aktörer som polis, kriminalvård och andra myndigheter och aktörer som ska komma till en viss förhandling (C2, A1). En person uppger att ingen riskbedömning sker i ”mängdmålen” (G2), det vill säga mål gällande mindre allvarlig brottslighet.

Information som olika personer kan besitta beskrivs som en viktig grund för beredskap för olika risker (A1). En intervjuperson nämner att säkerhetsvakterna kan veta saker om personerna och att de behöver prata med varandra på domstolen om risker i varje mål (I1). Frågor kan behöva ställas om parterna i målen för att identifiera behovet av åtgärder, till exempel att hålla parter åtskilda – och att detta är viktigt för att ”höja kvaliteten i dömandet” (A1). En notarie beskriver vikten av att just notarierna för vidare information och ”flaggar upp riskmål”, eftersom det är de som förbereder målen inför förhandling. Sådan flaggning kan leda till extra beredskap, som att huvudförhandlingen i målet förläggs till en säkerhetssal (E4). En rådman beskriver också att åtgärder kan sättas in om vakterna får information i förväg (I2). Notarien och rådmannen påpekar att

> Det yttersta ansvaret ligger inte på mig. Så jag ska inte sitta och göra riskbedömningar som inte är mina att göra […]. Vi ser bara till att rätt person ska ha informationen. (E4, notarie)

> Jag kan ge vakterna heads-up om riskpersoner […] Minsta lilla jag ger dem och de drar på jättemycket (I2).

Säkerhetskontroller och vakter som främjande faktorer

Närvaro av vakter och säkerhetskontroller lyfts av de flesta intervjupersoner som en viktig säkerhetsåtgärd och som en främjande faktor för säkerheten (till exempel J1, A1). Synlighet kan behövas såväl utanför (G2) som inne i domstolen, i korridorer, men även vid behov i rättssalarna (till exempel J1). Att ha egna anställda vakter med lång erfarenhet beskrivs som särskilt främjande (E4), medan en säkerhetschef vid en mindre domstol menar att det inte fungerade att ha en anställd med vaktuppgifter i sin tjänst, eftersom dessa uppgifter behövdes för sällan (A1). Att vakterna är synliga beskrivs som en viktig faktor för säkerheten (till exempel D3, J1), men även att de ger ett gott bemötande gentemot besökare (D3). En säkerhetschef tar upp att bemötandet är den enskilt viktigaste faktorn för säkerheten, och att de vid domstolen har som målsättning att ordningsvakten, som är den första som möter besökare, ska tilltala alla (C2).

Säkerhetskontroller beskrivs som fasta på många domstolar, medan några endast har säkerhetskontroll vid särskilda tillfällen. Vid en domstol som nyligen fått en fast kontroll beskrivs det som att de önskat en sådan länge, men att det ”hänger på Domstolsverket” (B1). Bakgrunden till önskemålet var att de genom arbete med strukturerade riskbedömningar insett att de behövde säkerhetskontroll vid fler tillfällen, och detta ledde till slut till behov av en fast sådan (B1). En person tog upp att det vore bra att inte göra undantag för vissa kategorier i säkerhetskontrollen, på samma sätt som man redan gör i Norge (J1).[6]

6 Se vidare om Norge i avsnittet Grå litteratur och genusfrågor.

Att incidenter följs upp främjar säkerheten

En chefsrådman beskriver det som en främjande faktor att incidenter tas på allvar (J2), och intervjupersonerna beskriver att de incidenter som sker ofta leder till olika åtgärder. En chef för en administrativ enhet beskriver att det finns en arbetsordning om hur incidenter hanteras. Först går medarbetaren till säkerhetschefen, som i sin tur tar ärendet till HR med förslag på åtgärder såsom samtal och skydd, och därefter tas beslut om det ska vidtas en mer generell åtgärd, exempelvis att ge information till fler på domstolen (J3). Om en incident uppfattas som olaga hot polisanmäls den (A3). Flera beskriver hur en incident, som polis valt att inte utreda, ändå hanteras som en arbetsmiljöfråga. Detsamma gäller att det som inte ses som hot inte heller polisanmäls, men ändå hanteras som en arbetsmiljöfråga. De åtgärder som kan vidtas är utbildning om svåra samtal, stöd, och möjligheten att få slippa hantera vissa personer (A3). En person beskriver att domstolen har infört stödjande samtal efter påfrestande mål (A2). Vid en domstol beskrivs arbetet vid hot som att man arbetar med stöttning av medarbetaren, inkoppling av säkerhetschef, eventuell polisanmälan, och i efterhand information till övriga medarbetare om hur ärendet hanterades för att förbereda övriga medarbetare på liknande situationer (J4). En person hade rapporterat en händelse men inte fått uppföljning (D3). En annan säger att vid incidenter samlar de information om det inträffade och om det inte polisanmäls så går de igenom vad som hänt och analyserar om det hade kunnat förutses (H1).

Incidenter kan också leda till ett förebyggande arbete, till exempel ändrade rutiner (A3). En förebyggande åtgärd som vidtagits efter en sprängning är att personer inte längre släpps in bakvägen till domstolen (I1, A1) och att man tog in en psykolog som stöd till medarbetarna. En annan domstol som också utsattes för en sprängning byggdes efteråt om så det nu är separata ingångar för besökare och personal (G1). En incident med en anställd som läckte information beskrivs som ett ”uppvaknande” (C2), som ledde till stora förändringar på alla domstolar (C2). En säkerhetschef (G1) vid en större domstol beskriver att smärre incidenter, som en kniv i säkerhetskontrollen, inte leder till åtgärd, medan större händelser som slagsmål leder till att medarbetarna utvärderar genom att diskutera vad som hände, vad de kände då det hände och vad de lärde sig av situationen. Personen hänvisar även till arbetsmiljölagens krav på sådan uppföljning (G1). Vid en domstol där en obehörig person släpptes in ändrades rutiner, och det hölls en utbildning om vikten av att inte släppa in obehöriga (J1). En åtgärd som uppges kunna vidtas efter en riskbedömning som följer på incidenter är att domstolen sätter in fler vakter (J4). En annan särskild åtgärd vid ”obehagliga händelser” är att kommunicera med vakterna som då cirkulerar i närheten (G4). En intervjuperson beskriver att ett angrepp i entrén till domstolen lett till att vakter har fått ingripa, och att detta visade behovet av säkerhetskontroll. Personen berättade också att domstolen har dragit lärdom av händelsen och har nu mer personal närvarande i det allmänna utrymmet när det är mer folk där, till exempel vid lunchtid (B1).

Åtgärder på byggnaden som följd av en incident beskrivs också. Vid en domstol ledde incidenter till att en glasvägg byggdes som skiljer personal från

frihetsberövade och man har sett över ordningen för inslussning i salarna (A2). En åtgärd som flera nämner är att ha förhandlingar om psykiatrisk tvångsvård på länk i stället för på sjukhus (till exempel J2). En notarie beskriver att denne rapporterade en incident men inte fick någon uppföljning (D3).

Kostnader och styrning som hindrande säkerhetsfaktorer

Kostnader är en faktor som kan hindra en säker arbetsmiljö. Säkerhetsåtgärder medför ofta kostnader, vilka måste vägas mot de vinster som kan göras för säkerheten. Bristande finansiering upplevs som en hindrande faktor (D1, I2, J1), men en säkerhetschef beskriver även att kostnader förknippade med säkerhetsåtgärder är mer accepterade idag (C2). En lagman beskriver det som viktigt att fundera på hur stor en risk är, vilka konsekvenserna blir om den inträffar och hur stor kostnaden är för att undvika den. Lagmannen menar att dessa tre frågor är en bra utgångspunkt i säkerhetsarbetet (A3). En säkerhetschef har funderat kring kostnaden och nyttan av att införa säkerhetskontroller. Säkerhetschefen bedömer att det inte är en bra idé i den aktuella domstolen eftersom den skulle stå oanvänd stor del av tiden (A1).

En lagman menar att det finns ett incitament att begära en fast säkerhetskontroll från Domstolsverket eftersom det innebär att resurser ges till domstolen i form av flera anställda ordningsvakter – som sedan kan utföra även andra uppgifter inom ramen för sin tjänst än att bemanna kontrollen. Det här, menar lagmannen, kan ligga bakom den stora utbyggnad som skett av säkerhetskontroller i landet. Personen vill stå emot reflexen att begära en sådan kontroll men resonerar samtidigt kring att ett begärande i förhand skulle friskriva denne från ansvar om något inträffar (A3).

En person hämtade inspiration från Danmark och möjligheten där att lägga mobiltelefoner i en särskild ficka inför förhandling, för att undvika fotografering (G1). Personen reflekterade kring möjligheterna att snabbt införa en sådan lösning:

Har föreslagit det för oss men räknar med att det tar tid – det kan ta tio år innan det blir verkstad. Numera finns flaggning i VERA (verksamhetsstödet) vid säkerhetsarrangemang i mål. Det tog tolv år att införa (G1).

Tröghet i organisationen beskrivs som en hindrande faktor i säkerhetsarbetet (E1, G1). Till detta hör ledningens möjlighet att implementera säkerhetsåtgärder. En säkerhetschef på en stor domstol beskrev att det är bra att passa på ”att surfa på vågen” när något händer (G1). En handläggare betonade vikten av att ledningen ständigt utvärderar säkerhetsarbetet (A2).

Säkerhet och öppenhet

En aspekt som lyfts i ett par intervjuer är säkerhetsarbetets förhållande till öppenhet. En säkerhetschef beskriver oberoende domstolar som viktiga för demokratin och att säkerhet är viktigt för att garantera domstolarnas oberoende, men att man samtidigt måste värna öppenheten och tillgängligheten: ”För om vi sluter oss för mycket […] då finns det ju anledning för folk att börja ifrågasätta vad gör domstolarna” (A1). En lagman vid en

förvaltningsrätt beskriver hur domstolarna har förändrats över tid. Att förvaltningsrätterna skapades med tanken att alla i en förhandling skulle sitta vid ett runt bort och i samma höjd och att det inte fanns något säkerhetstänk när denne började sitt arbete på domstol, alla skulle mötas och kunna vara öppnamed varandra (I1). Lagmannen fortsätter med att betona hur viktigt det är även idag med öppenhet, tillgänglighet och bemötande. Lagmannen oroar sig för vad som händer om man tar bort möjligheten till möten med människor:

> Man är lite oroad att man tar bort det, det blir så uppstyrt och att man får skrika till varandra över avgrunden för att man har ett sånt säkerhetstänk (I1).

En notarie konstaterar att riskanalys inte får gå till överdrift:

> Vi måste ha rättssäkerhet. Alla måste få komma till tals. Alla måste få vara med. Vi måste låta folk vara närvarande personligen vid förhandlingarna så mycket som möjligt (E4).

Flera intervjupersoner problematiserar säkerhetsarbetet vid intervjutillfället och ifrågasätter huruvida olika åtgärder som görs med ökad säkerhet som mål verkligen leder till en ökad säkerhet. En lagman menar att säkerhetskontroller kan ge en upplevd ökad säkerhet, men att det lika väl kan göra att domstolen känns som en farligare miljö (A3). En chefsregistrator uppfattar rentav att säkerhetsåtgärder kan ge en ökad känsla av otrygghet. Vid domstolen har det byggts glasväggar i besöksrummen:

> Det lustiga är att jag upplever idag att folk tycker det är mer otryggt att komma ner och prata med en person [...] trots att det är mycket säkrare än vad det var förr. Jag har funderat på det, i takt med att man skapar mer säkra omständigheter, i det också på något sätt indirekt antyder att det finns någonting att vara rädd för trots att hoten är färre (G4).

En handläggare på en liten domstol menade, på samma linje, att ”de skulle få en säkerhetskontroll om de ville, och det skulle bli säkrare men det är inte säkert att det skulle upplevas som säkrare ” (A2).

Besökare omfattas av domstolarnas säkerhetsarbete

I den här delen besvaras den andra frågeställningen om på vilka sätt domstolarnas säkerhetskultur och säkerhetsbeteende kan omfatta även besökare.

En del av verksamheten i Sveriges domstolar består av offentliga förhandlingar, där det förutom domstolens personal även deltar besökare. Besökarna kan vara där i både sin yrkesroll, till exempel åklagare och ombud, och i en privat roll, till exempel parter i mål, vittnen och åhörare. Intervjupersonerna beskriver hur många av säkerhetsåtgärderna som vidtas även omfattar besökare, i synnerhet åtgärder som rör lokalerna, såsom skalskydd, videoövervakning, larm och säkerhetskontroll. Säkerhetskontroller omfattar de flesta av besökarna på domstolen, och syftar till att det inte ska komma in farliga föremål i domstolen, vilket ger skydd både för domstolens personal som för besökare som grupp (till exempel J2).

Domstolarna i studien har skilda utrymmen för allmänhet och personal, vilket anses vara standard i Sverige numera. Vissa grupper av besökare, till exempel nämndemän, åklagare och advokater, har egna utrymmen och ingångar på vissa domstolar – men här skiljer sig olika domstolar åt (till exempel A3, J3). Flera uttrycker att säkerhetsarbetet gentemot olika grupper skiljer sig åt och att det har kommit längst i förhållande till nämndemän och åklagare, jämfört med försvarare. Till exempel upplevs att nämndemän och åklagare i större utsträckning har fått säkerhetsgenomgång och utbildning relaterat till säkerhet (E1). En intervjuperson tar upp att nämndemän har förbättrat sitt säkerhetstänkande, och att det märks genom att de inte längre använder allmänhetens utrymmen (H1). När det gäller advokater menar en säkerhetschef att det är svårt att påverka dem (C2) medan en annan person tar upp att advokater har involverats vid ombyggnation (H1).

En person problematiserar den separation som numera görs mellan allmänhetens ytor och andra utrymmen. Personen upplever att innan det var skilda ytor blandades olika kategorier besökare i de allmänna utrymmena, vilket skapade en större trygghet för exempelvis målsägande (G4). En annan lyfter fördelen med att åklagaren inte har ett särskilt utrymme utan kan träffa den tilltalade utanför salen och med ett gott bemötande ”avväpna” situationen (D3). En poängterar att det i vissa situationer kan finnas ett särskilt behov av att hålla vissa grupper åtskilda (J3). En intervjuperson tar upp att det kan innebära ett obehag att passera igenom samma lokaler som andra parter till salen, men att det är svårt att helt undvika (A3). För att öka tryggheten nämns att det går att göra specialarrangemang, till exempel att målsägande kan besöka domstolen i förhand för att bekanta sig med lokalen (A3) och att domstolens personal kan ledsaga besökare till och från salen, ibland via sidoingångar (A2), samt erbjuda samtalsrum i väntan på förhandling (G2). Samtidigt, betonar en person, kan inte domstolens personal erbjuda hjälp utanför domstolens lokaler. Det som personalen kan göra är att titta i övervakningskameror för att se att det är tomt utanför innan besökaren lämnar byggnaden (G2).

Den enskilt viktigaste trygghetsskapande faktorn för besökare, som intervjupersonerna tar upp, är ordningsvakternas närvaro. Ordningsvakter finns dels i korridorer och vid behov i salar. Att ordningsvakterna är synliga och går ronder framhålls som en viktig faktor av flera (J1, J3, D3, A3, E4). En säkerhetschef förklarar att ordningsvakter sitter med i salen om det har framkommit att ett sådant behov finns i målet, och att de i övrigt gör stickprov där de sitter med en stund (B1). Vid en domstol där det saknas anställd ordningsvakt resonerar en handläggare att en sådan skulle öka den upplevda tryggheten för besökare (A2).

En annan åtgärd som kan stärka säkerheten rör valet av sal; att använda säkerhetssalar för vissa mål, eller att välja en större sal än vad som hade varit normalt utifrån en farhåga att parter kan blir stökiga. Att fundera på hur parter placeras i salen är ytterligare en åtgärd som nämns (E1), liksom rutiner för hur parter och åhörare kallas till rättssalen inför förhandling. Flera påpekar att man idag har en ordning där den tilltalade redan sitter i salen när målet ropas på (till exempel C1) samt att häktade tas in via en egen dörr (till exempel B1). Att

domstolen numera har rutiner för hur parter och åhörare kallas in i salen när mål inleds har gjort att det har blivit lugnare vid uppstarten av målen, säger en säkerhetschef (C2).

Grå litteratur

Av de tio källor som har identifierats som grå litteratur behandlar en förhållanden i USA (61), medan övriga är skrivna i en svensk eller nordisk kontext. Av källorna baseras två (4, 7) på enkätundersökningar och en (4) på intervjuer. Slutsatser i övriga källor baseras på textanalys av tidigare forskning, rättslig analys eller egna erfarenheter hos författarna. Källorna visar framför allt på omfattningen av utsatthet för hot, våld, trakasserier och otillåten påverkan hos domstolsanställda, och vilka åtgärder som vidtas i domstolarna för att förebygga och hantera dessa företeelser. Endast en av källorna tar uttryckligen avstamp i teoribildning om säkerhetskultur och säkerhetsbeteende (62) och föreslår åtgärder i enlighet med dessa, men utan att undersöka vilka faktiska åtgärder som vidtagits. I ingen av källorna mäts effekter av olika faktorer, metoder och arbetssätt.

Tidigare generaldirektören för Domstolsverket Barbro Thorblad (63) beskriver i sin artikel i Svensk Juristtidning hur hotsituationen ser ut för domare, förebyggande åtgärder och konsekvenser. Artikeln utgör inte en egen studie utan framstår som en sammanfattning av den egna samlade erfarenheten med viss hänvisning till tidigare studier på området. Här framgår dock intressanta observationer, som den om incidentrapporteringssystemets införande 2007 och antalet anmälningar till detta. Mellan 2007 och 2010 framfördes de flesta hot på telefon och hot utanför arbetsplatsen var ovanliga, enligt författaren. Hotelser beskrivs som väldigt varierande i art, från trakasserier till rena dödshot. Hon påpekar att det är viktigt att ge stöd åt dem som utsätts för alla typer av hotliknande beteenden och att ingripa för att hindra varje typ av åtgärd som är avsedd att påverka domaren i dennes tjänsteutövning. Thorblad beskriver förebyggande åtgärder; till att börja med betonas vikten av säkra lokaler. Exempelvis nämns att det numera är låst till personalutrymmena, och att man har särskilda personalingångar, men att särskilda ingångar till rättssalar dessvärre inte är möjligt i alla äldre byggnader. Thorblad pekar på risken förknippad med att besökare inte kontrolleras och att det finns risk att vapen medförs. Hon beskriver att det är viktigt att domare är tillgängliga på telefon vilket gör det svårt att helt hindra att hot framförs på telefon. En intressant aspekt som berörs är att utbildning i bemötandefrågor kan vara en förebyggande åtgärd. Författaren menar att det inte är ovanligt att hot har sin ”upprinnelse i att en person med rätt eller orätt anser sig ha blivit otrevligt bemött”. Hon beskriver en anekdot om en person som sägs ha avbrutit en planerad attack efter att ha upplevt sig ha bemötts med respekt och därför avstod.

Thorblad beskriver också åtgärder vid faktiska hot och menar att detta är en polisiär åtgärd och att beredskapen inom polisen för att hantera hot mot domare är god. Hon hänvisar till förordningen (2006:519) om särskilt personsäkerhetsarbete, av vilken det framgår att rättsväsendet omfattas av så

kallat särskilt personsäkerhetsarbete. Utöver detta menar hon att domstolen där domaren arbetar samt Domstolsverket har beredskap för stödinsatser. Författaren går även in på konsekvenser som hot får för domare. Hon betonar att alla situationer och domare skiljer sig åt, varför stödinsatser efter en incident inte kan göras utifrån en standardmodell. Här påpekar hon dock att ribban för när ett hot gör en domare jävig i ett mål måste ligga högt, eftersom ”det är av central vikt för rättssamhället att en enskild part inte kan påverka vem som ska döma i det mål han eller hon är involverad i”. Hon menar att det måste ”göras en bedömning i det enskilda fallet av om det finns en beaktansvärd risk för att hotet kan påverka domarens möjlighet att vara objektiv.” Slutligen skriver Thorblad att det är upp till den enskilda domaren om denne vill prata om hot i media men påpekar att säkerhetspolisen i sin handbok *Personlig säkerhet* avråder hotade personer från att uttala sig eller kommentera sin egen säkerhet eller olika skyddsåtgärder som rör dem. För arbetsgivaren är det i allmänhet direkt olämpligt att kommentera aktuella händelser, menar Thorblad.

Ordning och säkerhet i domstol av Krikström och Johansson (64) är en handbok som gavs ut 2024 och som riktar sig till framför allt domare som leder mål (ordförande). Boken beskriver olika situationer rörande ordning och säkerhet, och inkluderar situationer som inbegriper hot och våld. En del av dessa situationer är reglerade i lagstiftning men inte alla. Exempel på frågor som boken tar upp är ordningsregler, utvisning från rättssalen, mobiltelefoner och annan elektronisk utrustning, dålig stämning i rättssalen, mål med många parter och särskilt uppmärksammade mål, medhörning, videokonferens, sidosal och överlämnande av ordningsuppgifter. I boken ges råd och vägledning på dessa teman om hur domare och andra på domstolar kan och bör agera för att upprätthålla ordning och säkerhet. Råden baseras på rättskällorna och författarnas erfarenheter och kan ses som hypoteser om vad som främjar säkerheten men baseras inte på forskning om hur olika åtgärder och ageranden har fungerat främjande eller hindrande för säkerheten och arbetsmiljön.

Ett par lagstiftningsärenden har genomförts om säkerhet på domstolar på senare år, exempelvis ändrade regler den 1 juli 2012 som innebär att säkerhetskontroll får ske i form av kroppsvisitation och undersökning av väskor som tillhör dem som har kallats till en förhandling.[7] Flera förslag i *Stärkt ordning och säkerhet i domstol* (SOU 2017:46) (20) har blivit lagstiftning, till exempel förslaget gällande vilka som undantas från säkerhetskontroller och om domarens roll i rättssalen. Inom ramen för utredningen gjordes en enkät som riktade sig till flera yrkeskategorier inom domstolarna och även åklagare. Den undersökte även incidentrapporteringen och definierade vad som är en incident och ska rapporteras, nämligen: ”Med incident avses en händelse som stör verksamheten på ett negativt sätt och kräver en åtgärd från domstolen för att komma till rätta med situationen”. Enkätundersökningen visade att samverkan inte alltid fungerar så bra mellan olika aktörer om till exempel hotbedömningar (se bilaga 2 med enkätsvar om samverkan) – ett tema som dock inte fick någon

7 Prop. 2011/12:63, bet. 2011/12:JuU24; SOU 2009:78 om ökad säkerhet i domstol.

större uppmärksamhet i själva utredningen. Enkätundersökningen redovisades med slutsatser om att det i stort är god ordning i domstolarna, men att det finns en rad brister och problem vilket enligt utredningen i huvudsak bekräftats vid de möten som den haft med domare runt om i landet. Flera åklagare har däremot uppgett att de anser att endast ett fåtal domstolar bedöms upprätthålla ordningen i rättssalarna (19 procent) respektive utanför rättssalarna (17 procent) på ett godtagbart sätt. Än fler åklagare har varit kritiska till ordningssituationen utanför domstolsbyggnaden.

Det är svårt att säga om den lagstiftning som infördes efter utredningen 2017 har främjat säkerheten. Domstolsverket gjorde en enkätundersökning som underlag till sin rapport 2024 (se nedan) men med andra frågor och den skickades endast till domstolarna och därför är det svårt att jämföra resultaten.

Domstolsverkets rapport *Förstärkt säkerhetsarbete inom Sveriges domstolar* (4) bygger på en enkät och intervjuer med bland annat domstolars säkerhetsansvariga. Rapporten konstaterar att den upplevda utsattheten för trakasserier, hot och våld inte bedöms som särskilt hög, men föreslår ett stort antal säkerhetshöjande åtgärder, såväl kort- som långsiktiga, däribland mer utvecklat organisatoriskt stöd och utbildningsinsatser, åtgärder för lokaler (och finansiering långsiktigt för detta) samt vissa författningsändringar. Utifrån att många domstolar har påtalat behovet av fasta säkerhetskontroller rekommenderar den att alla domstolar ska ha fasta säkerhetskontroller. Rapporten anger även att särskilt utsatta medarbetare ska kunna få stöd genom ett medarbetarskyddsprogram. Det är oklart om förslagen i rapporten baseras på tidigare forskning eller teoribildning om till exempel säkerhetskultur.

Brottsförebyggande rådet (Brå) har publicerat en rad rapporter med fokus på utsatthet för olika grupper som kan ge en grund för att anpassa säkerhetsarbetet till risker, men visar också direkt vilka förebyggande åtgärder som har vidtagits – dock utan att mäta effekter. Brås rapporter om målsägandens upplevelser av domstolar (se (4) för sammanställning) visar att vittnen och målsägande löper risk att utsättas i domstolarna (62). Vidare har Brå publicerat flera rapporter om otillåten påverkan. År 2009 publicerade de rapporten *Unlawful influence on prosecutors and judges* (65) som redovisar en undersökning av utsattheten för otillåten påverkan och förebyggande av sådan. Rapporten bygger på en enkätundersökning (7) gjord i Sverige och Finland och visar bland annat att domare vid förvaltningsrätter är mer utsatta för otillåten påverkan än domare vid tingsrätt. Domare vid förvaltningsrätter rapporterar nästan lika många hot som trakasserier, medan domare vid tingsrätt mestadels rapporterar trakasserier. Vidare visar rapporten att båda kategorierna domare uppger att de övervägande fått hot och trakasserier via telefonsamtal, textmeddelanden, e-post eller brev till arbetsplatsen. Domare vid förvaltningsrätterna har utsatts för otillåten påverkan under handläggningen av målen. En nackdel med den skriftliga handläggningen som rapporten lyfter fram, är att den distanserar domaren från andra parter. Denna form av kommunikation kan uppmuntra hot och trakasserier, eftersom förövaren inte vet vem domaren är och kan missförstå processen. Även om skriftlig korrespondens kan minska risken för sådan otillåten påverkan som kan ske vid möten och förhandlingar, kan den

alltså i sig själv öka risken för otillåten påverkan. Domare vid tingsrätt uppger att de framför allt utsatts för otillåten påverkan under huvudförhandlingar eller i samband med ett överklagande till andra instans.

Andra viktiga slutsatser i rapporten handlar om *när* påverkansförsök görs (tidpunkten) – nämligen under juridiska processer, medan risken minskar drastiskt när de är avslutade – och att det har stor betydelse hur synlig den enskilda är. Det förklarar, menar författarna, varför åklagare utsätts mer än domare i det svenska rättsväsendet medan förhållandet är det motsatta i det amerikanska. Rapporten tar upp förebyggande åtgärder som domare och åklagare har angett i enkätsvaren. Där framkommer bland annat att det upplevs att åklagare är sämre skyddade än domare, vilket förklaras med att de inte har egna ingångar på samma sätt och att vittnen och målsägande är än mer utsatta i domstolens lokaler.

År 2016 publicerade Brå rapporten *Otillåten påverkan mot myndighetspersoner* som bland annat visar att personal- och säkerhetsfunktionerna måste samarbeta för att förebygga och hantera påverkansförsök, och att det finns ett tydligt samband mellan hur arbetet utförs och risken för otillåten påverkan (66). Samma år gav Brå även ut en handbok om att förebygga och hantera påverkansförsök (67) med utförliga redogörelser för vad som kan göras på strategisk och operativ nivå med stort fokus på arbetsmiljöarbete. Rapporten är baserad på teoribildning inom säkerhetskultur, ger förslag på åtgärder men innehåller inte egna studier av samband.

Rickards (61) beskriver, utifrån tidigare forskning och i en samtida amerikansk kontext, domares utsatthet och dess orsaker, bland annat kopplingen till en polariserad debatt, framför allt på sociala medier. Författaren beskriver åtgärder som vidtagits i USA på systemnivå, till exempel lagstiftning om sekretess kring domares adressuppgifter, snarare än arbetsmiljöarbete på domstolar. I artikeln analyserar författaren vilka konsekvenser hoten kan få, till exempel på domares beslut att ta anställning överhuvudtaget, och risken att det påverkar domares oberoende och trovärdighet. Rickards beskriver utmaningar för säkerhetsåtgärder, dels att den nya sekretesslagstiftningen ifrågasätts utifrån yttrandefriheten, dels att finansieringen av rättsväsendet i USA urholkats på senare år. De ytterligare åtgärder som författaren efterlyser är utbildning av allmänheten för att minska risken för hot och våld. Han betonar behovet av ansvarsutkrävande gentemot sociala medieföretagens underlåtenhet att beivra hot online. Sammanfattningsvis ger artikeln en god inblick i situationen för domare i USA när det rör hot och våld, dess orsaker, konsekvenser och förslag på lösningar. Det mesta rör sig dock på en högre strukturell nivå och är inte tydligt kopplat till domstolars arbetsmiljöarbete. Av störst relevans är diskussionen om kollektivt beslutsfattande som en åtgärd för att förebygga risk för hot och våld. Författaren argumenterar för att ett kollektivt beslutsfattande i domstol dels kan ge en större legitimitet för beslut, och därmed minska risken för att den berörda personen agerar hotfullt eller våldsamt, dels att ett kollektivt beslutsfattande gör den enskilda domaren mindre utsatt.

När det gäller övriga Norden har väldigt begränsat med grå litteratur identifierats. *Stärkt ordning och säkerhet i domstol* (SOU 2017:46) (42) tar upp fotograferingsförbuden i Norge och Danmark och HEUNI:s enkätundersökning (7) om otillåten påverkan rör både Sverige och Finland. I Norge finns ett liknande incidentrapporteringssystem som i Sverige, och under perioden mars 2023–24 november 2025 har 281 incidenter inrapporterats där. I Norge har endast en domstol säkerhetskontroll. Till skillnad från de svenska säkerhetskontrollerna görs det där inga undantag, utan samtliga besökare, däribland advokater, måste gå igenom kontrollen. Detta motiveras med att advokater arbetar nära kriminella och därför oftare kan bli föremål för påverkansförsök. Mellan fem och sju domstolar har anställda säkerhetsvakter. Alla domstolar har inte övervakningskameror men ett arbete pågår för att installera sådana överallt.[8]

8 Uppgifter erhållna vid samtal 24 november 2025 med säkerhetsrådgivare vid Domstoladministrasjonen, norska motsvarigheten till Domstolsverket.

4. Resultatdiskussion

Detta avsnitt diskuterar resultatet från både kunskapssammanställningen och intervjuerna, samt från den grå litteraturen.

Det första som kan konstateras är att samtliga anställda vid svenska domstolar som intervjuades anser att deras arbetsplats är säker. Det är flera faktorer som är avgörande för att det uppfattas så, bland annat att det har skett relativt få attacker mot svenska domstolar, att det finns rutiner för riskbedömningar och incidentrapportering, att lokalerna är anpassade med skalskydd, säkerhetskontroller och kameraövervakning samt att det finns anställda ordningsvakter. Några av dessa faktorer och metoder kommer här att diskuteras mer ingående.

Säkerhet på individnivå

Enskilda personers säkerhetsbeteende bidrar till säkerhetskulturen (41). I den litteratur som har gåtts igenom har det framkommit att de amerikanska domarna ändrar sitt beteende till följd av oro för hot och våld (51), vilket kan förklaras med att de inte upplever sig få tillräckligt skydd på sin arbetsplats (45). Detta synsätt stämmer inte överens med hur domare och andra anställda vid svenska domstolar upplever säkerhet och skydd. Även om några anser att det finns typer av hot eller risker där det saknas skydd, och flera beskriver att det aldrig går att skydda sig mot allt, känner sig de allra flesta trygga. Det är få av de intervjuade vid svenska domstolar som anger att de på något sätt har anpassat sitt privatliv på grund av rädsla för att utsättas för något på sin arbetsplats.

Individens ansvar för säkerheten

Ansvaret för säkerheten vid domstolarna beskrivs av flera intervjupersoner som något som i stor utsträckning ligger på varje enskild medarbetare. Flera menar att den mänskliga faktorn ofta blir avgörande för utfallet av flera åtgärder och att det är viktigt att kunna lita på sina kollegor. Det ses som en sårbarhet i det fysiska skyddet, och det individuella säkerhetssansvaret och enskildas säkerhetsbeteenden anges vara en avgörande faktor vid de flesta typer av hot och risker. En intervjuperson beskriver att de har larm på dörren och övervakningskameror, men även att en dörr som är försedd med de bästa låsen inte hjälper om någon håller upp dörren och låter vem som helst gå in. I litteraturen diskuteras att den mänskliga faktorn ofta blir avgörande för utfallet av säkerhetsåtgärder (58) och att personalen därför gör det viktigaste säkerhetsarbetet vid domstolar (12, 58).

Incidentrapportering som säkerhetsfaktor

I litteraturen beskrivs vikten av att göra incidentrapporter som en främjande säkerhetsfaktor som ett första steg i att analysera risker (55, 56). Nödvändigheten

av att allt ska rapporteras poängteras. I en svensk kontext verkar Domstolsverkets incidentrapporteringssystem användas i varierande utsträckning vid olika domstolar och av olika personer. Det har framkommit att mindre allvarliga händelser rapporteras mindre ofta och att det anses vara svårt att veta vart gränsen går mellan en jobbig situation och en incident som ska rapporteras. I Harris med flera (45) undersökning om domares attityder framkommer att domare inte alltid anmäler eller vidtar andra åtgärder vid incidenter.

I likhet med Harris studie kan det i svensk kontext skönjas en uppfattning om att benägenheten att anmäla incidenter ser olika ut beroende på vem som har utsatts. Några av de intervjuade beskriver hur ”de som varit med länge” kanske inte tycker att en händelse är allvarlig nog att anmäla jämfört med en mer nyanställd. Eftersom de incidenter som sker ofta bör leda till åtgärder anses det vara särskilt viktigt att medarbetare inte gör egna bedömningar, utan rapporterar allt för att det ska kunna avgöras vilka åtgärder som behöver vidtas. I intervjustudien framkommer det att en främjande faktor är att allt rapporteras in och att incidenter tas på allvar (J2, J1).

Utbildning som främjande faktor för säkerheten

Utbildning beskrivs som den vanligaste proaktiva åtgärden av såväl intervjupersonerna som i litteratur (50, 55). Utbildning, medvetandegörande och kunskap upplevs främja säkerheten främst på individnivå, men anses även vara en viktig del av det organisatoriska och långsiktiga arbetet på domstolarna. Samtliga av studiens domstolar har återkommande utbildningar om säkerhet. Synen på utbildningarnas betydelse skiljer sig dock.

Säkerhet på gruppnivå

Samverkan främjar säkerheten

Säkerheten vid domstolarna anses av flera främjas av en god samverkan både internt och med externa aktörer (till exempel B1), exempelvis polisen och kriminalvården (E1). I litteraturen exemplifieras sådan samverkan genom den amerikanska polisens riskbedömningar, som anges ligga till grund för domstolarnas åtgärder (till exempel 44). Att ta hjälp av polisen för att i vissa fall göra en sådan riskbedömning kan anses vara en säkerhetshöjande åtgärd. I intervjuerna framkom bara positiva erfarenheter av samverkan med exempelvis polis, det vill säga att intervjupersonerna upplever att säkerheten stärks genom samverkan med externa aktörer.

Intervjupersonerna beskriver att intern dialog med säkerhetsansvariga eller vakter är värdefullt och bidrar till stärkt säkerhet. I den enkätundersökning som utgjorde underlag till *Stärkt ordning och säkerhet i domstol* (SOU 2017:46) framkom att samverkan emellertid inte alltid fungerar så bra mellan olika aktörer till exempel vad gäller hotbedömningar. Tydliga kontaktvägar främjar också säkerheten. Många betonar vikten av att veta vart de ska vända sig i säkerhetsfrågor (till exempel J4), och att detta är tydligt vid den egna domstolen (H1).

God kommunikation är viktigt för säkerhetsarbetet

God kommunikation är en viktig del i säkerhetsarbetet. Betydelsen av kommunikation mellan de som har ansvar för säkerheten och de som ska utföra sina sedvanliga uppgifter är av stor betydelse. Det är också viktigt att det finns möjligheter att flagga för risker, vilket nämns i litteraturen (till exempel 45), men var framför allt ett tema i intervjuerna. Det ska finnas rutiner och metoder för hur information om parter och andra kan nå fram till de som ska döma eller på annat sätt har ett säkerhetsansvar. En notarie beskriver vikten av att just notarierna för vidare information och ”flaggar upp riskmål”, eftersom de förbereder målen inför förhandling och kan uppmärksamma behov av extra beredskap.

Intervjupersonerna resonerar kring betydelsen av en trygg arbetsgrupp, att därigenom ha god kommunikation utifrån sina olika roller, och vikten av att ha ett tillåtande klimat på arbetsplatsen. Bristande kommunikation beskrivs också som en hindrande faktor för säkerheten och att det som kan orsaka sådan är att medarbetare inte vet vad de vågar säga, inte vill vara besvärliga och fråga eller skäms för att ha gjort något fel (J4).

Säkerhet på organisationsnivå

Organisationen är en viktig del av säkerhetsarbetet och formar säkerhetskulturen (12, 23, 24).

Den fysiska arbetsmiljön och domstolsbyggnaden

Flera av de faktorer som deltagarna i intervjuerna anser bidrar till stärkt säkerhet var kopplade till domstolsbyggnaden, lokalernas utformning samt tekniska lösningar. De beskriver att dessa faktorer har stor betydelse för den upplevda säkerheten, vilket även har lyfts som en viktig faktor i tidigare forskning. En stor del av litteraturen på området utgår från begreppet *court security*, där säkerhetsarbetet främst avser det fysiska skyddet av själva byggnaden. Utgångspunkten är att nya byggnader är mer säkra än äldre byggnader (58, 57, 12). Detta är också en uppfattning som bekräftas genom intervjustudien, där äldre lokaler beskrivs som trånga och utan möjlighet till separata ingångar. I vissa fall går detta att lösa på annat sätt, genom att exempelvis sätta upp skiljeväggar, glaspartier eller införa nya rutiner. Men i vissa fall utgör byggnaden ett hinder för en god säkerhet och en om- eller nybyggnation är nödvändig.

I litteraturen kritiseras att domstolsbyggnader har byggts i en ”informell” stil utan grund i vetenskapen om vad som kan stärka säkerheten (54). Campbell och Reinkensmeyer (57) lyfter att säkerhet kostar mycket pengar och att det kan komma en punkt där finansiärer tycker att ”det får räcka” med säkerhet. I intervjustudien framkom även utmaningar med att väga användningen av säkerhetsåtgärder mot kostnader. Det har vid intervjuerna visat att en avgörande och viktig fråga vid om- och nybyggnationer är vem som ska stå för kostnaderna. I Sverige finns det tre intressenter när det gäller byggnadsåtgärder i domstolarna – den enskilda domstolen, Domstolsverket som hyresgäst och fastighetsägaren som hyresvärd. Det kan i sig innebära en utmaning att dessa parter kan ha olika åsikter om vilka åtgärder som är prioriterade.

En annan främjande faktor som flera uppgav vid intervjuerna var vikten av ett väl fungerande skalskydd för att domstolen ska upplevas som en säker arbetsplats. Detta beskrivs även i litteraturen genom vikten av låsta dörrar, skilda ingångar och avskilda delar i domstolens ytor (54, 45). Detsamma gäller användningen av säkerhetskontroller och synliga ordningsvakter. I intervjuerna lyfter några att de anser att säkerhetskontroller borde inkludera alla, även anställda, vilket även diskuterats i litteraturen som en säkerhetshöjande åtgärd (57, 53). I Sverige har bland annat advokater (ombud) undantagits från säkerhetskontroll, vilket kan jämföras med Norge där advokater behöver gå igenom säkerhetskontroll för att komma in i domstolen. Där motiveras detta med att advokater arbetar nära kriminella och därför oftare kan bli föremål för påverkansförsök.

Tröghet i organisationen beskrivs som en hindrande faktor i säkerhetsarbetet (E1) och ledningens möjlighet att implementera säkerhetsåtgärder diskuteras i intervjuerna. En säkerhetschef på en stor domstol beskriver att en strategi för att få igenom en viss åtgärd är att passa på när något händer: och ”surfa på vågen” (G1). Åtgärder upplevs inte införas förrän efter en viss typ av händelse har skett. En säkerhetschef beskriver säkerhetsarbetet som ständigt pågående och reaktivt, som att det händer saker och efter det kommer en reaktion (A1). Incidenter kan således leda till ett förebyggande arbete, till exempel ändrade rutiner (A3). Större händelser, sprängningar, läckt information eller slagsmål leder till att man har genomgångar (G1) för att utröna hur det hade kunnat förebyggas. Det verkar vara vanligt att det är incidenter som leder till förändring, såväl på individnivå med beteendeförändringar som följd, som på organisationsnivå genom ändrade rutiner och tillvägagångssätt, ändringar i lokaler eller nyanställning av ordningsvakter.

Ansvarsfördelning och beredskap

Intervjupersonerna uppfattar att ansvarsfördelningen är tydlig på deras arbetsplatser, vilket de även beskriver som en viktig aspekt av säkerhetsarbetet. Att det finns en säkerhetsansvarig på domstolen anses i sig vara särskilt främjande för säkerheten (E1). En farhåga som uttrycks i relation till säkerhetsansvariga och säkerhetsfrågor är att arbetet med sådana frågor upplevs personbundet.

God beredskap beskrivs som en viktig faktor för att främja säkerheten såväl i litteraturen som i intervjuerna. God beredskap inkluderar både planering på kort och lång sikt, och att ha arbetsmetoder samt rutiner på plats när något inträffar. Vad gäller fysiska hot, såsom att obehöriga tar sig in i domstolen eller när besökare blir våldsamma eller hotfulla, framstår det genom intervjuerna som att domstolarna har en god beredskap. Det finns metoder på plats för att undvika samt hantera sådana situationer. Det rör sig om byggnadens anpassning och tekniska åtgärder i form av övervakningskameror och säkerhetskontroller, ordningsvakter, larm med mera. Checklistor eller liknande verkar vara en vanlig åtgärd för att kunna hantera olika typer av hot. Långsiktig planering tycks inte ske vid alla domstolar, och en intervjuperson menar att en svårighet handlar om att veta vad som ska prioriteras i planeringen; det som händer sällan och är allvarligt eller ofta och är mindre allvarligt (E1).

Intervjusvaren tyder på att förekomsten av fysiskt våld mot domstolsanställda är låg i Sverige, vilket också bekräftas av tidigare studier. Många (J1, A1, D3, E4, B1) har dock ifrågasatt varför fokus på säkerhetsarbetet ligger på fysiska hot, när de själva upplever att det snarare är andra risker som är mest framträdande och svåra att hantera. Här lyfts särskilt ”inre” risker kopplade till datahantering och otillåten påverkan.

Av särskilt intresse ur ett svenskt perspektiv är därför vilka metoder som krävs för att komma till rätta med IT-säkerhetsproblem i rättsväsendet. I litteraturen beskrivs de särskilda åtgärder som kan behövas (7, 12, 57, 50, 67), och av intervjuerna framkommer vilka åtgärder som vidtas för att öka informationssäkerheten – utbildning, kontroller vid anställning och ändrade rutiner för informationshantering. Som Alves med flera (50) belyser, är IT-säkerheten en synnerligen komplex problematik, som flera av de intervjuade personerna beskriver som en av de stora riskerna. Det är dock inte de enskilda domstolarna som har det övergripande ansvaret, utan det ligger i stället på Domstolsverket (A3). Det är ändå tydligt att samtliga delar av säkerhetsarbetet, på organisations-, grupp- och individnivå behöver fungera för att det inte ska kunna ske några attacker eller att information ska läcka.

Såväl i tidigare studier som i intervjuerna beskrivs det som att ”hoten har flyttat ut” och därmed är svårare att kontrollera (G2). Åklagarna i HEUNI:s enkätundersökning från 2017 (7) uppgav att det är inte är säkert utanför domstolsbyggnaden, och i de amerikanska studierna diskuteras domstols-byggnadens närområde som viktig att ta i beaktande i säkerhetsarbetet. På den här punkten framhåller flera intervjuade personer att de svenska domstolarna kan bli bättre. Som främjande åtgärder beskrivs bland annat övervaknings-kameror och patrullerande ordningsvakter (G2, J1, D3).

Anpassa säkerhetsarbetet utifrån faktiska risker

Säkerhetsarbete bör anpassas utifrån faktiska risker. Det är viktigt att beakta domstolens slag och storlek, vilken typ av mål som ska bedömas och arbetskategorin, men också individuella behov.

Anpassningar i säkerhetsarbetet bör göras utifrån domstolarnas storlek och slag, eftersom detta tycks påverka risker och förutsättningar, vilket såväl intervjuer som litteratur visar (45). Små domstolar behöver till exempel inte nödvändigtvis ha egna ordningsvakter, och personalen har ofta korta kommunikationsvägar, vilket upplevs ge fördelar. Stora domstolar kan å andra sidan ha högre nivå av specialisering inom säkerhetsarbetet (till exempel anställda ordningsvakter och säkerhetschefer), vilket framställs som bra. I detta sammanhang kan även lyftas att det kan vara både en fördel och en utmaning att varje domstol i Sverige utgör en egen myndighet. Möjligheten att anpassa till lokala förutsättningar och risker blir större, men det kan också leda till att säkerheten skiljer sig i onödan, eftersom domstolar med liknande förutsättningar väljer olika åtgärder.

När det gäller skillnader att förutsäga risker och därmed vidta lämpliga åtgärder utifrån måltyp framkommer olika resultat. Flores (52) visar i sin

studie inga skillnader utifrån måltyp och domstol. Andra författare ser skillnader, med en högre risk i ungdomsmål och familjemål och större utsatthet när en domare ensam fattar beslut jämfört med när beslut fattas kollektivt (54). Intervjuerna visar att den upplevda beredskapen för fysiska hot vid brottmål är god och att åtgärder vidtagits som har anpassats efter faktiska risker. Däremot upplevs det svårare att förutsäga risk och vidta rätt förebyggande åtgärder i tvistemål, familjemål, hyresmål, LVU-mål och psykiatrimål. Det har framkommit att även när domstolar aktivt arbetar med att stärka säkerheten kring dessa typer av mål är det svårt på grund av att det sällan finns information som skulle kunna indikera ett hot eller en risk då åklagare och polis, som besitter sådan information, inte är involverade i denna typ av mål.

Det finns fördelar med det som Rickards (61) beskriver om kollektivt beslutsfattande som en förebyggande åtgärd. En fråga för framtida lagstiftningsåtgärder skulle kunna vara att utöka möjligheten att ha utökat antal domare i fall där säkerhetsrisker påkallar behovet. Idag finns endast denna möjlighet i mål med särskilt stor omfattning och komplexitet.

Utsatthet skiljer sig åt för olika kategorier av anställda vad gäller vilka typer av risker de ställs inför. Anställda vid domstolar har möjlighet att få anpassningar utifrån behov, men inte alltid. Om anpassning sker i det enskilda fallet kan bero på flera saker, till exempel att medarbetaren kan behöva ta initiativet till anpassningen, eller att en anpassning inte är möjlig. Att en individ inte tar initiativ kan bero på olika saker, det kan bero på att man inte vill vara besvärlig eller är orolig för en negativ bedömning (som notarie). Det framstår dock som att det vid rädsla och oro för den egna säkerheten ofta går bra att få gehör och olika typer av anpassning, till exempel att byta mål om det finns förutsättningar för det, att ordningsvakter närvarar vid en förhandling eller att en förhandling tas på länk.

Slutligen bör det uppmärksammas att studien av Harris med flera (45) visar att det finns en *judicial culture*, vilken innebär att domare spekulerar mycket om risk och säkerhet. Detta reflekteras även av andra typer av anställda vid domstolen, vilket indikerar behovet av att inventera faktisk utsatthet för att kunna avgöra vilka åtgärder och metoder som är bäst lämpade för att öka säkerheten. Sådan information är också viktig att rapportera tillbaka till de anställda, för att undvika uppfattningar om att säkerhetsarbetet är missriktat (till exempel att det är felaktigt med fokus på fysisk säkerhet) utifrån att de saknar kunskap om de faktiska riskerna.

Avvägningar i säkerhetsarbetet

Ett tema som framträder i såväl intervjuerna som i litteraturen är det om balansen mellan säkerhet och andra värden. Trots att intervjufrågorna inte har berört denna fråga har ett antal av de intervjuade personerna på eget bevåg öppnat för dessa tankegångar. I en sådan avvägning är risker en faktor som bör vägas in när säkerhetsåtgärder ska väljas. En intervjuperson beskrev detta som att bedöma hur stor en risk är, vilka konsekvenserna blir om den inträffar och hur stor kostnaden är för att undvika den (A3). Att det är viktigt att sträva efter balans kommer också upp i relation till utbildning om säkerhet. Det är

viktigt att inte oroa när man pratar om säkerhet (C2), inte ”skrämma upp i onödan” (J3), men också i relation till arbetet i stort: ”i takt med att man skapar mer säkra omständigheter, också på något sätt indirekt antyder att det finns någonting att vara rädd för trots att hoten är färre” (G4). En säkerhetsåtgärd kan också i sig skapa mindre trygghet för vissa. En person förklarar att besökare kan uppleva domstolen som mindre trygg när de allmänna utrymmena nuförtiden endast används av just besökare (G4). Flera har tagit upp att det är viktigt att inte överdriva riskerna eller att fokusera för mycket på säkerhetsfrågor. Både intervjuerna och litteraturen har också tagit upp avvägningen mellan säkerhet och kostnader (45, 57, 58) och den mellan säkerhet och tillgänglighet eller öppenhet (12, 54, 55, 57).

Säkerhet för besökare

Besökares säkerhet beaktas i domstolarnas säkerhetsarbete. Många faktorer och metoder som främjar säkerheten i stort tar sikte även på besökares säkerhet, inte minst sådana som rör lokalerna. Det vidtas också särskilt anpassade åtgärder för besökarna, såsom särskilda ingångar för vissa grupper (nämndemän, åklagare) och särskilda utrymmen inne i domstolen för vissa grupper, men här skiljer sig arbetet mellan olika domstolar och gentemot olika grupper. Behovet av samverkan med externa aktörer, såsom kriminalvård och polis, visas i både intervjuerna och tidigare studier.

Därutöver lyfter litteraturen vikten av att involvera besökare i säkerhetsarbetet redan i planeringsstadiet, till exempel vid nybyggnation, något som det också framkom att man gjort vid en domstol som byggdes om (H1). En aspekt som vi endast sett i litteraturen (57) är den om vikten av att kommunicera gentemot allmänheten i frågor som rör säkerhet för att stärka allmänhetens förtroende och förståelse för åtgärder som kan upplevas inskränkande för besökare, till exempel säkerhetskontroller.

Det är intressant att flera av de intervjuade personerna anser att ett gott bemötande gentemot besökare utgör en viktig främjande faktor i säkerhetsarbetet. Att vara artig och trevlig kan förekomma upprörda känslor och därmed åstadkomma ett säkrare klimat. Den grå litteraturen pekar i samma riktning på att utbildning i bemötandefrågor kan vara en förebyggande säkerhetsåtgärd (63).

5. Slutsatser

Kunskapssammanställningen visar att det finns sparsamt med forskning om faktorer, arbetssätt och metoder som främjar en god säkerhetskultur och ett gott säkerhetsbeteende inom domstolarna, särskilt i en svensk och nordisk kontext. Den forskning som finns rör till allra största delen studier av amerikanska domstolar och förhållanden. Genom att jämföra kunskaps-sammanställningen, som i stor utsträckning baseras på studier från USA, med resultaten i intervjustudien, kan ändå vissa slutsatser dras om möjliga faktorer, arbetssätt och metoder som kan främja säkerheten på svenska domstolar.

På individnivå är en sådan faktor att varje enskild anställd tar ansvar för säkerheten på arbetsplatsen. Detta kräver medvetenhet om risker och kunskap om åtgärder vilket kan ges genom utbildning. På individnivå har det också betydelse att incidenter rapporteras systematiskt för att säkerhetsbrister ska kunna identifieras, incidenter förebyggas och stöd för de drabbade möjliggöras. Intervjuerna visar att anställda vid domstolar i Sverige upplever sin arbetsplats som säker och att behovet att ändra säkerhetsbeteende inte framstår som stort. I litteraturen framstår det däremot som vanligare med beteendeförändringar, särskilt efter allvarliga incidenter.

På gruppnivå framkommer att god kommunikation är en viktig del av säkerhetskulturen. En förutsättning för god kommunikation är att arbetsplatsen präglas av trygghet och öppenhet vilket gör att anställda vågar påtala egna misstag, brister eller andra typer av problem, inom arbetslaget såväl som med chefer. Det framkommer även att en god kommunikation mellan domstolarna och externa aktörer, exempelvis psykiatrin och polisen, är en viktig faktor som kan främja säkerheten. På gruppnivå diskuteras även vikten av att åtgärder omfattar olika grupper av anställda vid domstolarna och anpassas efter olika gruppers behov.

En övergripande slutsats är att faktorer, arbetssätt och metoder på såväl individ- som gruppnivå är beroende av motsvarande insatser på organisationsnivå. Det är också på den nivån den här studien identifierat flest faktorer, arbetssätt och metoder, vilket är viktigt för domstolarna att ha i åtanke i sitt framtida systematiska arbetsmiljöarbete. På organisationsnivå betraktas den fysiska arbetsmiljön och domstolsbyggnadens utformning som viktiga faktorer, såväl i litteraturen som i intervjuerna. Det behöver dock påminnas om att en stor del av den inkluderade litteraturen bygger på forskarnas egna åsikter och erfarenhet och inte på empiriska studier. Åtgärderna på byggnaderna uppfattas förebygga risker som att besökare medför vapen eller att obehöriga tar sig in i personalens utrymmen. Åtgärder på byggnaden har varit i fokus på flera av de undersökta domstolarna. Ytterligare en slutsats på organisationsnivå är att det är viktigt att skapa en tydlig ansvarsfördelning både i det förebyggande arbetet och i krissituationer. En tydlig ansvarsfördelning verkar skapa trygghet, vilket i sig främjar en god säkerhetskultur. Det framstår också som viktigt att skapa beredskap genom att ha rutiner och metoder på plats.

Slutligen är en möjlig viktig faktor som kan främja säkerheten att domstolarna anpassar sitt arbete utifrån skilda förutsättningar på lämpligt sätt. Det kan röra sig om att anpassa utifrån risker förknippade med en viss typ av mål, men också att anpassa utifrån domstolens förutsättningar i form av storlek, geografiska läge och domstolsslag. På mer övergripande nivå visas betydelsen av att ha beredskap för mer än fysiska risker, såsom risker kopplade till informationssäkerhet och infiltration. Det här bekräftar behovet av att stärka domstolarnas förmåga att möta de av regeringen uppmärksammade nya säkerhetsutmaningarna (4).

Besökares situation på domstolarna omfattas av säkerhetsarbetet, inte minst det fysiska arbetet med lokalerna, såsom säkerhetskontroller och ordningsvakter som cirkulerar i allmänhetens utrymmen. Samtidigt visar intervjuerna att utvecklingen att hålla allmänheten separerad från andra kan innebära en otrygghet för vissa besökare, eftersom de tvingas dela utrymme med endast andra besökare. Besökare omfattas således till viss del av domstolarnas säkerhetskultur och de domstolsanställdas säkerhetsbeteenden.

I såväl litteraturstudien som intervjuerna framkommer farhågan att allt för omfattande säkerhetsåtgärder kan leda till en ökad otrygghetskänsla, att rigorösa säkerhetsåtgärder tyder på att domstolarna upplevs som farliga eller att det föreligger en farlig situation som behöver åtgärdas. Säkerhetsarbetet bör således inte överdrivas eller genomföras utan proportion till de risker som behöver hanteras. Det framkommer också att säkerhetsåtgärder bör balanseras mot andra intressen, som öppenhet, tillgänglighet och ekonomi. Domstolarna behöver vara säkra för att kunna leva upp till sitt uppdrag att skipa rättvisa genom tillgängliga, rättssäkra processer, men säkerheten får inte drivas så långt att den påverkar öppenhet och tillgänglighet. Några av de svarande i intervjustudien antyder också att det finns en viss mättnad hos anställda vad gäller säkerhetsarbetet. De beskriver en säkerhetsutmattning, där det har blivit för mycket ny information, nya rutiner och utbildning så att medarbetare vid domstolarna kan tröttna på säkerhetsarbetet. Detta i sin tur kan medföra att informationen inte når fram eller inte alltid fullt ut beaktas.

6. Kunskapsluckor

Som konstaterats finns det väldigt få studier om säkerhetskultur och säkerhetsbeteende inom rättsväsendet, särskilt i en svensk eller nordisk kontext. Denna studie är därtill den första som gjorts om de svenska domstolarna. Mot den bakgrunden är kunskapsluckorna på området omfattande, och i det här kapitlet ger vi endast fyra exempel på områden där det finns behov av mer eller fortsatt forskning.

Ett första område som bedöms vara outforskat är kunskap förankrad i teorier eller modeller om säkerhetskultur och säkerhetsbeteenden inom rättsväsendet. I den amerikanska litteraturen finns förslag på sådana analyser men inga faktiska studier där dessa teorier har prövats empiriskt. I Brås rapporter finns visserligen en teoretisk grund i teorier om säkerhetskultur och säkerhetsbeteende, men fokus har där varit begränsat till otillåten påverkan och handlingsdirektiv för operativ verksamhet snarare än mätning av utfall. Rapporterna fångar därmed inte alla former av utsatthet för hot och våld. Forskningen som finns tenderar att vara deskriptiv och mest handla om utsatthet, medan det saknas begreppsapparat och mätbarhet av säkerhetskultur i svenska domstolar. Det saknas även fördjupade forskningsstudier av omfattning, orsaker och konsekvenser av utsattheten i en svensk kontext.

Ett andra område där det finns behov av mer kunskap är det rättsliga ansvaret för det systematiska arbetsmiljöarbete som domstolarna har när det gäller hot, våld, trakasserier och otillåten påverkan, samt analyser av hur rättsliga och politiska krav implementeras i domstolarnas säkerhetsarbete. Till detta hör att undersöka de organisatoriska förutsättningarna för att genomföra rättsliga och politiska krav, för att öka förståelsen och för att undersöka om riktlinjer och regler ibland endast stannar på papperet. Sådana studier bör även beakta skillnader i förutsättningar mellan domstolar av olika storlek och i olika delar av landet.

Ett tredje område med behov av framtida studier är domstolens arbete mot utsatthet och hantering av hot och våld för olika grupper av anställda och besökare. De amerikanska studierna ger vid handen att det finns könsmässiga skillnader i konsekvenser av utsatthet och säkerhetsbeteende, men utöver dessa finns mycket begränsad kunskap om hur hot och våld inom rättsväsendet kan förstås i relation till genus, makt och normer. Det saknas även intersektionella studier som analyserar hur utsatthet och säkerhetsarbete varierar utifrån etnicitet, ålder, språk, religion och sexuell identitet. En utveckling av dessa perspektiv skulle också kunna bidra till mer träffsäkra och jämlika insatser för olika grupper i praktiken.

Ett fjärde område som det saknas forskning om är de nya utmaningar som organiserad brottslighet innebär för säkerheten på domstolarna. Ett stort fokus i dagens säkerhetsarbete vid domstolarna tycks ligga på nya hot i form av organiserad brottslighet, otillåten påverkan, informationsläckor och

infiltration. Det saknas dock forskning om i vilken utsträckning olika typer av åtgärder är lämpliga för att hantera de nya utmaningar som rättsväsendet ställs inför, det vill säga vilken typ av organisatorisk motståndskraft som krävs för att hantera dem. Det finns ett särskilt behov av att undersöka dessa frågor utifrån domares och domstolarnas oberoende, i en tid när ideologiskt motiverade hot riktas mot domstolar från alltifrån anonyma näthatare till politiker på högsta nivå.

7. Referenser

1 Dagens Nyheter. ”Domstolsverket: Infiltratörer tar sig in i verksamheter”. 2026 [citerad 20 april 2026]. Tillgänglig vid: https://www.dn.se/sverige/domstolsverket-infiltratorer-tar-sig-in-i-verksamheter/

2 Publikt. ”Anställd sägs upp – får inte veta varför han ses som ett säkerhetshot”. 2026 [citerad 20 april 2026]. Tillgänglig vid: www.publikt.se/nyhet/anstalld-sags-upp-far-inte-veta-varfor-han-ses-som-ett-sakerhetshot-26032

3 SVT nyheter. ”Nämndeman hotad efter våldtäktsdomen i Skellefteåfallet”. 2025 [citerad 20 april 2026]. Tillgänglig vid: https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasterbotten/namndeman-hotad-efter-valdtaktsdomen-i-skellefteafallet

4 Domstolsverket. Förstärkt säkerhetsarbete inom Sveriges Domstolar. Regeringsuppdrag Ju2023/01589, 2024.

5 Uppdrag till Statskontoret och Brottsförebyggande rådet att stödja arbetet mot otillåten påverkan i den offentliga förvaltningen, regeringens beslut 2024-06-20 Fi2024/01456.

6 Prop. 2024/25:141 Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier m.m.

7 European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations (HEUNI). Improper influence against prosecutors and judges in Finland and Sweden Findings from two national surveys 2008.

8 Jusek. ”Hot, våld och trakasserier inom rättsväsendet.” [Internet]. 2026 [citerad 20 april 2026]. Tillgänglig vid: https://www.publikt.se/sites/default/files/2014-03/rapport_hotvald.pdf

9 ENCJ Survey among judges on the Independence of the Judiciary 2025. 2026 [citerad 20 april 2026]. Tillgänglig vid: https://pgwrk-websitemedia.s3.eu-west-1.amazonaws.com/production/pwk-web-encj2017-p/Report%20ENCJ%20Survey%20on%20Independence-compressed_0.pdf

10 Sveriges Radio Domstolsverket vill ha 150 miljoner – för ökad säkerhet i domstolarna. [Internet]. 2026 [citerad 20 april 2026]. Tillgänglig vid: https://www.sverigesradio.se/artikel/domstolsverket-vill-ha-150-miljoner-for-okad-sakerhet-i-domstolarna

11 Sveriges Domstolar. Sveriges Domstolars uppdrag och roll. [Internet]. 2026 [citerad 20 april 2026]. Tillgänglig vid: https://www.domstol.se/om-sveriges-domstolar/sa-fungerar-domstolarna/sveriges-domstolars-uppdrag-och-roll/

12 Griebel M, Phillips T. Architectural Design for Security in Courthouse Facilities. The Annals of the American Academy of Political and Social Science. 2001; 576: 118-131.

13 Sveriges Domstolar. Så fungerar domstolarna. [Internet]. 2026 [citerad 20 april 2026]. Tillgänglig vid: https://www.domstol.se/om-sveriges-domstolar/sa-fungerar-domstolarna/myndigheter-och-namnder/.

14 Domstolsverket, Polisen, Kriminalvården. Säker lokalförsörjning, redovisning av regeringsuppdrag Ju 2024/1750, dnr DOV2024/1045.

15 Arbetsmiljölag (1977:1160).

16 Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd (AFS 2023:2) om planering och organisering av arbetsmiljöarbete – grundläggande skyldigheter för dig med arbetsgivaransvar.

17 Incidentstatistik. [Internet]. 2026 [citerad 20 april 2026]. Tillgänglig vid: https://www.domstol.se/om-sveriges-domstolar/statistik-styrning-och-utveckling/statistik/incidentstatistik/

18 Lag (1981:1064) om säkerhetskontroll.

19 Förordning (1999:1134) om belastningsregister.

20 Rättegångsbalk (1942:740).

21 Arbetsmiljöverket. Säkerhetskultur och arbetsmiljö. [Internet]. 2026 [citerad 20 april 2026]. Tillgänglig vid: https://www.av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/arbeta-med-arbetsmiljon/sakerhetskultur---ett-samspel-mellan-manniskor-och-riskstyrning/

22 Cooper MD. Towards a model of safety culture. Safety Science. 2000; 36(2):111–36.

23 Griffin MA, Neal A. Perceptions of Safety at Work: A Framework for Linking Safety Climate to Safety Performance, Knowledge, and Motivation. Journal Of Occupational Health Psychology. 2000; 5(3):347–58.

24 Zohar D. The effects of leadership dimensions, safety climate, and assigned priorities on minor injuries in work groups. Journal of Organizational Behavior. 2002;23(1):75–92.

25 Guldenmund FW. The nature of safety culture: a review of theory and research. Safety Science. 2000;34(1):215–57.

26 Zohar D, Luria G. The use of supervisory practices as leverage to improve safety behavior: A cross-level intervention model. Journal of Safety Research. 2003;34(5):567–77.

27 Wiegmann, D. A., Zhang, H., Von Thaden, T. L., Sharma, G., & Gibbons, A. M. Safety culture: An integrative review. The International Journal of Aviation Psychology, 2004;14(2), 117-134.

28 Choudhry RM, Fang D, Mohamed S. The nature of safety culture: A survey of the state-of-the-art. Safety Science. 01 december 2007;45(10):993–1012.

29 Cox S, Flin R. Safety culture: Philosopher's stone or man of straw? Work & Stress. 01 juli 1998;12(3):189–201.

30 Glendon AI, Stanton NA. Perspectives on safety culture. Safety Science. 01 februari 2000;34(1):193–214.

31 Håvold JI. Safety-culture in a Norwegian shipping company. Journal of Safety Research. 2005;36(5):441–58.

32 Mearns KJ, Flin R. Assessing the State of Organizational Safety Culture or Climate? Current Psychology. 1999;18:5–17.

33 Schulman PR. Organizational structure and safety culture: Conceptual and practical challenges. Safety Science. 2020;126:104669.

34 Wiegmann DA, Zhang H, von Thaden TL, Sharma G, Gibbons AM. Safety Culture: An Integrative Review. The International Journal of Aviation Psychology. 2004;14(2):117–34.

35 Edwards JRD, Davey J, Armstrong K. Returning to the roots of culture: A review and re-conceptualisation of safety culture. Safety Science. 2013;55:70–80.

36 Antonsen S. Safety Culture Assessment: A Mission Impossible? Journal of Contingencies and Crisis Management. 2009;17(4):242–54.

37 Antonsen S. Safety culture and the issue of power. Safety Science. 2009;47(2):183–91.

38 Guldenmund FW. Are Safety Culture Assessments Really Necessary? I: Arezes P, redaktör. Advances in Safety Management and Human Factors. Cham: Springer International Publishing; 2018; 101–10.

39 Silbey SS. Taming Prometheus: Talk About Safety and Culture. Annual Review of Sociology. 2009;35(Volume 35, 2009):341–69.

40 Neal A, Griffin MA. Safety Climate and Safety Behaviour. Australian Journal of Management.2002;27(1_suppl):67–75.

41 Arbetsmiljöverket. Säkerhetskultur och säkerhetsbeteende inom socialtjänst Kunskapssammanställning 2026:1.

42 SOU 2017:46 Stärkt ordning och säkerhet i domstol.

43 Booth A, Sutton A, Clowes M, Martyn-St James M. Systematic Approaches to a Successful Literature Review. SAGE Publications Ltd.; 2022.

44 Vossekuil B, Borum R, Fein R, Reddy M. Preventing Targeted Violence against Judicial Officials and Courts. The Annals of the American Academy of Political and Social Science. 2001; 576: 78–90.

45 Harris D, Kirschner C, Klatt Rozek K, Weiner N. Violence in the Judicial Workplace: One State's Experience. The Annals of the American Academy of Political and Social Science. 2001; 576:38–53.

46 Weiner N, Hardenberg D. Understanding and Controlling Violence Against the Judiciary and Judicial Officials. The Annals of the American Academy of Political and Social Science. 2001; 576:23–37.

47 Khan K.S., Kunz R., Kleijnen J., Antes G. Five Steps to Conducting a Systematic Review. J R Soc Med. 2003;96(3):118–21.

48 Braun, V., and Clarke, V. 'Using Thematic Analysis in Psychology' Qualitative Research in Psychology. 2006;3(2): 77–101.

49 Braun, V., & Clarke, V. Reflecting on reflexive thematic analysis. Qualitative Research in Sport, Exercise and Health. 2019: 11(4): 589–597.

50 Alves R., Barbacena da Silva J., Ribeiro Junior L., Nunes R. Enhancing cyber-security in the judiciary: Integrating additional controls into the CIS framework. Computers & Security. 2025; 157: 104584.

51 Miller M., Flores D., Pitcher B. Using Constructivist Self-Development Theory to Understand Judges' Reactions to a Courthouse Shooting: an Exploratory Study. 2010; SSRN Electronic Journal. https://doi.org/10.2139/ssrn.998303

52 Flores D, Miller M, Chamberlain J, Richardson J, Bornstein B. Judges' Perspectives on Stress and Safety in the Courtroom: An Exploratory Study. SSRN Electronic Journal. 2007. https://doi.org/10.2139/ssrn.998303

53 Etter G, Swymeler W. Research Note: Courthouse Shootings 1907-2007. Homicide Studies. 2010;14(1): 90-100.

54 Geiger F. Courthouse Violence: The View from the Bench. The Annals of the American Academy of Political and Social Science. 2001; 576:102–108.

55 Faust T, Raffo M (2001). Local Trial Court Response to Courthouse Safety. Annals, The Annals of the American Academy of Political and Social Science. 2001; 576:91–101.

56 Jenkins D. The U.S. Marshals Service's Threat Analysis Program for the Protection of the Judiciary. The Annals of the American Academy of Political and Social Science. 2001; 576:69–77.

57 Campbell C and Reinkensmeyer M. The Court Security Challenge: A Judicial Leadership Perspective. The Justice system Journal. 2007;28(1): 49-54.

58 Zaruba J. Courthouse Security – A Direction or a Destination? The Justice System Journal. 2007;28(1): 46-49.

59 Cooper C. The Evolving concept of Court Security, The Justice System Journal. 2007;28(1): 40-45.

60 Beslut Etikprövningsmyndigheten, Dnr 2025-04768-01.

61 Rickards N. I Am Still Afraid a Federal Judge is Going to Be Killed: What More Can Be Done to Protect the Judiciary in a Polarized Society. University of Florida Journal of Law & Public Policy. 2024;35(1): 127–155.

62 Brå. Otillåten påverkan mot brottsoffer och vittnen: Om ungdomsbrott, relationsvåld och organiserad brottslighet. Rapport 2008:8.

63 Thorblad B. Hot mot domare — hot mot rättssystemet? SvJT 2011 s. 313.

64 Krikström P, Johansson L. Ordning och säkerhet i domstol. Jure, 2024.

65 Brå. Unlawful influence on prosecutors and judges. Brottsförebyggande rådet. Rapport 2009:13.

66 Brå. Otillåten påverkan mot myndighetspersoner. En uppföljning. Brottsförebyggande rådet. Rapport 2016:3.

67 Brå. Att förebygga och hantera påverkansförsök. Brottsförebyggande rådet. Handbok 2017. 2026 [citerad 20 april 2026].
Tillgänglig vid: https://bra.se/amnen/otillaten-paverkan

8. Bilagor

1. Sammanställning av inkluderade studier
2. Sammanställning av exkluderade fulltexter och orsak
3. Förteckning över sökströngar Criminology collection
4. Förteckning över sökströngar Scopus
5. Förteckning över sökströngar Web of Science
6. Intervjuguide

Bilaga 1. Sammanställning av inkluderade studier

Författare (år): Alves, R.S. (2025).

Titel: Enhancing cybersecurity in the judiciary: Integrating additional controls into the CIS frame-work.

Tidskrift: Computers and Security.

Metod: Textanalys och intervjuer.

Land och kontext: Brasilien – rättsväsendet.

Studieobjekt: Behovet av att förstärka informationssäkerhet i rättsväsendet

Urval: 8 chefsadministratörer vid olika domstolar, inkl. Högsta Domstolen.

Syfte/innehåll och huvudsakligt resultat: Att identifiera åtgärder som kan stärka informationssäkerheten inom rättsväsendet. Åtgärder som identifieras är effektiv kommunikation, program för psykisk hälsa, stark integritetskultur samt tekniska åtgärder och föreslår en integrerad metod för att hantera risk.

Författare (år): Campbell, C (2007).

Titel: The Court Security Challenge: A Judicial Leadership Perspective.

Tidskrift: The Justice system Journal.

Metod: Fallstudie, egna erfarenhet, kvalitativ.

Land och kontext: USA – rättsväsendet.

Studieobjekt: Hur en domstol ser på domstolssäkerhet i förhållande till olika grupper.

Urval: Fallstudie av en domstol.

Syfte/innehåll och huvudsakligt resultat: Artikeln diskuterar hur en enskild domstol ser på säkerhet för olika grupper och hur det kan främja eller hindra säkerheten, variationen på frågor som avses med säkerhet samt behovet av utbildning av externa grupper så som allmänheten om säkerhet i domstol.

Författare (år): Cooper, C. (2007).

Titel: The evolving concept of court security.

Tidskrift: The Justice System Journal.

Metod: Textanalys.

Land och kontext: USA – rättsväsendet.

Studieobjekt: Begreppet court security och ansvarsfördelning mellan domstolsanställda och andra grupper.

Urval: Ej relevant.

Syfte/innehåll och huvudsakligt resultat: Att analysera begreppet ”court security” och hur det har förändrats. Resultat: begreppet har expanderat liksom åtföljande definition av vilka aktörer som är ansvariga för säkerheten och numera omfattas förutom polis även domare och domstolens administrativa personal.

Författare (år): Etter, G. med flera (2019).

Titel: Research Note: Courthouse Shootings 1907–2007.

Tidskrift: Homicide Studies.

Metod: Enkät.

Land och kontext: USA – rättsväsendet.

Studieobjekt: Motiv, vapentillgång och offer efter domstolsskjutningar.

Urval: 500 poliskontor kontaktades för att kartlägga var skjutvåld förekommit under perioden 1907– 2007.

Syfte/innehåll och huvudsakligt resultat: Att kartlägga motiv, vapen och offer vid skjutningar på domstol i USA. Genomgång av 114 skjutningar. Resultat: Ingen enskild teori om dödligt våld förklarar domstolsskjutningar. Det vanligaste motivet var att döda offret, medhavda vapen var vanligast och vanligaste offret var en part i ett mål, därefter poliser och domare.

Författare (år): Faust, T. med flera (2001).

Titel: Local Trial Court Response to Courthouse Safety.

Tidskrift: The Annals of the American Academy of Political and Social Science.

Metod: Egna erfarenheter.

Land och kontext: USA – rättsväsendet.

Studieobjekt: Förebyggande genom riskbedömningar.

Urval: Ej relevant.

Syfte/innehåll och huvudsakligt resultat: Att beskriva metoder för att förebygga våld på domstolar oavsett storlek eller resurser. Resultat: Traditionellt har lokala polisen varit ansvarig för domstolarnas säkerhet men nu måste även domstolens personal ta ansvar genom förebyggande, medvetenhet, inneslutning och kontroll. Detta behövs i alla domstolar.

Författare (år): Flores, T. med flera (2007).

Titel: Judges' Perspectives on Stress and Safety in the Courtroom: An Exploratory Study.

Tidskrift: SSRN Electronic Journal.

Metod: Enkät.

Land och kontext: USA – rättsväsendet.

Studieobjekt: Sambandet mellan säkerhet och stress hos domare, samt rekommendationer på åtgärder.

Urval: 163 domare.

Syfte/innehåll och huvudsakligt resultat: Att undersöka domares syn på jurymedlemmars stress, egen upplevd stress, säkerhet och förhållandet mellan stress och säkerhet, samt hur detta skiljer sig utifrån kön. Resultat: Domarna såg sig som ansvariga för jurymedlemmarna och deras stress, domarna upplevde stress själva, domarna var inte särskilt oroliga för sin säkerhet, men såg ett samband mellan stress och säkerhet. Studien visar också att kön och tidigare erfarenhet av incidenter påverkar svaren.

Författare (år): Geiger, F. (2001).

Titel: Courthouse Violence: The View from the Bench.

Tidskrift: The Annals of the American Academy of Political and Social Science.

Metod: Textanalys/egna erfarenheter.

Land och kontext: USA – rättsväsendet.

Studieobjekt: En domares egna perspektiv på domstolsvåld, olika typer av risker och avvägningar i säkerhetsarbetet.

Urval: Ej relevant.

Syfte/innehåll och huvudsakligt resultat: Artikeln diskuterar, utan ett tydligt syfte, vilken typ av våld som förekommer på domstolarna, variation i våldsutsatthet mellan olika typer av domstolar och mål, vilka åtgärder våldet har lett till, hur det kan förebyggas ytterligare och att säkerhet måste vägas mot andra intressen.

Författare (år): Griebel, M. med flera (2001).

Titel: Architectural Design for Security in Courthouse Facilities.

Tidskrift: The Annals of the American Academy of Political and Social Science.

Metod: Textanalys/egna erfarenheter.

Land och kontext: USA – rättsväsendet.

Studieobjekt: Om åtgärder för att skapa säkra domstolsbyggnader.

Urval: Ej relevant.

Syfte/innehåll och huvudsakligt resultat: Artikeln diskuterar, utan att ha ett tydligt syfte, vad man ska tänka på när man bygger eller renoverar en domstolsbyggnad för att den ska bli säker. Artikeln går igenom viktiga delar av den fysiska säkerheten, betonar betydelsen av att börja allt sådant arbete med en riskbedömning, och att utforma åtgärder utifrån dessa. Artikeln innehåller ganska detaljerade genomgångar av t.ex. olika zoner av en domstolsbyggnad ska vara byggda för att främja säkerheten.

Författare (år): Harris, D. med flera (2001).

Titel: Violence in the Judicial Workplace: One State's Experience.

Tidskrift: The Annals of the American Academy of Political and Social Science.

Metod: Enkät och intervjuer.

Land och kontext: USA – rättsväsendet.

Studieobjekt: Kvantitativ undersökning av vilka former av hot och våld som domare utsatts för samt kvalitativ undersökning av domarnas syn på orsaken till våld, deras reaktioner på risk och utsatthet och på hinder mot effektivt skydd.

Urval: Samtliga av delstatens 1112 domare som kom i kontakt med tilltalade i brottmål samt parter i tvistemål omfattades av enkäten. Svaren i enkäten kategoriserades utifrån en matris. En domare i varje ruta i matrisen intervjuades, vilket gav 15 domare.

Syfte/innehåll och huvudsakligt resultat: Att undersöka vilka former av hot och våld som domare utsatts för samt domarnas syn på orsaken till våld, deras reaktioner på risk och utsatthet och på hinder mot effektivt skydd. Resultat: enkäten visar bl.a. att 52 % av domarna utsatts för hot under året, och att allvarliga attacker leder till större beteendeförändring hos domarna än mindre allvarliga. Intervjuerna visar bla. att domarna ser våld som något oundvikligt och att det inte bara drabbar domarna vid domstolen utan även andra anställda.

Författare (år): Jenkins, D. (2001).

Titel: The U.S. Marshals Service's Threat Analysis Program for the Protection of the Judiciary.

Tidskrift: The Annals of the American Academy of Political and Social Science

Metod: Textanalys/egna erfarenheter.

Land och kontext: USA – rättsväsendet.

Studieobjekt: Hur systemet för incidentrapportering till polisen fungerar vid domstolarna.

Urval: Ej relevant.

Syfte/innehåll och huvudsakligt resultat: Artikeln beskriver, utan att ha ett tydligt syfte, systemet med incidentrapportering från domstolarna till polisen (Marshal Services). Resultat: Artikeln beskriver hur varje rapport granskas, analyseras i förhållande till annan tillgänglig information och jämförs med liknande fall med kända utfall. Författarna argumenterar för att denna empiriska approach till riskhantering ger incitament för vidare åtgärder och förbättrad säkerhet.

Författare (år): Miller, M. med flera (2010).

Titel: Using Constructivist Self-Development Theory to Understand Judges' Reactions to a Courthouse Shooting: an Exploratory Study.

Tidskrift: SSRN Electronic Journal.

Metod: Intervjuer.

Land och kontext: USA – rättsväsendet.

Studieobjekt: Domares reaktioner på domstolsskjutningar.

Urval: 9 av de 11 domare som var kollega med en domare som blivit skjuten på samma domstol.

Syfte/innehåll och huvudsakligt resultat: Att undersöka användbarheten av CSDT-teorin för att förstå domares respons på en skjutning av deras kollega. Resultat: Resultaten stämde med teorin. Domarna visade försämring i vart fall i ett av de behov som teorin tar sikte på. Domarna förlitade sig på tidigare erfarenhet samt distanserade sig från offrets utsatthet.

Författare (år): Weiner, N. med flera (2001).

Titel: Understanding and Controlling Violence Against the Judiciary and Judicial Officials.

Tidskrift: The Annals of the American Academy of Political and Social Science.

Metod: Textanalys/teoribildning.

Land och kontext: USA – rättsväsendet.

Studieobjekt: Handlar om att hu rman kan studera våld inom rättsväsendet och utifrån vilka teorier.

Urval: Ej relevant.

Syfte/innehåll och huvudsakligt resultat: Artikeln diskuterar, utan att ha ett tydligt syfte, hur våld inom rättsväsendet kan studeras och utifrån vilka teorier, bland annat för att öka säkerheten. Resultat: Författarna argumenterar för att utgå från flera perspektiv för att studera fenomenet, nämligen environmental, rational-choice och protective.

Författare (år): Vossekuil, B. med flera (2001)

Titel: Preventing targeted violence against judicial officials and courts.

Tidskrift: The Annals of the American Academy of Political and Social Science.

Metod: Textanalys.

Land och kontext: USA – rättsväsendet.

Studieobjekt: Förebyggande genom riskbedömningar.

Urval: Ej relevant.

Syfte/innehåll och huvudsakligt resultat: Att föreslå ett ramverk för att göra riskbedömningar i syfte att förebygga riktade attacker mot domstolsanställda. Resultat: Författarna utgår från forskning om attacker på offentliganställda, inklusive domare. De går igneom hotbedömningsmetoder och undersöker och argumenterar för dess användbarhet för domare och domstolar.

Författare (år): Zaruba, J. (2007).

Titel: Courthouse Security – A Direction or a Destination?

Tidskrift: The Justice System Journal.

Metod: Egna erfarenheter.

Land och kontext: USA – rättsväsendet.

Studieobjekt: Säkerhetsarbete kopplat till domstolsbyggnader.

Urval: Ej relevant.

Syfte/innehåll och huvudsakligt resultat: Artikeln, diskuterar, utan att ha ett tydligt syfte, tillvägagångssätt för att skapa säkrare domstolsbyggnader, antingen genom renovering eller vid nybyggnation. Resultat: tillvägagångssätt beskrivs i tre steg och inebgriper en rad rekommendationer.

Bilaga 2. Relevansbedömning av fulltexter

Sammanställning över studier som vid fulltextgranskning inte bedöms vara relevanta för forskningsfrågan, PICO/PEO (eller motsvarande) och inklusion- och exklusionskriterierna.

För varje studie anges det mest väsentliga skälet till exklusion utifrån fasta eller förutbestämda orsaker, exempelvis fel studiedesign, fel population eller fel exponering/intervention.

Referens: Bow, J. N., Gottlieb, M. C., & Gould-Saltman, H. D. J. (2015). Risks from Clients and Opposing Parties for Family Law Attorneys. Family Court Review, 53(2), 317–325. https://doi.org/10.1111/fcre.12139

Motivering för exklusion:
Artikeln handlar om hot och våld från klienter och motparter mot advokater (i familjerättsliga mål) och handlar inte om säkerhet vid besök på domstol.

Referens: Denault, V., Plusquellec, P., Jupe, L. M., St-Yves, M., Dunbar, N. E., Hartwig, M.,... Koppen, P. J. V. (2020). The Analysis of Nonverbal Communication: The Dangers of Pseudoscience in Security & Justice Contexts. Anuario de Psicología Jurídica, 30(1), 1–12. https://doi.org/10.5093/apj2019a9

Motivering för exklusion:
Artikeln handlar inte om domstolspersonalens säkerhet utan om en vetenskaplig metod för (bla) juridiskt arbete/förhör m.m.

Referens: Groman, D. Q. (2015). Juvenile Shackling Reform: The Judicial Role in Ensuring Trauma-Informed Courts and Why States Are Rethinking Restraints. Juvenile & Family Court Journal., 66(2), 19–33. https://doi.org/10.1111/jfcj.12027

Motivering för exklusion:
Artikelns fokus är på nackdelar med att sätta handfängsel på barn ur ett barnperspektiv, och inte om detta ökar säkerheten på domstol.

Referens: Howard, R. M. (2006). Balancing Courtroom Safety and Free Expression: Huminski v. Corsones. The Justice System Journal, 27(1), 107–109. http://www.jstor.org/stable/27977279

Motivering för exklusion:
Artikeln diskuterar inte faktorer och metoder som främjar och hindrar säkerhet på domstol utan utgör en mer övergripande analys av balansen mellan säkerhet och öppenhet.

Referens: Raftery, W. E. (2017). Securing Judges and Courts. Judicature, 101(3), 3–4.

Motivering för exklusion:
Artikeln är inte en forskningsartikel som redovisar egen studie.

Referens: Wardiono, K. (2020). The Government Guard and Security Team in Regional Development (TP4D): Proposed Concept of Corruption Prevention by the Surakarta District Attorney's Office. International Journal of Innovation, Creativity and Change IJICC, 12(2), 150–171.

Motivering för exklusion:
Artikeln handlar om åklagares arbete mot korruption i Jakarta och inte säkerhet på domstol avseende t.ex. korruption.

Referens: Warren, R. (2001). Violence in the Judicial Workplace. Annals of the American Academy of Political and Social Science., 576(1), 19–22. https://doi.org/10.1177/000271620157600102

Motivering för exklusion:
Artikeln är endast en introduktion till ett temanummer och ingen egen studie.

Referens: Wasby, S. L. (2007). National Association for Court Management. The Justice System Journal, 28(1), 119.

Motivering för exklusion:
Artikeln är ett förord till temanummer och ingen egen studie.

Bilaga 3. Sökdokumentation

Om hela eller stora delar av sökstrategin nedan används i en annan publikation, citera denna rapport!

Criminology Collection via ProQuest 250901

Titel: Säkerhetskultur och säkerhetsbeteenden inom rättsväsendet

Söktermer		Antal poster
Säkerhet i rättssalen a		
1.	TIABSU(judiciary OR judicial-workplace OR courthouse OR court-house OR courtroom OR court-room OR lawyer OR court-judge OR district-judge OR federal-judge OR magistrate-judge OR bench-officer OR judicial-officer OR barrister OR attorney OR court-clerk OR notaries OR court-official OR legal-counsel OR bailiff OR paralegal OR court-interpreter) AND TIABSU((security OR safety) NEAR/10 (organization OR climate OR culture OR intervention OR group-dynamics OR prevention OR education OR policy OR responsib* OR leadership OR management)) AND TIABSU(violence OR violent OR threat* OR aggress* OR molest* OR stalking OR stalker OR intimidat* OR menace OR harm OR harmful OR injury OR victim* OR assault OR shooting OR abuse OR abusive OR harass OR harassment OR unlawful-influence OR corrupt* OR bribe* OR mafia OR danger*)	358
Säkerhet I rättssalen b		
2.	TI(judiciary OR judicial-workplace OR courthouse OR court-house OR courtroom OR court-room OR lawyer OR court-judge OR district-judge OR federal-judge OR magistrate-judge OR bench-officer OR judicial-officer OR barrister OR attorney OR court-clerk OR notaries OR court-official OR legal-counsel OR bailiff OR paralegal OR court-interpreter) AND TIABSU(security OR safety OR violence OR violent OR threat* OR aggress* OR molest* OR stalking OR stalker OR intimidat* OR menace OR harm OR harmful OR injury OR victim* OR assault OR shooting OR abuse OR abusive OR harass OR harassment OR unlawful-influence OR corrupt* OR bribe* OR mafia OR danger*)	5 144

Söktermer		Antal poster
Säkerhet i rättssalen c		
3.	TIABSU(judiciary OR judicial-workplace OR courthouse OR court-house OR courtroom OR court-room OR lawyer OR court-judge OR district-judge OR federal-judge OR magistrate-judge OR bench-officer OR judicial-officer OR barrister OR attorney OR court-clerk OR notaries OR court-official OR legal-counsel OR bailiff OR paralegal OR court-interpreter) AND TIABSU(security OR safety) AND TIABSU(violence OR violent OR threat* OR aggress* OR molest* OR stalking OR stalker OR intimidat* OR menace OR harm OR harmful OR injury OR victim* OR assault OR shooting OR abuse OR abusive OR harass OR harassment OR unlawful-influence OR corrupt* OR bribe* OR mafia OR danger*)	2 542
Kombinerade sökningar		
4.	1 OR (2 AND 3)	887
Applicerade begränsningar		
5.	Publikationstyp: peer review, scholarly journals	70
6.	Årsintervall: 2000-2025	64
Slutresultat		
7.	-	64

[TIABSU] = Searches terms from the title, abstract and subject heading; **[TI]** = Title. Searches document titles; **[*]** = Truncation; **[NEAR/n]** = Proximity operator. The terms in the search must be within a specified number of terms (n) in any order.

Bilaga 4. Sökdokumentation

Om hela eller stora delar av sökstrategin nedan används i en annan publikation, citera denna rapport!

Scopus 250901

Titel: Säkerhetskultur och säkerhetsbeteenden inom rättsväsendet

Söktermer		Antal poster
Säkerhet i rättssalen a		
1.	TITLE-ABS-KEY(judiciary OR judicial-workplace OR courthouse OR court-house OR courtroom OR court-room OR lawyer OR court-judge OR district-judge OR federal-judge OR magistrate-judge OR bench-officer OR judicial-officer OR barrister OR attorney OR court-clerk OR notaries OR court-official OR legal-counsel OR bailiff OR paralegal OR court-interpreter) AND TITLE-ABS-KEY((security OR safety) W/10 (organization OR climate OR culture OR intervention OR group-dynamics OR prevention OR education OR policy OR responsib* OR leadership OR management)) AND TITLE-ABS-KEY(violence OR violent OR threat* OR aggress* OR molest* OR stalking OR stalker OR intimidat* OR menace OR harm OR harmful OR injury OR victim* OR assault OR shooting OR abuse OR abusive OR harass OR harassment OR unlawful-influence OR corrupt* OR bribe* OR mafia OR danger*)	230
Säkerhet I rättssalen b		
2.	TITLE-ABS-KEY(judiciary OR judicial-workplace OR court-house OR court-house OR courtroom OR court-room OR lawyer OR court-judge OR district-judge OR federal-judge OR magistrate-judge OR bench-officer OR judicial-officer OR barrister OR attorney OR court-clerk OR notaries OR court-official OR legal-counsel OR bailiff OR paralegal OR court-interpreter) AND TITLE-ABS-KEY(security OR safety) AND TITLE-ABS-KEY(violence OR violent OR threat* OR aggress* OR molest* OR stalking OR stalker OR intimidat* OR menace OR harm OR harmful OR injury OR victim* OR assault OR shooting OR abuse OR abusive OR harass OR harassment OR unlawful-influence OR corrupt* OR bribe* OR mafia OR danger*)	1 313

Söktermer		Antal poster
Säkerhet i rättssalen c		
3.	TITLE(judiciary OR judicial-workplace OR courthouse OR court-house OR courtroom OR court-room OR lawyer OR court-judge OR district-judge OR federal-judge OR magistrate-judge OR bench-officer OR judicial-officer OR barrister OR attorney OR court-clerk OR notaries OR court-official OR legal-counsel OR bailiff OR paralegal OR court-interpreter) AND TITLE-ABS-KEY(security OR safety OR violence OR violent OR threat* OR aggress* OR molest* OR stalking OR stalker OR intimidat* OR menace OR harm OR harmful OR injury OR victim* OR assault OR shooting OR abuse OR abusive OR harass OR harassment OR unlawful-influence OR corrupt* OR bribe* OR mafia OR danger*)	1 812
Kombinerade sökningar		
4.	1 OR (2 AND 3)	319
Applicerade begränsningar		
5.	Publikationstyp: articles, book chapters, reviews	243
6.	Årsintervall: 2000-2025	232
7.	Språk: engelska	210
Slutresultat		
8.	-	210

[TITLE-ABS-KEY] = A combined field that searches abstracts, keywords, and document titles; **[TITLE]** = Searches document titles; **[*]** = Truncation; **[W/n]** = "Within". The terms in the search must be within a specified number of terms (n) in any order.

Bilaga 5. Sökdokumentation

Om hela eller stora delar av sökstrategin nedan används i en annan publikation, citera denna rapport!

Web of Science (Core Collection) 250901

Titel: Säkerhetskultur och säkerhetsbeteenden inom rättsväsendet

Söktermer		Antal poster
Säkerhet i rättssalen a		
1.	TS=(judiciary OR judicial-workplace OR courthouse OR court-house OR courtroom OR court-room OR lawyer OR court-judge OR district-judge OR federal-judge OR magistrate-judge OR bench-officer OR judicial-officer OR barrister OR attorney OR court-clerk OR notaries OR court-official OR legal-counsel OR bailiff OR paralegal OR court-interpreter) AND TS=(((security OR safety) NEAR/10 (organization OR climate OR culture OR intervention OR group-dynamics OR prevention OR education OR policy OR responsib* OR leadership OR management))) AND TS=(violence OR violent OR threat* OR aggress* OR molest* OR stalking OR stalker OR intimidat* OR menace OR harm OR harmful OR injury OR victim* OR assault OR shooting OR abuse OR abusive OR harass OR harassment OR unlawful-influence OR corrupt* OR bribe* OR mafia OR danger*)	102
Säkerhet I rättssalen b		
2.	TS=(judiciary OR judicial-workplace OR courthouse OR court-house OR courtroom OR court-room OR lawyer OR court-judge OR district-judge OR federal-judge OR magistrate-judge OR bench-officer OR judicial-officer OR barrister OR attorney OR court-clerk OR notaries OR court-official OR legal-counsel OR bailiff OR paralegal OR court-interpreter) AND TS=(security OR safety) AND TS=(violence OR violent OR threat* OR aggress* OR molest* OR stalking OR stalker OR intimidat* OR menace OR harm OR harmful OR injury OR victim* OR assault OR shooting OR abuse OR abusive OR harass OR harassment OR unlawful-influence OR corrupt* OR bribe* OR mafia OR danger*)	668

Söktermer		Antal poster
Säkerhet i rättssalen c		
3.	TI=(judiciary OR judicial-workplace OR courthouse OR court-house OR courtroom OR court-room OR lawyer OR court-judge OR district-judge OR federal-judge OR magistrate-judge OR bench-officer OR judicial-officer OR barrister OR attorney OR court-clerk OR notaries OR court-official OR legal-counsel OR bailiff OR paralegal OR court-interpreter) AND TS=(security OR safety OR violence OR violent OR threat* OR aggress* OR molest* OR stalking OR stalker OR intimidat* OR menace OR harm OR harmful OR injury OR victim* OR assault OR shooting OR abuse OR abusive OR harass OR harassment OR unlawful-influence OR corrupt* OR bribe* OR mafia OR danger*)	1 563
Kombinerade sökningar		
4.	1 OR (2 AND 3)	172
Applicerade begränsningar		
5.	Publikationstyp: articles, book chapters, reviews	152
6.	Årsintervall: 2000-2025	149
7.	Språk: engelska	131
Slutresultat		
8.	-	131

[TS] = Topic. Includes terms from the title, abstract, Author keywords and Keywords Plus; **[TI]** = Title. Searches document titles; **[*]** = Truncation; **[NEAR/n]** = Proximity operator. The terms in the search must be within a specified number of terms (n) in any order.

Bilaga 6. Intervjuguide

Presentation projektet:

Denna intervju är en del av ett större projekt vars syfte är att undersöka och analysera faktorer och metoder som främjar en god säkerhetskultur och goda säkerhetsbeteenden på domstolar i Sverige. Intervjun fokuserar på säkerhet i förhållande till hot, våld, trakasserier, otillåten påverkan och korruption, och svaren kommer att användas som underlag för att utveckla rekommendationer som främjar en hållbar och säker arbetsmiljö.

Samtycke:

Förklara att intervjun är konfidentiell och deltagarens samtycke att delta samt att intervjun spelas in sker genom skriftligt medgivande.

Bakgrundsfrågor:

Kön:

Födelseår:

Typ av tjänst och utbildning för den:

Verksamhetsort/Arbetsplats:

Hur länge har du arbetat inom domstol?

Hur många anställda finns på domstolen där du arbetar?

Har du någon facklig roll, till exempel arbetsmiljöombud, skyddsombud eller annat uppdrag?

Har du något säkerhetsansvar på domstolen?

Frågeställning 1a) Säkerhet

Anser du att domstolen är en säker arbetsplats? Om ja, varför känns den säker och om nej, varför känns den inte säker?

Baserat på din erfarenhet, vilka är de största riskerna på arbetsplatsen tycker du? (vi söker svar på: risk för hot, våld, korruption, digitalt, yttre kontra inre hotbild osv).

Frågeställning 1b) Incidenter

Om du har varit med om en incident eller tillbud, berätta i så fall vad som **ledde fram till den händelsen** och hur den hanterades (fokusera på vad som orsakade incidenten eller tillbudet, varför kunde den inträffa?).

Om du har kännedom om en incident eller tillbud vid domstolen, berätta i så fall vad som ledde fram till den händelsen och hur den hanterades (fokusera på vad som orsakade incidenten eller tillbudet, varför kunde den inträffa?).

Frågeställning 2 a) Förebyggande säkerhetsarbete

Hur uppfattar du det förebyggande säkerhetsarbetet vid domstolen, och hur har det fungerat?

Förekommer det sådana diskussioner vid nyanställning?

Finns det ett förebyggande riskanalysarbete vid domstolen? Om ja, hur anser du att det fungerar? Om nej, hade sådant arbete varit önskvärt?

Frågeställning 2 b) Utbildning

Får anställda någon utbildning kring säkerhetsfrågor vid domstolen?

Har du deltagit i någon utbildning kring säkerheten på arbetsplatsen? Om ja, när i tid skedde dessa utbildningar och vad berörde de? Har de föranlett några förändringar i arbetet för din del eller upplevelse av ökad trygghet?

Känner du till om det finns ett medarbetarskyddsprogram vid domstolen? Hur har det i så fall fungerat?

Frågeställning 2 c) Främjande och hindrande faktorer

Vad anser du påverkar säkerheten på domstolen?
(vi söker svar på: ansvar, attityder, beteenden, tider, kostnader, byggnader).

Kan du nämna några goda exempel och framgångsfaktorer avseende säkerhetsarbetet? (vi vill få fram beteenden bland annat)

Har du några erfarenheter när det inte har fungerat bra kring säkerhetsrutiner.

Vad upplever du som anledningen till att det inte fungerade?

Frågeställning 3 a) Organisation och ansvar

Hur samordnas säkerhetsfrågorna mellan olika roller på domstolen?
(vi söker svar på: ansvarsfördelning, organisation).

Vad är dina erfarenheter kring ansvarsfördelningen gällande säkerhet mellan olika roller på domstolen? (Utgå från exempel i närtid, senaste året)

Är det något som det har fungerat särskilt väl?

Är det något som det har fungerat mindre bra?

Vad är dina erfarenheter kring planeringen avseende säkerheten på domstolen på lång och kort sikt? (vi söker svar på: i vilken utsträckning är säkerhetsarbetet situationsberoende?).

Vad är din erfarenhet om uppföljning efter incidenter? (vi söker svar på incidentrapportering, görs det? Vid vilka typer av incidenter? Och vad händer med rapporteringen, görs någon uppföljning/förändring?).

Frågeställning 4) Arbetsmiljön

Anser du att din arbetsplats är anpassad efter den nuvarande säkerhetssituationen? (vi söker efter: hur de upplever sin arbetsmiljö och pågående säkerhetsarbete i förhållande till risker och säkerhet).

Har du möjlighet att påverka din egen säkerhet?

Finns det möjlighet att vid behov utföra vissa arbetsuppgifter digitalt, på distans som exempelvis videokonferenser?

Om ja, påverkar detta den upplevda säkerheten?

Om nej, vore det önskvärt med möjlighet till att vissa delar kan göras digitalt?

Frågeställning 5) Yrkesroller

Vad är dina erfarenheter kring hur säkerhetsarbetet kan variera utifrån yrkesroll?

Hur fungerar säkerheten gentemot de som besöker eller arbetar tillfälligt på domstolen som exempelvis åklagare, advokater och nämndemän?

Även för vittnen, brottsoffer och andra besökare.

Avslutande fråga

Är det något viktigt vi inte har diskuterat som du vill lyfta?

Vår vision:
Ingen ska bli sjuk, skadas eller dö av jobbet.



ARBETSMILJÖ
VERKET

Arbetsmiljöverket | Box 9082, 171 09 Solna | Telefon 010-730 90 00 | av.se